

EIMIN

EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

Švieslentė 2024

Priežiūros institucijų pažangumo
vertinimo ataskaita

2025 m.

Turinys

Santrumpos	3
Įvadas.....	5
1. Bendras priežiūros institucijų pažangos vertinimas.....	6
1.1. Vertinimo metodika	6
1.2. Bendras priežiūros institucijų pažangumo (švieslentės) įvertinimas	8
2. Priežiūros institucijų pažangumo įvertinimas atskirose Švieslentės kategorijose.....	11
2.1. Veiklos vertinimo rodikliai	11
2.2. Rizikos vertinimas ir valdymas	16
2.3. Skundų nagrinėjimas.....	22
2.4. Konsultavimas.....	28
2.5. Tikrinimų vykdymas	34
2.6. Kontroliniai klausimynai	41
2.7. Poveikio priemonių taikymas	49
2.8. „Verslo naujoko“ statuso taikymas.....	57
2.9. Mažareikšmiškumo instituto taikymas	62
2.10. Grįžtamasis ryšys.....	65
3. Prevencinių priemonių planavimas ir veiksmingumo vertinimas.....	75
Priedai.....	77

Santrumpos

AAA	- Aplinkos apsaugos agentūra
AAD	- Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos
Aprašas	- Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“
AVNT	- Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
DUK	- Dažniausiai užduodami klausimai
EIMIN	- Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
KK	- kontroliniai klausimynai
KPD	- Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos
KT	- Konkurencijos taryba
LAR	- Lietuvos architektų rūmai
LB	- Lietuvos bankas
LBK	- Lietuvos bioetikos komitetas
LGT	- Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos
LMI	- Lietuvos metrologijos inspekcija
LPR	- Viešoji įstaiga Lietuvos prabavimo rūmai
LPT	- Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
LRTK	- Lietuvos radijo ir televizijos komisija
LTSA	- Lietuvos transporto saugos administracija
LVAT	- Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba
MD	- Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
NŠA	- Nacionalinė švietimo agentūra
NTAKD	- Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas
NTB	- Nacionalinis transplantacijos biuras prie Sveikatos apsaugos ministerijos
NVSC	- Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos
NŽT	- Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos
PAGD	- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
PI	- priežiūros institucija
PIPA	- Priežiūros institucijų patikrinimų apklausa
PD	- Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
VAĮ	- Viešojo administravimo įstatymas
RRT	- Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba
RSC	- Radiacinės saugos centras
SPPD	- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
SSVA	- Viešoji įstaiga Statybos sektoriaus vystymo agentūra
TKA	- Viešoji įstaiga Transporto kompetencijų agentūra
ŪS	- ūkio subjektas
VASPVT	- Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos
VATESI	- Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija

- VATŽŪM** – Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
- VDAI** – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija
- VDI** – Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
- VDTAT** – Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnyba prie Finansų ministerijos
- VERT** – Valstybinė energetikos reguliavimo taryba
- VKI** – Valstybinė kalbos inspekcija
- VLK** – Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos
- VMI** – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
- VMVT** – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba
- VTPSI** – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos
- VVKT** – Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos
- VVTAT** – Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba
- ŽT** – Žuvininkystės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos
- ŽŪA** – Viešojo įstaiga Žemės ūkio agentūra prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio Ministerijos

Įvadas

2024 m. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija ketvirtą kartą atliko sisteminių priežiūros institucijų veiklos vertinimą (toliau – Švieslentės tyrimas), kurio metu pagal objektyvius kriterijus įvertinta, kiek ir kaip ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančios institucijos (toliau – priežiūros institucijos, PI) įgyvendina pažangias verslo priežiūros priemones, kaip taiko gerąsias verslo priežiūros veiklos praktikas. Pirmoje Švieslentės 2024 m. tyrimo ataskaitos dalyje aptariama priežiūros institucijų veiklos vertinimo metodika, jos pokyčiai, apibendrinama priežiūros institucijų pažanga taikant pažangias verslo priežiūros priemones. Antroje ataskaitos dalyje pateikiami Švieslentės tyrimo rezultatai pagal atskiras vertinimo kategorijas: veiklos rodikliai, rizikos vertinimas ir valdymas, skundų nagrinėjimas, kontroliniai klausimynai, patikrinimų atlikimas, konsultavimas, poveikio priemonių taikymas, „verslo naujoko“ statuso taikymas, mažareikšmiškumo institutas, grįžtamasis ryšys.

Detalūs priežiūros sistemos ir institucijų pažangos vertinimo rodikliai taip pat skelbiami Ekonomikos ir inovacijų ministerijos internetiniame puslapyje <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/verslo-prieziuros-politika/svieslente>

Švieslentės tyrimu siekiama:

- objektyviais kriterijais įvertinti individualią priežiūros institucijos pažangą diegiant pažangias verslo priežiūros praktikas;
- apibendrinti ir supažindinti institucijas su pažangiomis priežiūros veiklos priemonėmis ir gerąja jų praktika;
- identifikuoti taikomų praktikų ir priemonių tobulintinus aspektus;
- pasiūlyti veiksmus priežiūros veiklos priemonėms ir metodams gerinti.

1. Bendras priežiūros institucijų pažangos vertinimas

1.1. Vertinimo metodika

Vertinamos institucijos: **44 Priežiūros institucijos**¹.

Vertinamasis laikotarpis: **2023 m. sausio 1 d. – 2024 m. birželio 30 d.**

Tyrimo apimtis: vertinama pagal 10 kategorijų, kiekvienoje kategorijoje buvo galima surinkti daugiausia 10 balų, taigi iš viso 100 balų, tačiau, jeigu dalis kategorijos klausimų PI nėra aktualūs, atitinkama balų suma mažinamas galimas surinkti maksimalus balas toje kategorijoje ir gauti balai perskaičiuojami pagal dešimties balų vertinimo sistemą. Kiekvienai kategorijai priskiriamas atitinkamas svertinis koeficientas, t. y. diversifikuojama kriterijų ar kategorijų įtaka bendram pažangumo (indekso) vertinimui (žr. **Error! Reference source not found.** lentelę).

1 lentelė. Vertinimo suskirstymas pagal kategorijas

Nr.	VERTINIMO KATEGORIJS	Kriterijų skaičius			Maksimalūs balai	Svertiniai koeficientai	Pažangumo įvertinimas (indeksas)
		Pagrindiniai	Subkriterijai	Papildomi			
1.	Veiklos rodikliai	7	-	-	10	0,175	10
2.	Rizikos vertinimas ir valdymas	4	8	-	10	0,175	
3.	Skundų nagrinėjimas	6			10	0,075	
4.	Konsultavimas	6	18		10	0,15	
5.	Patikrinimų atlikimas	4	13	-	10	0,125	
6.	Kontroliniai klausimynai	4	7	-	10	0,1	
7.	Poveikio priemonių taikymas	3	4	1	10	0,05	
8.	„Verslo naujoko“ statuso taikymas	4	2	-	10	0,05	
9.	Mažareikšmiškumo institutas	3	2	-	10	0,05	
10.	Grįžtamasis ryšys	4	10	-	10	0,05	
	Iš viso:	45	64	1		1	

Švieslentės metodikos pokyčiai: 2024 m., siekiant kokybiškiau atlikti PI veiklos vertinimą, buvo atnaujinta [Švieslentės metodika](#) – įvesti nauji, panaikinti arba detalizuoti vertinimo kriterijai (žr. 1 priedą).

Tyrimo apribojimai ir išimtys: atsižvelgiant į tai, kad visos PI skiriasi savo veiklos bei vykdomų funkcijų pobūdžiu, taip pat skirtingu intensyvumu užsiima ūkio subjektų veiklos priežiūra, jų pažangumo vertinimas pagal šią metodiką gali turėti tam tikrų apribojimų ir išimčių. PI vertinamos pagal visas kategorijas, tačiau tam tikrais atvejais

¹ Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašė, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ yra 50 PI. Tačiau Švieslentės tyrime nevertintos šios PI: Viešųjų pirkimų tarnyba, Žurnalistų etikos inspektoriatas, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Architektų rūmai, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neatlieka verslo priežiūros funkcijų.

dėl teisės aktuose taikomų išimčių² ar veiklos specifikos, atsižvelgiant į proporcingumo principą³, dalis priežiūros institucijų bus vertinamos ne pagal visas kategorijas ar vertinimo kriterijus. Atitinkamai, nustatant bendrą priežiūros institucijos pažangumo vertinimo indeksą, atsižvelgiama į tai institucijai taikomus apribojimus ir išimtis: jei išimtis taikoma visai kategorijai (pavyzdžiui, kontrolinių klausimynų kategorijoje, kai institucija negali taikyti kontrolinių klausimynų), ši kategorija nevertinama balais (žymima N/A) ir šiai kategorijai tenkantis svertinis koeficientas (galimi surinkti maksimalūs balai) proporcingai išdalinamas likusioms kategorijoms, jeigu tam tikros kategorijos kriterijus tai institucijai neaktualus, tai atitinkama balų suma mažinamas galimas surinkti maksimalus balas toje kategorijoje ir gauti balai perskaičiuojami pagal dešimties balų vertinimo sistemą.

Vertinant PI, taip pat atsižvelgiama į jų veiklos specifiką, kaip įgyvendinami priežiūros procesai, t. y., jeigu PI atskiroms priežiūros sritims taiko skirtingas tikrinimo, kontrolinių klausimynų rengimo ir atnaujinimo tvarkas ir pan., kriterijui skirtas balas dalinamas į tiek dalių, kiek yra priežiūros sričių.

Duomenų šaltiniai: PI užpildyti nustatytos formos klausimynai, Švieslentės 2018 m., 2020 m., 2022 m. tyrimo duomenys bei rezultatai, viešai skelbiama informacija (priežiūros institucijų internetinės svetainės, metinės veiklos ataskaitos, priežiūros institucijų priimti teisės aktai bei metodiniai leidiniai ir kt.).

Kas nėra vertinama tyrimo metu: svarbu pabrėžti, kad Švieslentės tyrimas neapima faktinės PI veiklos vertinimo, t. y., ar priežiūros institucijos savo veiklą vykdo taip, kaip yra numatyta teisiniuose, metodiniuose dokumentuose, tačiau tam tikrais atvejais vertinant, ar taiko pažangią verslo priežiūros praktiką, PI turi pateikti gerosios praktikos įgyvendinimo pavyzdžius.

Galutinis priežiūros institucijų pažangumo vertinimo rezultatai pristatomi dvejopai – atskirai pagal vertinimo kategorijas arba pagal bendrą pažangumo įvertinimo indeksą. Galutinis pažangumo vertinimo (indekso) įvertis pateikiamas skalėje nuo D- (žemiausias įvertinimas) iki A+ (aukščiausias įvertinimas). Kiekviena iš šios vertinimo skalės reikšmių reiškia tam tikrą intervalą dešimties balų (nuo 0 iki 10) vertinimo sistemoje (žr. Vertinimo (pažangumo indekso) lentelę, 1 pav.).

² Pavyzdžiui, VMVT dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 625/2017 nustatytų oficialios kontrolės nuostatų negali iš anksto įspėti apie patikrinimą, VAĮ 1 str. 7 d. ir 8 d. yra nustatytos galimos išimtys dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros mokesčių administratoriui, muitinei, finansų rinkos priežiūrą, energetikos kontrolę, nelegalaus, nedeklaruoto darbo ar nedeklaruotos savarankiškos veiklos, didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimo priežiūrą ir konkurencijos priežiūrą atliekantiems subjektams ir t.t.

³ Pavyzdžiui, mažą ūkio subjektų skaičių prižiūrinčiai PI nėra tikslinga turėti įrašomą konsultavimo liniją.

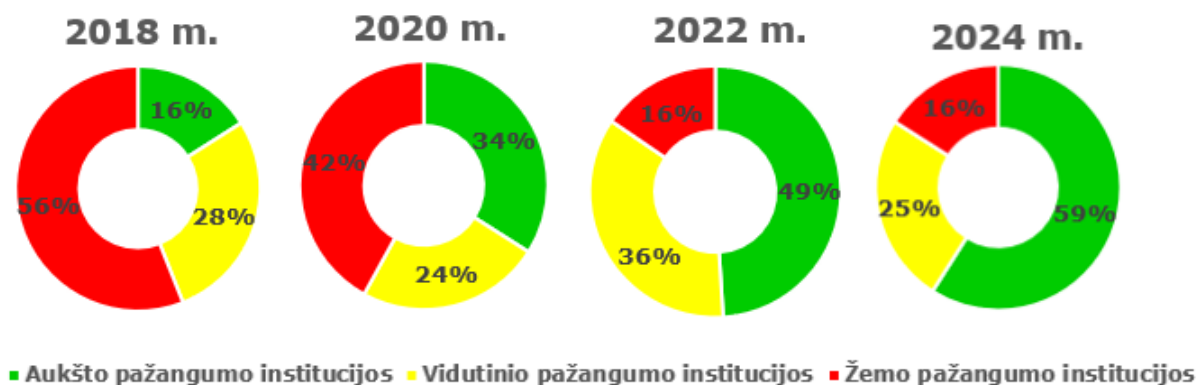
1 pav. Vertinimo (pažangumo indekso) reikšmės

Vertinimo skalė	Surinkti balai
A+	> 9,5–10
A	> 9–9,5
A-	> 8,5–9
B+	> 8–8,5
B	> 7,5–8
B-	> 7–7,5
C+	> 6,5–7
C	> 6–6,5
C-	> 5,5–6
D+	> 4–5,5
D	> 2,5–4
D-	> 0–2,5

1.2. Bendras priežiūros institucijų pažangumo (švieslentės) įvertinimas

2024 m. Švieslentės tyrimas rodo, kad bendras verslo priežiūros institucijų pažangos lygis nuo 2018 m. yra nuosekliai augantis. Institucijų taikomų pažangių verslo priežiūros priemonių ir praktikų taikymo apimtis šiuo metu yra gera – net 26 priežiūros institucijos (59 proc.) yra pasiekusios aukštus vertinimo rezultatus (7,5-10 balų) – 20 proc. daugiau nei 2022 m. Švieslentės tyrime, nors aukščiausius pažangos vertinimus (8,5-10 A kategorijos) turi tiek pat institucijų kiek ir 2022 m. Švieslentės tyrime – 12 (27 proc.). Deja, bet priežiūros institucijų, kurios surinko žemiausius pažangos balus (t. y. vertintos mažiau nei 5,5 balo iš 10 galimų) liko tiek pat, kiek ir 2022 m. - 7 (16 proc.).

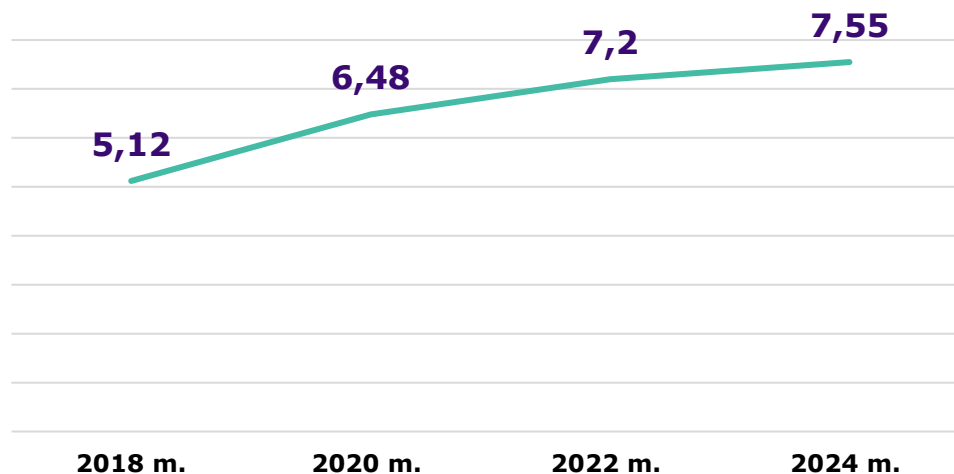
2 pav. Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo rezultatai 2018-2022 m.

Lyginant 2018 m., 2020 m., 2022 m. ir 2024 m. tyrimo rezultatus, stebimas nuoseklus priežiūros institucijų veiklos pažangumo lygio kilimas ir jau pasiekta aukščiausios pažangos (t. y. 7,5 balo iš 10) įvertinimo riba (žr. 3 pav.)

3 pav. Vidutinis priežiūros institucijų pažangumo balas, 2018 – 2022 m.

Vidutinis priežiūros institucijų pažangumo balas 2018-2024 m.

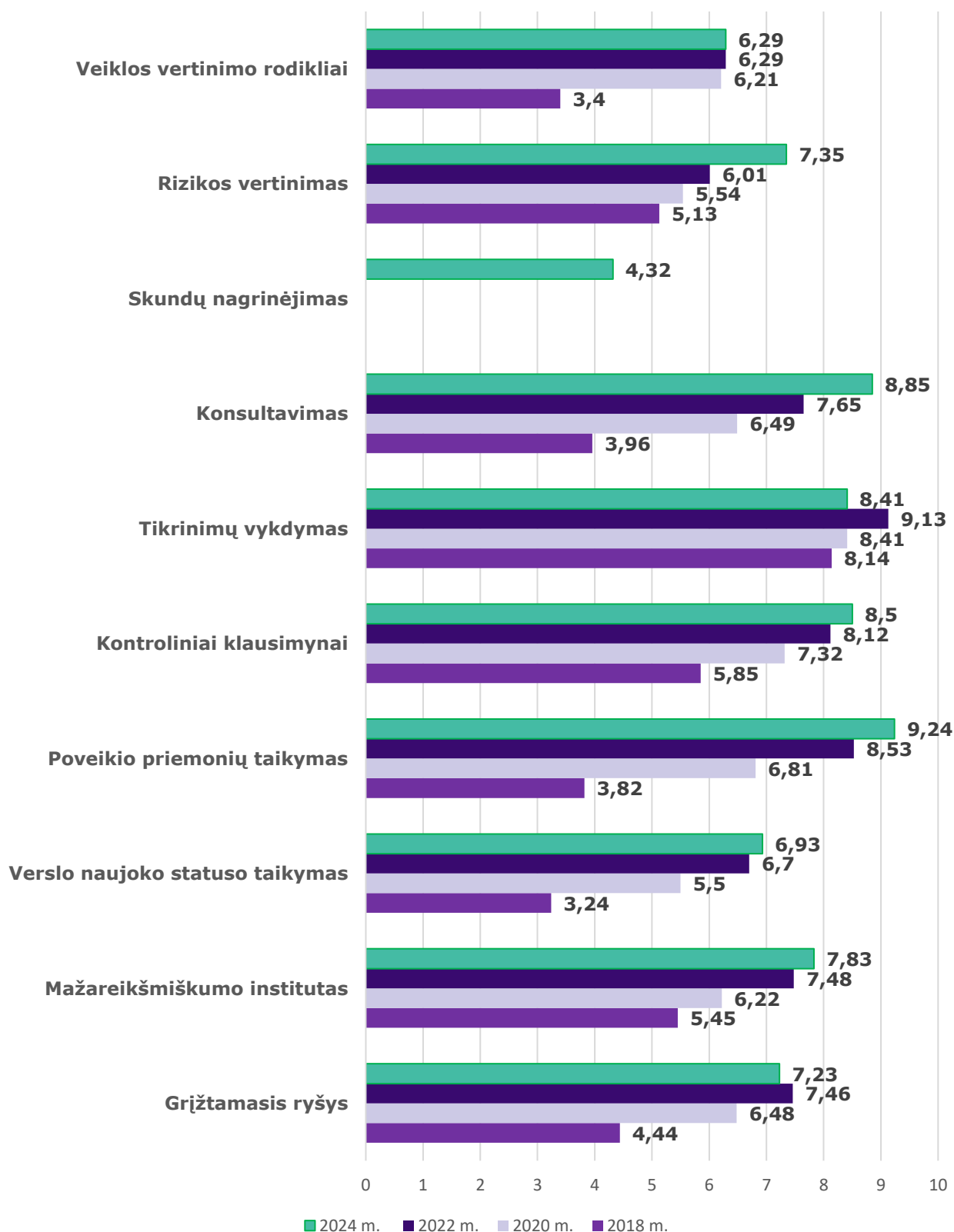
Vertinant 2024 m. Švieslentės rezultatus pagal atskiras vertinimo kategorijas, didžiausia pažanga padaryta šiose vertinimo kategorijose:

- Rizikos vertinimo ir valdymo kategorijoje (vidutinis pažangos balas padidėjo 1,34 balo);
- Konsultavimo kategorijoje (vidutinis pažangos balas padidėjo 1,20 balo);
- Poveikio priemonių taikymo kategorijoje (vidutinis pažangos balas padidėjo 0,71 balo);

Spartesnę pažangos lygio kilimą pristabdė bendro pažangos lygio kritimas trijose vertinimo kategorijose:

- Tikrinimų vykdymo kategorijoje (vidutinis pažangos balas sumažėjo -0,74 balo);
- Grįžtamojo ryšio kategorijoje (vidutinis pažangos balas sumažėjo -0,23 balo).

4 pav. Priežiūros institucijų pažangumo dinamika 2018 – 2024 m.

Vertinant individualius PI vertinimo rezultatus, didžiausią pažangą, lyginant su 2022 m. padarė ŽT (+4,17 balo), AAA (+ 3,53 balo) ir ŽŪA (+2,01 balo), o labiausiai nukrito RRT (-2,86 balo), LAR (-2,22 balo) ir VDAI (-2,19 balo).

2. Priežiūros institucijų pažangumo įvertinimas atskirose Švieslentės kategorijose

Šioje dalyje pristatomas priežiūros institucijų pažangumo įvertinimas pagal atskiras Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (Švieslentės) metodikos vertinimo kategorijas ir jų kriterijus.

2.1. Veiklos vertinimo rodikliai

Pagrindinis visų priežiūros institucijų veiklos siekis yra tenkinti visuomenės interesus ir jai tarnauti, užtikrinant racionalų valdymą ir joms skirtų lėšų panaudojimą. Svarbiu veiksmu, lemiančiu efektyvų priežiūros funkcijų vykdymą, tampa PI atliekamų priežiūros veiksmų ir procesų stebėseną bei jų rezultatų vertinimas. Dėl šios priežasties, svarbiu tampa PI priežiūros veiklos misijos (priežiūros siekio) nustatymas ir tinkamų veiklos vertinimo rodiklių, matuojančių veiklos poveikį visuomenei, diegimas, pasiektų priežiūros rezultatų matavimas ir vertinimas. Aiškūs PI veiklos vertinimo rodikliai ir jų nustatytos reikšmės leidžia politikos formuotojams ir visuomenei stebėti realų pažangos lygį, taip stiprinant institucinę atsakomybę ir pasitikėjimą PI.

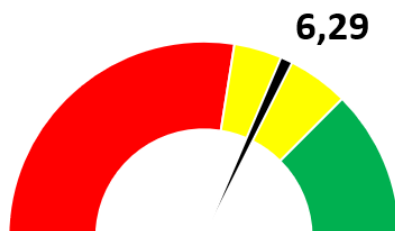
Atliekant PI pažangumo vertinimą pagal veiklos vertinimo rodiklių kategoriją, buvo naudojami 1 lentelėje nurodyti kriterijai. Nauji kriterijai pažymėti * ženklu.

1 lentelė. Veiklos vertinimo rodiklių kategorijos vertinimo kriterijai

Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Nustatyta priežiūros veiklos misija (siekis), kuri turi būti susieta su institucijos kompetencijai priskirtų visuomenei svarbių vertybių apsauga ir siekiu užkirsti kelią žalos saugomoms vertybėms atsiradimui	3,0
2.	Nustatytas bent vienas tikslo pažangos stebėjimo rodiklis, kuris padėtų stebėti pažangą, siekiant nustatyto priežiūros veiklos tikslo	2,0
3.	Nustatytas bent vienas patikrinimų naštos rodiklis, kuris matuotų ūkio subjektų patiriamą patikrinimų našlą	1,0
4.	Priežiūros institucijos išteklių, skirtų priežiūrai, efektyvumo/veiksmingumo vertinimas*	1,0
5.	Ūkio subjektų pasitenkinimo priežiūros institucijos veikla rodikliai	1,0
6.	Atskaitomybė už priežiūros veiklą. Veiklos vertinimo rodiklių viešinimas priežiūros institucijos interneto svetainėje ir metinėje veiklos ataskaitoje*	1,0
7.	Netinkamų rodiklių, kuriais būtų skaičiuojamas taikytų poveikio priemonių skaičius arba nustatytų pažeidimų skaičius, (ne)naudojimas.	1,0
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,0

Esminės išvados veiklos vertinimo rodiklių kategorijoje:

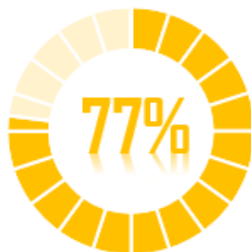
Veiklos vertinimo rodiklių kategorijos bendras balų vidurkis

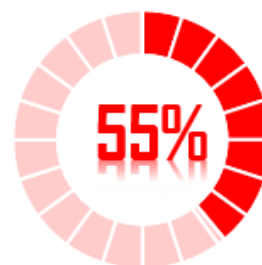
Turi aiškia priežiūros veiklos misiją

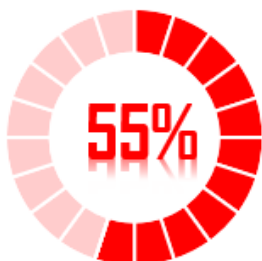
Turi rodiklius, matuojančius ūkio subjektų nuomonę apie PI veiklą

Skaičiuoja patikrinimais sukeliama naštą

Vertina priežiūrai skirtus išteklius

Vertinant veiklos rezultatus, nenaudojami duomenys apie taikytas poveikio priemones ar nustatytų pažeidimų skaičių

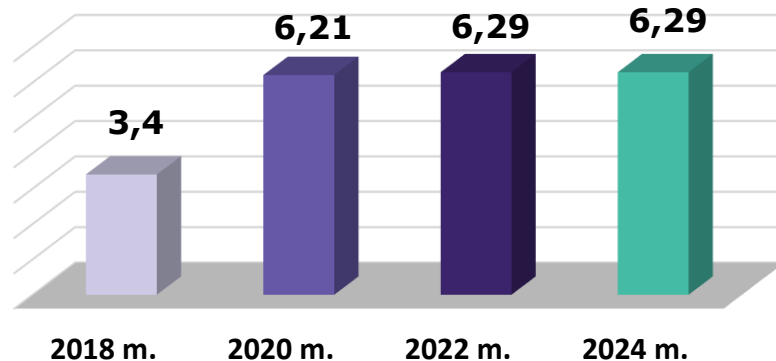
Tinkamai matuoja visuomenės vertybių apsaugos lygį visose prižiūrimose srityse

Vertinant veiklos vertinimo rodiklių kategorijos pažangumo rodiklius, pažymėtina, kad bendras kategorijos balų vidurkis nepakito. (žr. 5 pav.). Todėl, kaip ir 2020 m. ir 2022 m. Švieslentės vertinamuoju laikotarpiu, pažangumo lygis šioje kategorijoje išlieka vis dar toks pats žemas – 33 PI (75 proc.) bendras balas žemesnis nei 8,5 balo (tiek pat kaip ir 2022 m. Švieslentės vertinime), o ketvirtadalis PI (11) teisės aktuose nustatytus reikalavimus dėl priežiūros veiklos siekio (misijos), tinkamų veiklos vertinimo kriterijų nustatymo taiko fragmentiškai (jų surinktų balų bendras skaičius veiklos rodiklių srityje nesiekia 5-ių balų). Pažymėtina, kad pažangos šioje kategorijoje nepavyko pasiekti ir dėl sugriežtėjusio vertinimo ir įvestų naujų Švieslentės vertinimo kriterijų: vertinta, ar nustatyti visuomenės vertybių apsaugos lygį matuojantys rodikliai apima visas prižiūrimas sritis (kai tai aktualu), ar PI vertina priežiūros išteklių

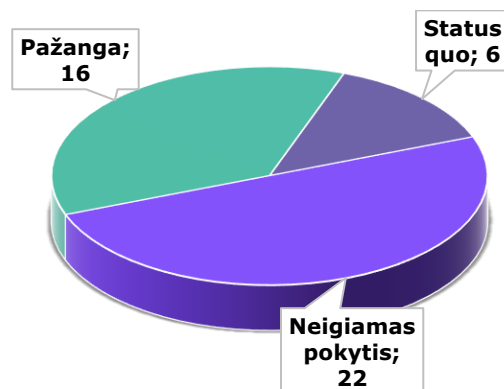
panaudojimo efektyvumą, ar skaičiuoja patikrinimais ŪS sukeltą naštą, ar viešai skelbiamos metinės veikos ataskaitos atitinka Atskaitomybės standarto gerąją praktiką.

5 pav. Pažangumo balų vidurkis veiklos rodiklių kategorijoje, 2018 – 2024 m.

Pažangą veiklos rodiklių kategorijoje padarė 36 proc. PI, o neigiamas pokytis stebimas 50 proc. PI. (žr. 6 pav.).

6 pav. Pažangumo tendencija veiklos vertinimo rodiklių kategorijoje, 2022 -2024 m.

Didžiausią pažangą veiklos rodiklių kategorijoje padarė ŽT (+3,75 balo), ŽŪA (+3,5 balo), PAGD (+ 3 balai), Lietuvos bioetikos komitetas ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba (+2,33 balo) AAD (+2,5 balo), o didžiausias regresas stebimas NŽT (-4,5 balo), VASPVT (-4 balai), VTPSI (-3,5 balo), VVKT ir TKA (-2,5 balo).

Verslo priežiūros veiklos organizavimo tikslas – užtikrinti, kad priežiūros funkcijos valstybėje būtų įgyvendinamos veiksmingai, koordinuotai ir optimaliai naudojant turimus išteklius. Siekiant šio tikslo, itin svarbu, kad kiekviena priežiūros institucija nuosekliai stebėtų savo vykdomus veiksmus ir procesus bei vertintų jų rezultatus, kokią vertę visuomenei kuria. Todėl strateginis veiklos planavimas ir pagrįstų veiklos vertinimo rodiklių, apibūdinančių institucijų veiklos efektyvumą ir rezultatyvumą, diegimas tampa esminiu priežiūros sistemos stiprinimo elementu.

PI svarbu turėti aiškią misiją, nes ji sudaro pagrindą tinkamai vertinti vykdomos priežiūros veiklos rezultatus. Tiksliai apibrėžtas priežiūros siekis leidžia nustatyti

aiškius ir pagrįstus vertinimo kriterijus, pagal kuriuos galima objektyviai įvertinti, ar priežiūros veiksmai pasiekia norimus rezultatus. Be aiškios misijos tampa sunku apibrėžti, kokių pokyčių ar tikslų siekiama, todėl priežiūros veikla gali tapti neefektyvi ar net prieštaringa. Aiškumas dėl institucijos paskirties ir siekių užtikrina, kad priežiūros veiksmai būtų kryptingi, pagrįsti ir orientuoti į realią naudą verslo aplinkai bei visuomenei.

Švieslentės tyrimas atskleidė, kad 95 proc. PI (42 iš 44) turi nusistačiusios aiškiai suformuluotą institucijos priežiūros veiklos tikslą (misiją, siekį), kuris sietinas su konkrečių institucijai pagal kompetenciją priskirtų visuomenės vertybių apsauga. 2022-2024 m. pažangą šioje srityje padarė ir tinkamą priežiūros misiją (siekį) nustatė 8 PI: AAS, AAD, LBK, LVAT, PD, PAGD, RSC, ŽŪA.

Atlikus Švieslentės 2024 m. vertinimą nustatyta, kad tik 37 proc. PI (17 iš 44) visose priežiūros srityse yra įdiegusios tinkamus priežiūros veiklos vertinimo rodiklius, kurie leistų stebėti pažangą siekiant nustatyto priežiūros veiklos tikslo ir būtų orientuoti į teisės normų saugomų vertybių apsaugą arba galimos žalos šioms vertybėms mažėjimą, o ne į procesinius kiekybinius rodiklius. 53 proc. (23) PI, turi bent vieną tinkamą vertybių apsaugos lygį matuojantį rodiklį. Lyginat su 2021-2022 m. vertinamu laikotarpiu, tendencija išliko panaši (tinkamą rodiklį turėjo 51 proc. PI), pažangą šioje srityje padarė tik 3 institucijos – AAD, PAGD ir ŽŪA. Iš 21 PI, neturinčių nei vieno tinkamo tikslo pažangos stebėjimo rodiklio, 8 PI iš vis neturi tokio rodiklio, motyvuojant, kad ŪS priežiūra yra labai nedidelė jų veiklos dalis, 6 PI veiklos vertinimo rodiklis nematuoja vertybių pasaugos lygio, 7 PI naudoja tik su pažeidimų skaičiavimu susijusius/atitikties rodiklius, kurių skaičiavimui naudoja patikrinimų metu gautus rezultatus.

Nuo 2018 m. išlieka nepakitusi neigiamai vertinama tendencija, kuri 2024 m. dar sustiprėjo – PI nustatyti veiklos vertinimo rodikliai, kuriais skaičiuojamas taikytų poveikio priemonių skaičius arba nustatytų pažeidimų skaičius. Tokią praktiką vis dar taiko 27 iš 44, t. y. 61 proc. PI (2022 m. tokių PI buvo 24 (53 proc.), 2020 m. tokių PI buvo 17 (37,7 proc.), 2018 m. – 16 atvejų iš 44, t. y. 36,4 proc. PI). Vertinamuoju laikotarpiu su pažeidimų/taikytų sankcijų skaičiavimu susijusius rodiklius pradėjo naudoti 11 PI, o nustojo naudoti – 5 PI. Viešojo administravimo įstatymo 36 str. 2 d. yra numatyta išimtis, kuomet ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių subjektų ir šių subjektų pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų veiklos vertinimo kriterijais gali būti nustatytų teisės aktų reikalavimų pažeidimų skaičius – tik įvertinus žalos teisės normų saugomoms vertybėms, kuriai užkirstas kelias kilti, dydį ir mastą. Kaip pavyzdį galima paminėti LMI naudojamą veiklos vertinimo rodiklį – „*Netinkamų matavimo priemonių potencialiai paveiktų gyventojų pokytis*“. Nors skaičiuojant rodiklį naudojami patikrinimų metų nustatyti duomenys apie pažeidimus, tačiau yra vertinamas tų pažeidimų (netinkamos matavimo priemonės) poveikis – kiek asmenų tai galėjo potencialiai paveikti. Panašų veiklos vertinimo rodiklį turi ir LR TK – „*Asmenų, kurie turėjo prieigą prie draudžiamos skelbti ir (ar) ribojamos skelbti viešosios informacijos radijo ir televizijos programose, skaičius (asmenų galimai patyrusių žalą skaičius, procentais)*“.

Valstybė turi viešąjį interesą – išlaikyti proporcingą priežiūros institucijų veikla sukeltą naštą, todėl priežiūros institucijos turėtų stebėti ūkio subjekto veiklos patikrinimais sukeltą naštą. 2024 m. Švieslentės tyrimo duomenimis 23 PI iš 42 (55 proc.) vertina patikrinimų naštą: 18 iš jų naštą matuoja vertindami atliekamų patikrinimų trukmę (patikrinimų trukmės rodiklio planinė reikšmė yra įtraukiama į planavimo dokumentus), o 5 PI matuoja visų atliktų patikrinimų naštą ūkio subjektams, apskaičiuojant ūkio subjektų prarastus išteklius (laiko), kurių jie neteko dėl institucijos vykdomų priežiūros funkcijų (VDI, LTSA, LPT, ir VERT). 4 PI (AAA, NŽT,

RSC ir TKA) padarė „neigiamą“ pažangą – nebenaudoja patikrinimų trukmės/naštos stebėjimo rodiklių.

Valstybės kontrolė savo ataskaitose ne kartą minėjo, kad turėtų būti vertinamas priežiūrai skirtų išteklių panaudojimo efektyvumas. Nuo 2020 m. lapkričio 1 d. įsigaliojus VAĮ 36 str. nuostatai, PI turi vertinti priežiūrai skiriamus išteklius. 2023 m. pr. EIMIN parengė Atskaitomybės standartą, kuriame pateikiama metodika, kaip skaičiuoti verslo priežiūrai skirtus išteklius ir vertinti kiek kainuoja prižiūrėti vieną ūkio subjektą. Geroji priežiūros išteklių vertinimo praktika taip pat yra vertinti priežiūrai skirtų išlaidų veiksmingumą, t. y., kiek 1 priežiūrai skirtas euras atnešė visuomenei naudos, ar padėjo išvengti žalos. 2022 m. Švieslentės tyrimo metu EIMIN tik stebėjo (nebuvo vertinta balais), kaip PI apskaičiuoja priežiūrai skirtus išteklius, kokius rodiklius, susijusius su išteklių efektyviu panaudojimu, yra įsidiegusios. Tyrimo metu nustatyta, kad 6 PI (vertina priežiūrai skirtų išteklių efektyvumą (3 PI daugiau nei nustatyta 2022 m. Švieslentės tyrime), o 18 PI (41 proc.) vertina, kokia žmogiškųjų/finansinių išteklių dalis tenka priežiūros veiklos sričių ūkio subjektų rizikos vertinimui, planavimui ir analizei, konsultavimui, informavimui ir prevencijai, patikrinimams verslo veiklos vietoje (4 PI daugiau nei 2022 m. Švieslentės tyrime).

KT: Santykis tarp vidutinės metinės (3 metų) tikėtinos tiesioginės naudos vartotojams ir Konkurencijos tarybos vidutinio metinio (3 metų) biudžeto;

VMI: VMI finansavimo išlaidų ir į valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų konsoliduotą visumą bei fondus surinktų mokesčių, įmokų santykis, proc.;

VATŽŪM: Institucijos sąnaudų, susijusių su vieno prižiūrimo ūkio subjekto priežiūra, pokytis.

VERT: Santykis tarp naudos vartotojams ir VERT biudžeto

VDI: Skaidriai dirbančių asmenų kontrolės finansinis naudingumas, tūkst. eurų (stebėsenos rodiklis)

Lyginant su 2022 m. Švieslentės tyrimo rezultatais, 28 proc. padidėjo PI, kurios nustatant būsimų laikotarpių siekiamus uždavinius ir veiklos efektyvumo rodiklius, atsižvelgia į ūkio subjektų, kurių veiklą prižiūri institucija, reguliariai atliekamų apklausų ir nuomonių tyrimų rezultatus, t. y. 33 PI (77 proc.). PI naudoja veiklos vertinimo kriterijų, kuris matuoja ūkio subjektų nuomonę apie priežiūros institucijos priežiūrinę veiklą (pvz., ūkio subjektai, manantys, kad atliekama priežiūra veiksminga (proc.), ūkio subjektai, teigiantys, kad kontroliniai klausimynai padėjo suvokti teisės aktų reikalavimus ir geriau juos įgyvendinti (proc.), klientų pasitenkinimo lygis, pirmus veiklos metus vykdantys ūkio subjektai, kurie teigia, kad gavo naudingų konsultacijų (proc.) ir kt.).

Metinės veiklos ataskaitos yra vienas iš pagrindinių atskaitingumo instrumentų visoms priežiūros institucijos veikla besidominčioms šalims. Siekiant skaidrumo ir pasiektų rezultatų atskaitomybės, priežiūros institucijos veiklos rodikliai ir jų pasiektos metinės reikšmės turi būti viešinami ir skelbiami priežiūros institucijos interneto svetainėse ir/arba metinėse veiklos ataskaitose, kurios taip pat skelbiamos viešai. 2024 m. Švieslentės tyrime pradėta vertinti ne tik pasiektų veiklos vertinimo rodiklių viešinimas metinėse veiklos ataskaitose, bet ir vertinama PI metinių veiklos ataskaitų kokybės parametrai, t. y., ar metinėje veiklos ataskaitoje pateikiama analitinė ir į ateitį orientuota informacija apie verslo priežiūros aplinką, rizikas, tendencijas, reguliavimą ir suinteresuotųjų šalių (ūkio subjektų, visuomenės, užsienio institucijų) požiūrius bei

praktiką, ar ataskaita pateikiama patraukliai (atitinka bent vieną gerosios praktikos pavyzdį).

Atlikus PI interneto svetainėse pateiktos informacijos analizę, nustatyta, kad vertinamuoju laikotarpiu 5 PI (11 proc.) neskelbė savo metinių veiklos ataskaitų ir priežiūros veiklos rodiklių ir jų pasiektų reikšmių. 17 PI (39 proc.) metinės veiklos ataskaitos atitinka visus ataskaitų vertinimo kriterijus, t. y, jos ne tik viešinamos, jose pateikiami veiklos vertinimo rodikliai ir jų pasiektos reikšmės, bei apibendrinami pasiekti veiklos rezultatai, svarbiausi atlikti darbai, bet ir pateikiamos rinkos tendencijos, ūkio subjektų elgsena, grėsmės saugomoms vertybėms, išsami priežiūros srities ir priežiūrinės veiklos analizė, priežiūros institucijos taikomos rizikų mažinimo priemonės ir t.t., ataskaitos turinys pateikiamas patraukliai: [AAD](#), [VDI](#), [RSC](#), [LTSA](#), [VDAI](#), [VTPSI](#), [VERT](#).

Veiklos prioritetų ir susijusių užduočių nustatymas nesivadovaujant rizikos vertinimu pagrįsta duomenų analize prieštarauja gerajai verslo priežiūros praktikai ir sudaro prielaidas korupcijos apraiškoms, neefektyviam priežiūros išteklių naudojimui ir nerezultatyviam priežiūros veiklos vykdymui. Priežiūros institucijos vadovo metiniai uždaviniai turėtų būti glaudžiai susiję su priežiūros institucijos tikslais – tai yra, turėtų padėti užtikrinti teisės normų saugomų vertybių apsaugą. Dalis vadovui keliamų uždavinių gali persidengti su priežiūros institucijos tikslais, taip, kad vadovui gali būti iškeliamas uždavinys mažinti visuomenės patiriamą žalą teisės normų saugomoms vertybėms. Kiti vadovui iškeliami uždaviniai gali būti orientuoti ne į galutinius žalos teisės normų saugomoms vertybėms mažinimo rezultatus, o į tarpinius rezultatus, kurių pasiekimas prisideda prie žalos mažinimo konkrečiu aspektu. Pavyzdžiui, siekiant sumažinti avarijų skaičių, smulkesni uždaviniai, padedantys sumažinti avarijų skaičių galėtų numatyti visuomenės sąmoningumą apie apsaugos priemones didinimą, teisės aktų reikalavimų žinojimo lygio didinimą, saugias sąlygas užtikrinančių procedūrų ir priemonių diegimo ūkio subjektuose didinimą ir panašiai. Vadovui iškeliamų uždavinių susiejimas su priežiūros institucijų tikslais sudaro prielaidas asmeniniam vadovo suinteresuotumui ieškoti būdų ir priemonių, padedančių užtikrinti priežiūros institucijos kompetencijai priskirtų teisės normų saugomų vertybių apsaugą.

Atliekant 2024 m. Švieslentės vertinimą, buvo analizuota metinių užduočių PI vadovams nustatymo praktika. 21 PI (47 proc.) pateikė informaciją apie PI vadovams nustatytas metines užduotis (14 PI vadovų metinės užduotys nustatytos susitarimuose dėl valstybės siekiamų tikslų ir keliamų lūkesčių, 6 – metinėse vadovo užduotyse, 1 lūkesčių raštas), 5 PI (LB, VDAI, VERT, LRTK, KT) nurodė, kad joms tai neaktualu, nes jos yra nepriklausomos. 5 susitarimuose dėl valstybės siekiamų tikslų ir lūkesčių su įstaigos vadovais nebuvo vadovui iškelti uždaviniai, susiję su priežiūros tikslu – visuomenės vertybių apsauga (ŪS priežiūra sudaro nedidelę veiklos dalį). 14 (60 proc.) susitarimų/lūkesčių raštų atveju, PI vadovams nustatyti tikslai ir uždaviniai siejamas su PI tikslu - teisės normų saugomų vertybių apsaugos užtikrinimu, skiriasi tik vadovui nustatyti veiklos vertinimo rodikliai – 4 susitarimų PI vadovų veiklos vertinimo rodikliai susiję su vertybių apsaugos būklės vertinimu.

2.2. Rizikos vertinimas ir valdymas

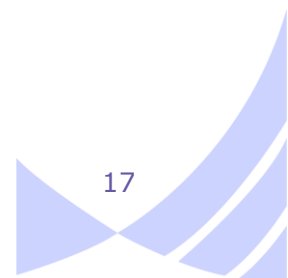
Vadovaujantis VAĮ 30 straipsniu, PI priežiūros veiksmus turi grįsti rizikos vertinimu – pirmiausia nukreipiant dėmesį į didžiausios rizikos ūkio subjektus ir veiklas. Rizikos vertinimo ir valdymo sistemos leidžia efektyviai planuoti priežiūrą, mažinti žalos grėsmę svarbiausioms visuomenei vertybėms (gyvybei, sveikatai, aplinkai, teisių apsaugai, turtui ir kt.) bei užtikrinti racionalų priežiūros išteklių panaudojimą. Tinkamai įdiegta rizikos vertinimo ir valdymo sistema padeda ne tik identifikuoti rizikingiausius

atvejus, bet ir taikyti proporcingas bei veiksmingas priežiūros priemonės, taip mažinant našta verslui ir didinant priežiūros efektyvumą.

Atliekant PI pažangumo vertinimą pagal rizikos vertinimo ir valdymo kategoriją, buvo naudojami 2 lentelėje nurodyti kriterijai. Nauji kriterijai pažymėti * ženklu.

2 lentelė. Rizikos vertinimo ir valdymo kategorijos vertinimo kriterijai

Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Rizikos vertinimo metodologija:	
1.1.	Rizikos vertinimo kriterijų orientacija į žalos atsiradimo tikimybę	1
1.2.	Rizikos vertinimo kriterijų orientacija į galimos žalos mastą	1
1.3.	Rizikos vertinimo kriterijų įvairovė	1
1.4.	Rizikingumo apskaičiavimo procesas	2
1.5.	Rizikos valdymo veiksmų nustatymas	1
1.6.	Rizikos vertinimo kriterijų pagrindumas skaičiavimais ir statistiniais duomenimis	1
2.	Rizikos vertinimo procesų reglamentavimas:	
2.1.	Nustatyta bendro priežiūrinių ūkio subjektų (jų padalinių, filialų sąrašo sudarymo tvarka)*	0,25
2.2.	Rizikos vertinimo ir patikrinimo funkcijų atskyrimas*	0,25
2.3.	Nustatytas rizikos vertinimo kriterijų, procesų peržiūros periodiškumas	0,5
3.	Rizikos vertinimo taikymas praktikoje/Patikrinimų intensyvumas rizikingiausiuose ūkio subjektuose	1
4.	Informacinių sistemų naudojimas atliekant rizikos vertinimą*	1
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10

Esminės išvados rizikos vertinimo ir valdymo vertinimo kategorijoje:

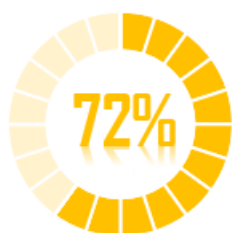
Rizikos vertinimo ir valdymo kategorijos bendras balų vidurkis

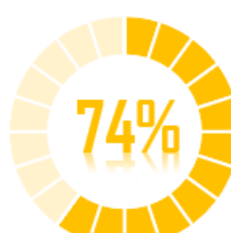
Atsižvelgia į žalos atsiradimo tikimybę visose priežiūros srityse

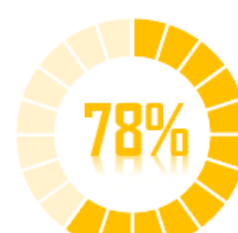
Atsižvelgia į galimos žalos mastą visose priežiūros srityse

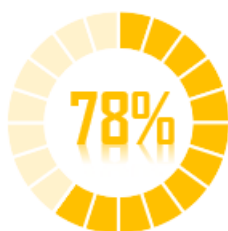
Turi tinkamus ŪS rizikingumo nustatymo procesus

Pusę patikrinimų atlieka rizikingiausiuose ūkio subjektuose

Turi aiškų ūkio subjektų sąrašą sudarymo tvarką

Peržiūri rizikos vertinimo kriterijus, procesus

Rizikos vertinimas atliekamas automatizuotai

Rizikos vertinimo kriterijai pagrįsti statistika

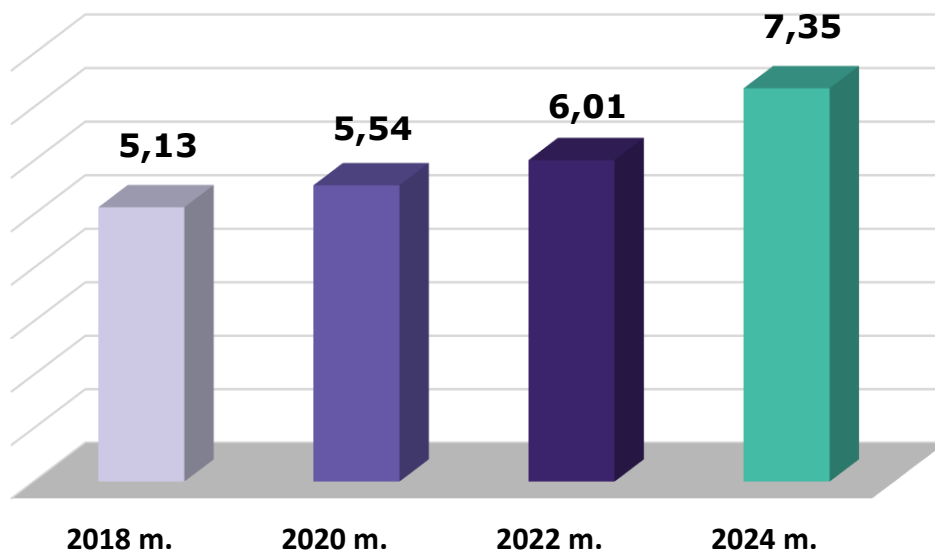
Vertinant rizikos vertinimo ir valdymo kategorijos pažangumo rodiklius, fiksuotinas gan žymus teigiamas pokytis taikant gerąją rizikos vertinimo ir valdymo praktiką (+1,34 balo): bendras kategorijos balų vidurkis pakilo nuo 6,01 balo iki 7,35 balo iš 10 (žr. 7 pav.).

35 proc. sumažėjo dalis PI, kurių pažangumo bendras balas mažesnis, nei 8,5 balo – nuo 89 proc. 2022 m. iki 58 proc. 2024 m., be to, beveik du kartus sumažėjo PI, kurių bendras balas vertinimo kategorijoje mažesnis nei 5 balai – 11 PI 2022 m. iki 5 PI 2024 m. nuo nepakankamai (jų surinktų balų suma rizikos vertinimo ir valdymo srityje nesiekia 5-ių balų).

Pažymėtina, kad pažanga pasiekta nepaisant sugriežtėjusio vertinimo ir įvestų naujų vertinimo rodiklių – 2024 m. Švieslentės metodika rizikos vertinimo ir valdymo kategorijoje buvo atnaujinta – rizikos vertinimo kriterijai, rizikos apskaičiavimo procesas, rizikos valdymo veiksmų nustatytas buvo vertinami visose priežiūros srityse, jei PI turi 5 ar mažiau priežiūros sričių, be to, papildyta naujais vertinimo kriterijais, susijusiais su korupcijos apraiškų rizikų mažinimu – vertinama, ar nustatyta bendro

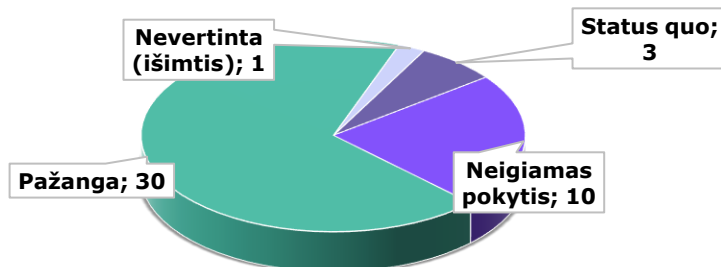
prižiūrimų ūkio subjektų (jų padalinių, filialų) sąrašo sudarymo tvarka (tam, kad būtų galima tinkamai atlikti rizikos vertinimą, būtina turėti ir nuolat atnaujinti visų prižiūrimų ŪS sąrašą, kaupti jų duomenis. ŪS sąrašas turi būti nuolat atnaujinamas, priežiūros institucija turi kaupti, sisteminti ir naudoti įvairių valstybės registru, duomenų šaltinių duomenis apie ūkio subjektą), ar atskiriamos rizikos vertinimo ir patikrinimo funkcijos, ar duomenys rizikos vertinimui gaunami ir subjektų rizikingumas nustatomas automatinio būdu. Šiuose naujuose kriterijuose pažangos bendras balų vidurkis sudaro 58 proc. nuo galimo maksimalaus bendro balų vidurkio.

7 pav. Pažangumo balų vidurkis rizikos valdymo ir vertinimo kategorijoje, 2018 – 2024 m.

Lyginant su praėjusiu Švieslentės vertinimu, pažangą rizikos vertinimo ir valdymo kategorijoje padarė 30 PI, t. y, 70 proc. PI, o neigiamą pokytį turi 10 PI – 23 proc. PI (žr. 8 pav.).

8 pav. Pažangumo tendencija rizikos vertinimo ir valdymo kategorijoje, 2022 -2024 m.

Didžiausią pažangą rizikos vertinimo ir valdymo kategorijoje padarė ŽT (+7,67 balo), AAA (+ 6,7 balo), VATESI (+4,36 balo) ir LVAT (+4,21 balo), o didžiausias regresas stebimas VDAI (-6,42 balo), LAR (-5,03 balo) ir TKA (-2 balo).

Atliekant rizikos vertinimą, priežiūros institucijos (PI) turėtų vertinti du pagrindinius priežiūrimų ūkio subjektų veiklos aspektus – žalos teisės normų saugomoms vertybėms pasireiškimo tikimybę ir galimos žalos mastą. Siekiant išsamiau įvertinti PI taikomų rizikos vertinimo procesų brandą, 2024 m. Švieslentės metodika buvo atnaujinta. Priežiūros institucijų buvo paprašyta kiekvienam turimam rizikos vertinimo moduliui (t. y. priežiūros sričiai) pateikti po vieną rizikos vertinimo kriterijų, orientuotą į žalos tikimybę, ir po vieną – orientuotą į galimos žalos mastą. Išimtis taikoma tik toms PI, kurios turi daugiau nei penkis rizikos vertinimo modulius – tokiu atveju kriterijai turėjo būti pateikti penkiems moduliams, pasirinktiems pagal tai, kuriose srityse priežiūrima daugiausia ūkio subjektų.

93 proc. priežiūros institucijų turi tinkamą žalos pasireiškimo tikimybės kriterijų bent vienoje iš priežiūros sričių (2022 m. – 87 proc.), tačiau vertinant pagal naują metodiką, kai vertinamos visos ar bent jau 4 didžiausios priežiūros sritys, šį kriterijų atitinka 86 proc. PI, t. y., bendras pažangos rezultatas nežymiai sumažėjo (-0,7 proc.). 3 PI vertinimas sumažėjo dėl pasikeitusios vertinimo metodikos, 3 PI padarė pažangą šioje srityje.

86 proc. priežiūros institucijų turi tinkamą žalos masto kriterijų vertinant ūkio subjektų rizikingumą bent vienoje iš priežiūros sričių (2022 m. – 69 proc.), o vertinant pagal naują metodiką kai vertinamos visos ar bent jau 4 didžiausios priežiūros sritys, šį kriterijų atitinka 72 proc. PI, t. y., stebima nežymi pažanga - bendras pažangos rezultatas šiek tiek padidėjo (+ 5 proc.). 5 PI vertinimas sumažėjo dėl pasikeitusios vertinimo metodikos, 6 PI padarė pažangą šioje srityje.

Siekiant įvertinti rizikos vertinimo kriterijų įvairovę, vertinta ar, PI be rizikos vertinimo sistema neapsiriboja vien patikrinimų rezultatais, patikrinimu dažnumu ir gautais skundais, neįvertinant kitų ūkio subjektų veiklos aspektų. 2024 m. Švieslentės tyrimo rezultatai parodo, kad ši problema jau beveik išspręsta – 88 proc. atitinka šį vertinimo kriterijų PI bent vienoje iš priežiūros sričių, 77 proc. priežiūros institucijų šį reikalavimą atitinka visose priežiūros srityse. 6 PI vertinimas sumažėjo dėl pasikeitusios vertinimo metodikos, 4 PI padarė pažangą šioje srityje.

Rizikos vertinimo ir valdymo kategorijoje vertinama, ar institucija aiškiai apibrėžia rizikingumo apskaičiavimo procesą ir nustato, kokių veiksmų imasi gavusi rizikos įvertinimo rezultatus. Tai yra kertiniai rizikos valdymo proceso elementai – be jų neįmanoma priimti pagrįstų, veiksmingų ir nuoseklių priežiūros sprendimų. Kai rizikos apskaičiavimas ir rizikos valdymo veiksmų nustatymas nėra aiškiai vykdomas, priežiūros sprendimai tampa neprognozuojami ir neskaidrūs. Rizikingumo balų ar svorių priskyrimas ūkio subjektams leidžia objektyviai įvertinti jų keliamą riziką, nustatyti prioritetus ir kryptingai paskirstyti priežiūros išteklius. Tokia sistema leidžia nukreipti daugiau dėmesio ten, kur rizika yra didžiausia, ir užtikrina, kad sprendimai būtų skaidrūs, pagrįsti ir atkartojami. Pastebima, kad kai kurios institucijos savo norminiuose aktuose nurodo, į kokius požymius atsižvelgia vertindamos ūkio subjektų veiklą ir sprendamos dėl patikrinimo. Tačiau šiems požymiams dažnai nėra priskirti konkretūs balai ar svoriai, todėl nėra aiškios metodikos, kaip iš jų sudaroma bendro rizikingumo reikšmė. Tokiu atveju tampa neįmanoma objektyviai nustatyti, kurie ūkio subjektai kelia didesnę riziką nei kiti. Nesant galimybės įvertinti rizikos lygio ir priskirti subjektus rizikos kategorijoms, rizikos vertinimas tampa nefunkcionalus arba praranda praktinę prasmę. Švieslentės tyrimo duomenys rodo, kad rizikos apskaičiavimo reikalavimus atitiko 86 proc., o rizikos valdymo reikalavimus atitiko tik 84 proc. PI bent vienoje priežiūros srityje, tačiau vertinant ar šiuos reikalavimus atitinka visose

priežiūros srityse, rezultatai yra šiek tiek mažesni – atitinkamai 74 proc. ir 79 proc. Švieslentės vertinamu laikotarpiu 4 PI nustatė rizikingumo apskaičiavimo procesą, 6 PI nustatė rizikos valdymo veiksmus, 3 PI rezultatai sumažėjo rizikos valdymo veiksmų nustatymo srityje dėl pasikeitusio vertinimo (vertinamos visos priežiūros sritys).

Jau ne pirmas Švieslentės tyrimas parodė, kad rizikos vertinimo kriterijų pagrindumas yra viena silpniausių ir didžiausio tobulinimo reikalaujančių sričių visame rizikos vertinimo ir valdymo procese. Rizikos vertinimo sistema gali būti efektyvi tik tada, kai kriterijai, pagal kuriuos vertinami ūkio subjektai, yra pagrįsti objektyviais duomenimis, o ne vien tik ekspertinėmis prielaidomis ar įsitikinimais. Tinkami kriterijai turi būti nustatomi remiantis statistiniais duomenimis, kurie aiškiai parodo, jog tam tikra ūkio subjekto savybė ar veiklos aplinkybė yra susijusi su konkrečiu neigiamu rezultatu ar žala. Kitaip tariant, vertinimas turi atspindėti realią riziką, o ne subjektyvų jos suvokimą.

Rizikos vertinimo kriterijų pagrindumas duomenimis leidžia užtikrinti, kad priežiūros sprendimai būtų ne tik nuoseklūs, bet ir proporcingi – kuo didesnė statistiškai pagrįsta rizika, tuo didesnis dėmesys ir griežtesni priežiūros veiksmai. Be to, duomenimis pagrįsti kriterijai leidžia sukurti kiekybinius modelius, kurie padeda automatizuoti vertinimą, stebėti tendencijas ir nuolat tobulinti sistemą.

Švieslentės tyrimo rezultatai rodo, kad šį reikalavimą atitinka jau 40 proc. vertintų priežiūros institucijų, kai tuo tarpu 2022 m. Švieslentės vertinime tokių PI buvo tik 13 proc.

Tiek rizikos vertinimo kriterijai, tiek jiems priskirti balai, tiek ir kiti su rizikos vertinimo susiję aspektai turi būti peržiūrėti siekiant įsivertinti, ar dėl pasikeitusių aplinkybių sistema vis dar leidžia identifikuoti prioritetinius ūkio subjektus ir priežiūros sritis. Laikui bėgant priežiūros institucijos sukaupia daugiau duomenų apie ūkio subjektų veiklą, tikrinimų rezultatus, pažeidimus, žalą ir pan. Rizikos vertinimo kriterijų ir jų svorių peržiūra nėra formalus veiksmas – tai būtina sąlyga, kad rizikos vertinimo sistema išliktų aktuali, veiktų pagrįstai ir padėtų pasiekti priežiūros tikslus. Reguliari peržiūra leidžia ne tik reaguoti į pokyčius, bet ir užtikrinti duomenimis grįstą, skaidrų ir efektyvų priežiūros procesą. Nustatyti 2 atvejai, kai PI patikrinimus atlieka ne tik remiantis rizikos vertinimo išvadomis, bet ir gavus iš aukštesnės pagal pavaldumą institucijos nurodymą patikrinti tam tikros srities įmones („patikrinimų prioritetai“), kai nustačius kitus galimus teisės aktų pažeidimus, įstaiga įtraukiama į kontrolės planus, nepriklausomai, kuriai rizikos grupei ji priskiriama ar netgi „šalia“ rizikos vertinimo sistemos nustatomi „patikrinimų prioritetai“, tai rodo, kad rizikos vertinimo kriterijai nėra aktualūs, nėra peržiūrėti, rizikos vertinimo sistema nereaguoja į pokyčius, todėl atsiranda poreikis tikrinti „prioritetines sritis“.

Švieslentės tyrime vertinta, ar priežiūros institucijos turi nusistačiusios rizikos vertinimo kriterijų, procesų peržiūros procesą. Šį Švieslentės reikalavimą atitinka 60 proc. PI. Pažangą šioje srityje padarė 12 PI, t. y., tokių PI, lyginant su 2022 m. Rezultatais, padidėjo 68 proc.

Vertinant rizikos vertinimo taikymą praktikoje, priežiūros institucijų buvo prašoma pateikti informaciją, kuri dalis jų atliekamų planinių patikrinimų buvo taikyta rizikingiausiems ūkio subjektams, kurie Švieslentės tyrimo apimtyje suprantami kaip rizikingiausias visų prižiūrimų ūkio subjektų trečdalis. Siektina, kad šioje rizikingiausių ūkio subjektų grupėje būtų planuojama ir atliekama bent pusė visų priežiūros institucijos planinių patikrinimų. 77,5 proc. PI atitiko šį reikalavimą t. y, tokių PI padidėjo 86,75 proc. lyginant su 2022 m. Švieslentės duomenimis.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijose⁴ nereglamentuota kontroliuojamų ūkio subjektų sąrašo sudarymo

⁴ [2-246 Dėl Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijų patvirtinimo](#)

tvarka įvardijama kaip viena iš korupcijos rizikos veiksnių ūkio subjektų priežiūros srityje. Tam, kad būtų galima tinkamai atlikti rizikos vertinimą, būtina turėti ir nuolat atnaujinti, sisteminti ir naudoti įvairių valstybės registru, duomenų šaltinių duomenis apie ūkio subjektą, būtina turėti ir nuolat atnaujinti visų prižiūrimų ŪS sąrašą, kaupti jų duomenis. Šį pirmą kartą vertinamą reikalavimą atitiko 78 proc. PI (nevertintos 17 PI, kurių prižiūrimų ŪS veikla yra licencijuojama).

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijose nurodoma, kad vienas iš korupcijos rizikos veiksnių yra, jei rizikingumo vertinime dalyvauja tie patys įstaigos darbuotojai, kurie atlieka patikrinimus ir (ar) priima sprendimus dėl atsakomybės taikymo. Priežiūros institucija turi užtikrinti, kad inspektorius negalėtų daryti įtakos sprendimui, kurie ūkio subjektai turėtų būti tikrinami (pvz., paveikti rizikos vertinimo išvadų, rizikos vertinimo kriterijų reikšmių, patikrinimų planų), t. y., rizikos vertinimo ir patikrinimo funkcijos turi būti atskirtos. Šį vertinimo kriterijų atitiko 88 proc. PI.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijose nurodoma, kad vienas iš korupcijos rizikos veiksnių yra neautomatizuotos ūkio subjektų veiklos rizikos vertinimo procedūros. Rankiniu būdu atliekamas ūkio subjektų rizikos vertinimas reikalauja didesnių laiko sąnaudų, lemia žmogiškąsias klaidas (gali būti netinkamai suskaičiuotas rizikos balas, rizikos grupė ir t. t.). Neautomatizavus rizikos vertinimo ir kontrolės planų sudarymo, neužtikrinamas valstybinės kontrolės planavimo skaidrumas, duomenys kaupiami keliose nesusietose sistemose ir popierinėse bylose. Automatizuota rizikos vertinimo sistema laikoma, kai duomenys rizikos vertinimui gaunami automatinio (ne rankiniu) būdu ir subjektų rizikingumas nustatomas automatinio būdu. Vertintos tik tos PI, kurios prižiūri daugiau kaip 500 ŪS. 50 proc. PI atitinka reikalavimą, t. y., ≥ 90 proc. jų prižiūrimų ūkio subjektų rizikos vertinimas atliekamas automatizuotai.

Aprašo 7.9 punkte rekomenduojama priežiūros institucijoms plačiau taikyti atitikties deklaravimo institutą: ūkio subjektams sudaromos galimybės deklaruoti savo veiklos atitiktį nustatytiems reikalavimams (užpildyti priežiūros institucijos parengtą atitikties deklaraciją), šias deklaracijas pasirašiusių ūkio subjektų priežiūra mažiausiai intensyvi. Šiame Švieslentės tyrime buvo analizuojamas šios praktikos paplitimas ir panaudojimas, bet balais nebuvo vertinama. 13 PI nurodė, kad naudoja atitikties deklaravimo institutą, tačiau 2 PI nenaudoja rizikos vertinimui, 1 PI naudoja ne tik priežiūros naštos, bet ir administracinės naštos mažinimui.

Aprašo 7.17 priežiūros institucijoms keistis informacija, susijusia su tikrinamų ūkio subjektų ir veiklos rizikingumu, patikrinimų duomenimis ir rezultatais. Geroji praktika yra vertinant ūkio subjekto rizikingumą, naudoti duomenis iš kitų priežiūros institucijų apie ūkio subjektų veiklą ir nustatytus pažeidimus. 57 proc. PI ŪS rizikos vertinimui naudoja duomenis, gautus iš kitų priežiūros institucijų, taip pat kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įmonių.

2.3. Skundų nagrinėjimas

Nors teisės aktai numato pareigą nagrinėti visus gautus skundus, praktikoje tai neretai lemia neplaninių patikrinimų gausą – net ir tais atvejais, kai skundo turinys rodo mažą žalos tikimybę ar poveikį. Reagavimas į kiekvieną skundą vienodu būdu riboja priežiūros institucijų galimybes efektyviai panaudoti turimus išteklius, nukreipiant juos į situacijas, kuriose galimas reikšmingesnis poveikis visuomenei ar aplinkai. Rizika pagrįstas skundų nagrinėjimas leidžia diferencijuoti reagavimo priemones, įvertinant ne tik formalią skundo atitiktį, bet ir galimos žalos mastą bei jos pasireiškimo tikimybę.

Švieslentėje vertinama, ar priežiūros institucijos taiko šį požiūrį praktikoje: ar turi aiškius kriterijus, padedančius skundo aplinkybes susieti su rizika, ar sprendžiant dėl reagavimo atsižvelgiama į papildomą turimą informaciją bei skundo patikimumą. Skatinama institucijas pereiti nuo formalaus, kiekybinio skundų nagrinėjimo prie kokybinio, orientuoto į realių grėsmių valdymą.

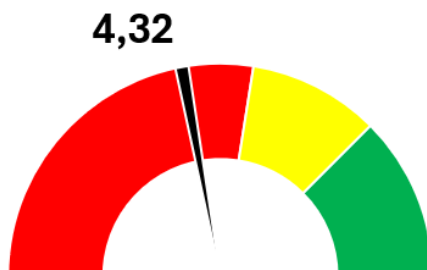
Atliekant PI pažangumo vertinimą skundų nagrinėjimo kategorijoje, naudojami 3 lentelėje nurodyti kriterijai. Nauji kriterijai pažymėti * ženklu.

3 lentelė. Skundų nagrinėjimo kategorijos vertinimo kriterijai

	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Skundų nagrinėjimo kriterijų orientacija į žalos atsiradimo tikimybę	2
2.	Skundų nagrinėjimo kriterijų orientacija į žalos mastą	2
3.	Papildomos informacijos naudojimas skundo patikimumo vertinimui*	1
4.	Rizikos apskaičiavimo algoritmas*	3
5.	Rizika pagrįsto skundų nagrinėjimo taikymas praktikoje	1
6.	Reagavimo į skundus veiksnių viešinimas*	1
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10

Esminės išvados skundų nagrinėjimo kategorijoje:

Skundų nagrinėjimo kategorijos bendras balų vidurkis

Bendras skundų nagrinėjimo kategorijos vidurkis žemas – 4,32 iš 10 balų. Tai rodo, kad rizikos vertinimas nėra integruotas į skundų nagrinėjimo procesą.

Neplaninius patikrinimus atlieka dėl mažiau nei pusės gautų skundų

Naudoja papildomą informaciją skundo patikimumui vertinti

Turi skundų nagrinėjimo kriterijų, orientuotą į žalą tikimybę ir mastą

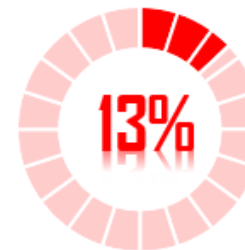
PI interneto svetainėje viešina reagavimo į skundus veiksmus

Nustatytas skundo rizikos apskaičiavimo algoritmas

Dėl daugiau nei 80 proc. gautų skundų atliekami neplaniniai patikrinimai

Analizuojant PI pateiktus atsakymus dėl rizikos vertinimo taikymo skundų nagrinėjimo procese, pastebima esminė metodikos interpretavimo problema – klaidingai manoma, kad rizikos vertinimo taikymas reiškia atsisakymą nagrinėti skundus arba jų atidėjimą, pažeidžiant teisės aktuose nustatytus terminus. Dėl to, kai kurios institucijos vengia diegti ar tobulinti skundų nagrinėjimo procesus. Norime atkreipti dėmesį, kad visi skundai turi būti nagrinėjami – t. y. registruojami, įvertinami ir atsakomi laikantis VAĮ nustatytų terminų. Tačiau tai nereiškia, kad į kiekvieną skundą būtina reaguoti vienodai – neplaninis patikrinimas turi būti taikomas tik esant pagrįstai rizikai. Rizikos vertinimas skundų nagrinėjimo procese, padeda nustatyti tinkamiausią reagavimo būdą, atsižvelgiant į galimos žalos mastą, tikimybę, informacijos patikimumą ir kitus veiksnius. Tai leidžia efektyviau naudoti išteklius, išvengti perteklinių patikrinimų ir susitelkti į svarbiausius atvejus.

Tyrimas atskleidė, kad 12 iš 35 PI (34 proc.) neturi patvirtintos skundų nagrinėjimo tvarkos, o 23 PI (66 proc.) jas yra parengusios (daugeliu atvejų tai atskiros skundų nagrinėjimo tvarkos, tačiau 7 PI skundų nagrinėjimo procesus integravusios į kitus dokumentus, pvz., patikrinimų taisykles, priežiūros gaires). Visgi, tik 14 iš 23 (61 proc.) tvarkų bent iš dalies atitiko švieslentės tyrimo metodiką, t. y. jose buvo tam tikrų rizika pagrįstų skundo nagrinėjimo elementų, o tik 12-oje tvarkų (52 proc.) nustatytas aiškus skundų rizikingumo apskaičiavimo procesas (algoritmas). Tai rodo, kad 9 iš 23 PI skundų nagrinėjimo tvarkose apsiribojama tik pirminiu vertinimu (ar skundas nagrinėtinas), tačiau nėra nustatyta, kaip toliau nagrinėjami jau atrinkti skundai.

Siekiant išsiaiškinti, ar PI taiko riziką grįstą požiūrį skundų nagrinėjimo procese, buvo prašyta pateikti kriterijus, orientuotus į žalą atsitikimo tikimybę ir galimos žalos mastą. Tyrimo rezultatai parodė, kad 15 iš 35¹ PI (43 proc.) tokius kriterijus turi. Taip pat buvo analizuota, ar skundo pagrįstumui vertinti naudojama papildoma, o ne tik skunde nurodyta informacija. Šią praktiką taiko 20 iš 35 PI (57 proc.).

Dalis PI atsakymuose nurodydavo, kad skundus nagrinėja remdamasi Viešojo administravimo įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ arba Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymu. Nors šiuose teisės aktuose numatyti bendri skundų atrankos nagrinėjimui kriterijai, juose nėra detalios reglamentuota, kaip turi būti vertinami jau atrinkti nagrinėjimui skundai – būtent šis aspektas ir yra vertinamas Švieslentės kategorijoje.

Dažniausiai pasitaikančios klaidos, pateikiant atsakymus dėl skundo pagrįstumo kriterijų:

- Pernelyg bendros kriterijų formuluotės. Pavyzdys „Skundo vertinimas atliekamas atsižvelgiant į galimų pažeidimų reikšmingumo vertinimo kriterijus, rizikos teisės normų saugomoms vertybėms atsiradimo tikimybę, galimos žalos dydį ir (arba) mastą“, „Skunde pateikta informacija kelia pagrįstų įtarimų dėl grėsmės skrydžių saugai arba saugumui“;
- Vadovaujasi VAĮ 30 str. 1 d. 1 p. įtvirtintu minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principu, bet nėra aišku kaip šis principas įgyvendinamas;
- Pateikiami ŪS rizikingumo kriterijai, bet oficialiuose dokumentuose nenurodyta, kad jie būtų taikomi ir skundų nagrinėjimui, todėl neaišku, kaip skundai susiejami su rizikos vertinimo procesu;
- Nurodomi skundų atrankos nagrinėjimui pagrindai, bet ne skundų rizikos vertinimo kriterijai, todėl nėra aišku kaip rizikos vertinimas taikomas nagrinėtiniams skundams (nepateikti konkretūs kriterijai, padedantys priimti objektyvų sprendimą, kuriais skundžiamais atvejais tikslinga inicijuoti neplaninį patikrinimą);
- Netinkami skundo pagrįstumo kriterijai, kurie neleidžia įvertinti galimos žalos tikimybės ir masto.

Žalos tikimybę atspindintys skundo vertinimo kriterijų pavyzdžiai

VATŽŪM	Pranešama, kad parduotuvėje augalų apsaugos produktų laikymo spintos yra neužrakintos
VDI	Tikėtina didelė žala (kritimo iš aukščio rizika; daiktų virtimo, kritimo rizika; birių medžiagų ar žemių griūties rizika; sprogo, apsinuodijimo rizika; darbo įrenginių keliama rizika ir pan.); tikėtina vidutinė žala (statybvietėje be šalmų, be aprangos; karšta ir/ar sausa patalpose ir pan.); nežymi žala ar žala tretiesiems asmenims (bendro pobūdžio pranešimas, pvz., daug DSS pažeidimų, neaptverta statybvietė prašo patikrinti) ⁵ .
ŽT	Vykdyta žvejojimo veikla ne tame polderyje, kuris buvo priskirtas ⁶

Žalos mastą atspindintys skundo vertinimo kriterijų pavyzdžiai

LB	Paveiktų asmenų skaičius. Kriterijus skirtas nustatyti ar žalą patirtų pavienis asmuo, ar paveiktų asmenų skaičius būtų didesnis.

⁵ [Skundų ir prašymų gaunamų Lietuvos Respublikos valstybinėje darbo inspekcijoje \(toliau – VDI\) atrankos tvarkos bei pažeidimų poveikio vertinimo kriterijų aprašas](#)

⁶ [Skundų ir prašymų, gaunamų Žuvininkystės tarnyboje prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos, pažeidimų poveikio vertinimo atrankos kriterijų nustatymo tvarkos aprašas](#)

	Žalos rūšis. Kriterijus turi 3 kategorijas: reikšminga žala, vidutinė žala, maža žala. Leidžia įvertinti, kiek galimas pažeidimas daro įtaką finansinių paslaugų vartotojo teisėms ir interesams
AAD	Vertinamas galimo pažeidimo reikšmingumas – galimo neigiamo poveikio aplinkai, turtui, gyventojų gyvybei ar sveikatai, kitoms saugomoms vertybėms dydis, galimas paveiktų asmenų skaičius.
LPT	Tikėtina didelė žala (žala viršija 20 bazinės socialinės išmokos dydžių) ⁷
VATŽŪM	Dėl augalų apsaugos produktų naudojimo žuvo bitės ir / ar kiti naminiai gyvūnai ⁸
VMI	Gautas pranešimas yra apie galimus didelio masto mokestinius pažeidimus (pranešime įvardyta neapskaitytų pajamų suma viršija 10 000 eurų)

Institucijos vertindamos skundų patikimumą kompleksiskai naudoja ankstesnių patikrinimų ir skundų rezultatų duomenis, valstybės ir žinybinius registrus, informacines sistemas, viešai prieinamą informaciją (žiniasklaidą, socialinius tinklus), tiesiogiai kontaktuoja su pranešėju, analizuoja skundų pasikartojimą, pateiktus įrodymus (nuotraukas, dokumentus) ir keičiasi duomenimis su kitomis institucijomis.

AAD praktika: viena efektyviausių taikomų priemonių – tiesioginis kontaktas su skundo autoriumi, siekiant išsiaiškinti skundo motyvus ir aplinkybes (pvz., ar pranešėjas situaciją stebėjo pats, ar tik girdėjo); tai leidžia taupyti resursus ir greičiau įvertinti informacijos patikimumą.

VMI praktika: vertinama ne tik pranešime pateikta informacija, bet ir papildomi įrodymai (dokumentai, nuotraukos), viešai prieinama informacija (žiniasklaidą, skelbimai, socialiniai tinklai), gautų pranešimų kiekis bei mokėtojo deklaruoti duomenys (pvz. PVM sąskaitų faktūrų registrai); jei pranešimas kartojasi, anksčiau atlikti veiksmai pažeidimų neparodė ir nepateikiama naujos informacijos – tolesni veiksmai neatliekami.

Rizikos apskaičiavimo algoritmas. Tyrime siekta išsiaiškinti, ar PI yra reglamentuotas skundų dėl ŪS veiklos rizikingumo apskaičiavimo procesas ir kaip jis taikomas praktikoje. Vertinta, ar rizikos vertinimo kriterijai naudojami skirstant skundus į rizikingumo kategorijas, ar jiems suteikiami konkretūs balai, ar taikomi kiti rizikos apskaičiavimo algoritmai. Tik 12 iš 35 PI (34 proc.) turi tokį algoritmą.

Dauguma PI neturi formalizuoto mechanizmo, kaip vertinti nagrinėtinius skundus pagal jų rizikingumą. Skundai neskirstomi pagal rizikos lygį, o sprendimai dėl reagavimo dažnai gali būti priimami remiantis subjektyviu darbuotojų vertinimu. Dėl to riboti priežiūros išteklių gali būti skiriami mažiau rizikingiems ar nepagrįstiems atvejams tirti, o didesnės rizikos situacijos gali likti be deramo dėmesio.

Didžioji dalis institucijų taiko balais pagrįstą skundų vertinimo sistemą, kur kiekvienam iš anksto nustatytam rizikos kriterijui (tokių kaip žalos mastas, skundų pasikartojimas, pažeidimo laikas, faktinių aplinkybių patikimumas ir pan.) priskiriamas konkretus skaitinis įvertinimas. Vertinami tik tie kriterijai, kurie yra aktualūs konkrečiam skundo atvejui, o visų jų balai yra sumuojami. Gautas balų skaičius lemia

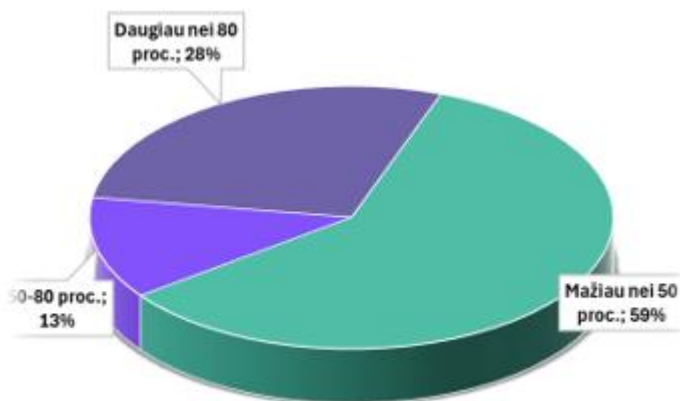
⁷ Ūkio subjekty, organizuojančių azartinius lošimus, didžiąsias, mažąsias loterijas ir žaidimus žaidimo automatais patikrinimo taisyklės

⁸ Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo Valstybinėje augalininkystės tarnyboje prie Žemės ūkio ministerijos tvarkos aprašas

skundo priskyrimą rizikingumo lygiui (taikomas šviesoforo principas) – pavyzdžiui, žemam (žaliai kategorijai), vidutiniam (geltonai) ar aukštam (raudonai).

Rizika pagrįsto skundų nagrinėjimo taikymas praktikoje. Buvo siekiama išsiaiškinti, kaip PI praktikoje taiko rizika pagrįstą požiūrį reaguodamos į gautus skundus ir kaip dažnai gauti skundai lemia neplaninių patikrinimų inicijavimą. PI buvo vertinamos pagal tai, kokiai daliai nagrinėtinų skundų inicijuojami neplaninius patikrinimus: jei jų atliekama mažiau nei 50 proc. – laikoma gera praktika, jei 50-80 proc. – atitinka iš dalies, o jei daugiau nei 80 proc. skundų lemia neplaninius patikrinimus, laikoma, kad reaguojama neatsižvelgiant į skunde nurodytą aplinkybių rizikingumą.

9 pav. Skundų dalis, dėl kurių atliekami neplaniniai patikrinimai

Nors 19 iš 32 priežiūros institucijų (59 proc.) neinicijuoja neplaninių patikrinimų daugiau nei dėl pusės nagrinėtinų skundų, bet 9 institucijos (28 proc.) atlieka neplaninius patikrinimus daugiau nei dėl 80 proc. skundų (žr. 9 pav.). Tai rodo, kad dalis PI inicijuoja neplaninius patikrinimus beveik po kiekvieno skundo, neatsižvelgdamos į tai, kiek rimta yra skunde aprašyta situacija, nevertindamos kitų turimų duomenų apie ūkio subjektą ir netaikydamos alternatyvių priežiūros priemonių, tokių kaip stebėseną, konsultavimą ar planinio patikrinimo termino paankstinimas.

PI geroji praktika:

AAD pranešimus skirsto į kategorijas, kurios diferencijuoja reagavimo lygį pagal riziką:

- A ir B kategorijos – aukšta rizika, reaguojama nedelsiant, vykstama į vietą.
- C kategorija – vidutinė rizika, reaguojama darbo metu.
- D kategorija – mažareikšmiai atvejai, nevykstama į vietą, bet informacija naudojama rizikos vertinimui ar planavimui.
- E kategorija – nepagrįsti pranešimai, į juos nereaguojama.

Aiškiai nustatytas sprendimų priėmimo algoritmas

AAD reglamentuoja konkrečius veiksmų žingsnius – nuo informacijos gavimo iki sprendimo. Pareigūnų veiksmų seka: 1) informacijos surinkimas, 2) analizė, 3) priskyrimas kategorijai, 4) reagavimo būdo parinkimas, 5) veiksmų atlikimas, 6) pareiškėjo informavimas⁷.

Reagavimo į gautus skundus veiksmų nustatymas. Tyrime buvo paprašyta pasidalinti, kokias kitas priemones PI taiko reaguodamos į skundus. Apibendrinus praktiką, matyti, kad institucijos naudoja įvairias alternatyvias priežiūros priemones, kurios padeda išvengti perteklinių neplaninių patikrinimų. Tarp dažniausiai naudojamų veiksmų – konsultacijos (raštu, žodžiu ar vaizdo skambučiais), prevenciniai ar informaciniai raštai, susitikimai su ūkio subjektais, dokumentų ar paaiškinimų paprašymas, dokumentinis vertinimas bei individualios rekomendacijos ar privalomieji nurodymai pašalinti pažeidimus. Taip pat taikomas ŪS, dėl kurių gauti skundai, stebėjimas, rizikos profilių sudarymas, skundų informacijos ir analizės įtraukimas į rizikos vertinimą ir į planinių patikrinimų planavimą, konsultaciniai vizitai, priminimai apie teisės aktų reikalavimus ar įspėjimai dėl galimo būsimo pažeidimo.

KT praktika: prevenciniai raštai ŪS, dėl kurių veiksmų gaunami skundai, informuojant juos apie konkurencijos teisės reikalavimus ir galimas rizikas juos pažeisti.

NTAKD praktika: įvertinus galimo pažeidimo pobūdį, žalos mastą ir jos pasireiškimo tikimybę, yra galimybė taikyti proporcingas ir racionalias alternatyvias priemones: 1) paankstinti planinį patikrinimą, 2) kreiptis į ūkio subjektą raštu, primenant teisės aktų reikalavimus, 3) pasiūlyti individualią konsultaciją ar mokymus dėl veiklos tobulinimo.

PAGD praktika: Jeigu gautas skundas sutampa su planiniu patikrinimu, atliekamas tik planinis patikrinimas, kurio metu taip pat įvertinamos aplinkybės, sudarančios skundo pagrindą. Jeigu gaunamas skundas dėl aplinkybių, kurios buvo užfiksuotos planinio patikrinimo metu ir duotas terminas joms pašalinti, neplaninis patikrinimas neatliekamas iki nurodyto pažeidimų pašalinimo termino pabaigos.

VMVT praktika: mažos rizikos skundų atveju taiko administracinį patikrinimą – ŪS siunčiamas raštas, siekiant išsiaiškinti situaciją, įvertinti, ar buvo padaryti pažeidimai, gauti papildomos informacijos ar paaiškinimų ir akcentuoti tinkamą teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą.

Priežiūros institucijos reagavimo į skundus veiksmų viešinimas. Tyrime vertinta, ar PI viešai skelbia, kaip nagrinėja gautus skundus – ar aiškiai apibrėžia, kokiais atvejais skundo pagrindu bus nedelsiant atliekami patikrinimai, o kada gali būti taikomos kitos priemonės arba nesiimama veiksmų. Tokia informacija padeda valdyti visuomenės lūkesčius, mažina neaktualių skundų skaičių. 21 iš 35 PI (60 proc.) interneto svetainėje to neviešina.

PI interneto svetainėje turėtų būti aiškiai pateikta informacija apie skundų nagrinėjimo procesą: ne tik paskelbtas skundų nagrinėjimo tvarkos aprašas, bet ir paaiškinta, kokiais atvejais skundo pagrindu atliekamas patikrinimas, kada reaguojama nedelsiant, o kada taikomos kitos priemonės (nuotolinis patikrinimas, konsultavimas, paankstintas planinis patikrinimas). Rekomenduojama šią informaciją pateikti aiškia, paprasta kalba, struktūruotai ir vizualiai patrauklia forma, kad visuomenė galėtų lengvai suprasti skundų nagrinėjimo procesus.

2.4. Konsultavimas

Konsultavimas yra neatsiejama PI veiklos dalis, ne tik prisidedanti prie didesnio ūkio subjektų informuotumo, bet ir gerinanti bendrą PI įvaizdį, įgyvendinant siekį PI darbuotojui visų pirma būti konsultantu.

Vienodos ir kokybiškos konsultavimo praktikos įgyvendinimas padeda:

- sumažinti konsultavimo proceso klaidų tikimybę;
- sumažinti teisės aktų nuostatų nesilaikymo atvejų, dėl kurių atitinkamai galėtų mažėti patikrinimų skaičius, teismų bei ikiteismine tvarka sprendžiamų ginčų;

- užtikrinti mandagų ir kokybišką asmenų aptarnavimą priežiūros institucijose ir taip skatinti didesnę asmenų pasitikėjimą valdžios institucijų veikla;
- efektyviau tobulinti teisinį reguliavimą, atliekant suteiktų konsultacijų analizę, vertinant pastabas dėl teisinio reguliavimo trūkumų, atkreipiant dėmesį, kurios teisės aktų nuostatos subjektams kelia įgyvendinimo sunkumų;
- ūkio subjektui užtikrinti teisinį tikrumą dėl jo atliekamos ūkinės veiklos atitikties teisės aktų reikalavimams ir taip sukurti stabilesnę verslo aplinką, prielaidas pritraukti užsienio investicijų.

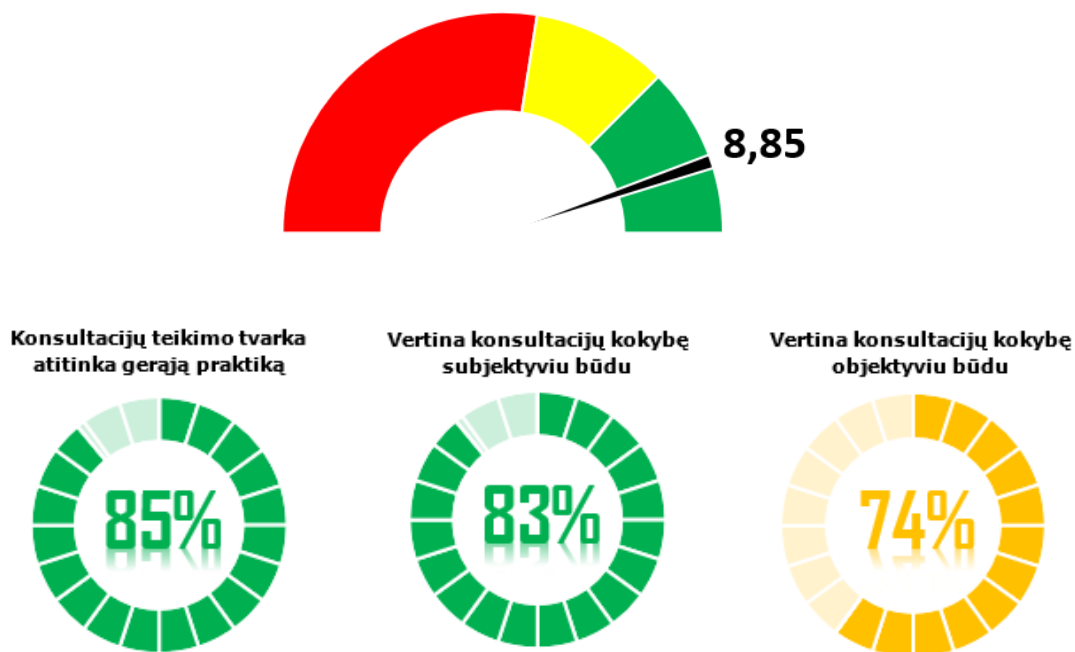
Atliekant PI pažangumo vertinimą konsultavimo kategorijoje, buvo naudojami 4 lentelėje nurodyti kriterijai.

4 lentelė. Konsultavimo kategorijos vertinimo kriterijai

Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Konsultavimo tvarka ir jos kokybė:	
1.1.	Nustatyta (patvirtinta) konsultavimo tvarka (telefonu, raštu ir vietoje)	0,2
1.2.	Konsultavimo tvarkos kokybė: nustatyti konsultacijų teikimo būdai	0,2
1.3.	Konsultavimo tvarkos kokybė: nustatyti konsultacijų teikimo terminai	0,2
1.4.	Konsultavimo tvarkos kokybė: nustatyti atsakingi konsultavimo teikime dalyvaujantys asmenys ir jų atsakomybė	0,2
1.5.	Konsultavimo tvarkos kokybė: numatyti priežiūros institucijos veiksmai, kai suteikiama klaidinga konsultacija	0,2
2.	Teikiamų konsultacijų kokybės vertinimo organizavimas	
2.1.	Konsultacijų telefonu kokybės vertinimas: konsultacijų įrašymas	1
2.2.	Konsultacijų telefonu kokybės vertinimas: nustatyti vertinantys asmenys	0,5
2.3.	Konsultacijų telefonu kokybės vertinimas: nustatyti vertinimo kriterijai	0,5
2.4.	Konsultacijų telefonu kokybės vertinimas: rezultatų aptarimas	0,5
2.5.	Konsultacijų telefonu kokybės vertinimas subjektyviu būdu	1
2.6.	Konsultacijų raštu kokybės vertinimas subjektyviu būdu	0,5
2.7.	Konsultacijų raštu kokybės vertinimas objektyviu būdu	0,5
2.8.	Konsultacijų asmeniui atvykus į vietą kokybės vertinimas	0,5
3.	Vienodos konsultacijos užtikrinimas:	
3.1.	Teikiant konsultacijas naudojamasi duomenų baze	0,5
3.2.	Viešai teikiamų konsultacijų kokybė	1
3.3.	Verslo veiklą reglamentuojančių teisės aktų sąrašo ir informacijos apie pagrindinius atitinkamos srities ūkio subjektų veiklos priežiūros reikalavimų viešinimas	0,5
4.	Konsultavimo paslaugų viešinimas interneto psl.:	
4.1.	Konsultavimo paslaugų viešinimas: konsultavimo būdai	0,25
4.2.	Konsultavimo paslaugų viešinimas: konsultavimo temos	0,25
5.	Alternatyvių konsultavimo priemonių naudojimas	1
6.	Konsultavimo paslaugų papildomas viešinimas	0,5
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10

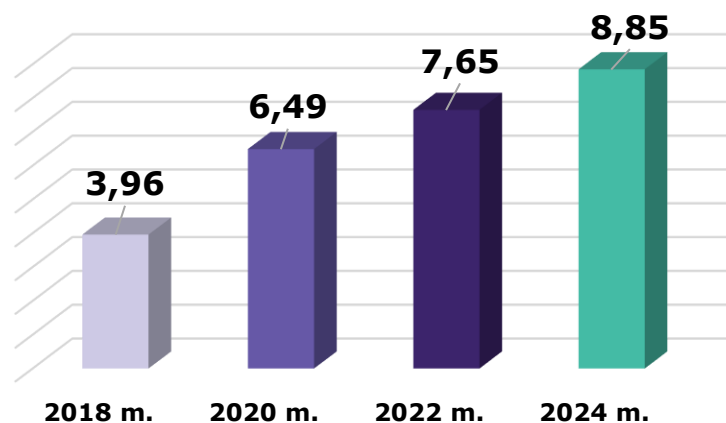
Esminės išvados konsultavimo vertinimo kategorijoje:

Konsultavimo kategorijos bendras balų vidurkis

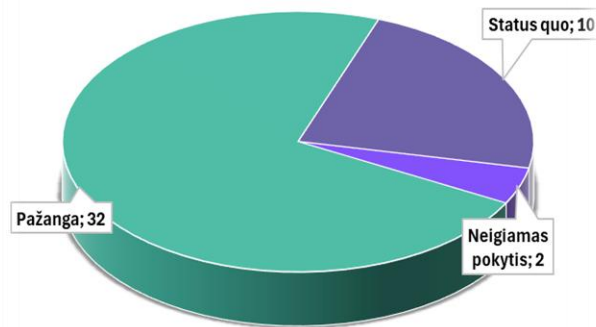
Konsultavimo kategorijos bendras vertinimo vidurkis 2024 m. pasiekė 8,85 balus iš 10 (10 pav.). Pokytis nuo 2022 m. yra + 1,2. Vertinamuoju laikotarpiu dauguma – 73 proc. PI (32 PI iš 44 tiriamų) savo veikloje pagerino konsultavimo kokybę (žr. 11 pav.). Atkreiptinas dėmesys, kad 10 PI liko tame pačiame lygyje, tačiau 9 iš 10 PI jau 2022 m. buvo pasiekusi aukščiausią galimą vertinimą – 10 balų (VMI, VDI, LPR, VMVT, VTPSI, VERT, LB, VATŽŪM, LPT). 2024 m. vertinime aukščiausią galimą balą pasiekė dar 12 PI.

10 pav. Pažangumo balų vidurkis konsultavimo kategorijoje, 2018 – 2024 m.

Aukštą įvertinimo ribą ($\geq 8,5$ -10 balų) pasiekė 70 proc. PI arba 31 iš 44 tiriamų PI. 5,5 balus ir mažiau surinko 4 PI, 2022 metų tyrime tokių PI buvo 10.

11 pav. Pažangumo tendencija konsultavimo kategorijoje, 2022-2024 m.

Konsultavimo tvarka. 95 proc. PI (tai yra 42 PI iš tiriamų 44) turi patvirtintas konsultavimo tvarkas, iš jų 86 proc. PI (36 iš 42 turinčių tvarkas) turimos konsultavimo tvarkos visiškai atitinka gerąją praktiką, – patvirtintoje tvarkoje numatyti konsultavimo būdai, konsultacijų teikimo terminai, atsakingi asmenys bei jų atsakomybės, numatyti veiksmai jeigu pastebima, kad buvo suteikta klaidinga konsultacija. Vertinamuoju laikotarpiu konsultacijų tvarkas parengė ir patvirtino LGT, LTSA, KPD, KT, ŽT.

Vertinamuoju laikotarpiu neturėjo konsultavimo tvarkų dvi PI (RRT, LAR) bei nurodė, kad konsultacijų nevertina nei objektyviu, nei subjektyviu būdu.

Konsultacijų kokybės vertinimas. 74 proc. PI (31 iš 44 tiriamų) vertina konsultacijų kokybę objektyviu būdu. SPPD konsultacijų telefonu kokybę objektyviu būdu vertina atlikus „slapto kliento tyrimą“. Likusios 30 PI, konsultacijos kokybės užtikrinimo tikslu, konsultacijas telefonu įrašinėja, tvarkose yra nusimatę konsultacijų kokybės objektyvaus vertinimo kriterijus, konsultacijų kokybės vertinimo periodiškumą, atsakingus asmenis, rezultatų aptarimą komandose. Atkreiptinas dėmesys, kad vertinant buvo daroma išlyga, jeigu PI neįrašinėjanti konsultacijų telefonu turi mažiau negu 100 prižiūrimų ūkio subjektų (LVAT, NTB, VATESI, VDAT) ji nebuvo įtraukiama į konsultavimo žodžiu objektyvaus vertinimo tyrimą. Konsultacijas telefonu 2024 m. tyrimo vertinamuoju laikotarpiu įrašinėjo 75 proc. PI (30 iš 40). 2022 m. tyrimo vertinamuoju laikotarpiu konsultacijas telefonu įrašinėjo 71 proc. (29 iš 41) PI. Nepaisant išlygos, PI turėtų rasti būdą, kaip vertinti konsultacijų kokybę objektyviu būdu (pvz. slapto kliento tyrimas). Neturint galimybės konsultacijų vertinti objektyviu būdu, svarbu, kad institucija atliktų išsamų subjektyvų konsultacijos kokybės vertinimą, – rekomenduojama subjektyvų vertinimą atlikti ne rečiau kaip kartą per metus, bet efektyviausia paklausėjo nuomonės teirautis iš karto po suteiktos konsultacijos. Siūloma į subjektyvaus vertinimo klausimyną įtraukti klausimus dėl konsultacijos tikslumo, išsamumo, terminų, konsultanto paslaugumo, paklausėjų lūkesčius. Kaip viena iš PI daugiausiai padariusių pažangą šiuo klausimu yra AAD – vertinamuoju laikotarpiu parengė ir pasitvirtino konsultacijų kokybės vertinimo tvarką, kuri atitinka gerąsias praktikas.

77 proc. (34 iš 44) PI atlieka subjektyvų konsultacijų kokybės vertinimą. Dažniausiai subjektyvus vertinimas yra atliekamas darant metinę klientų apklausą dėl PI suteiktų paslaugų kokybės. PI rekomenduojame, – ypatingai kurios neatlieka objektyvaus kokybės vertinimo, sukurti išsamų konsultavimo kokybės vertinimo klausimyną ir atlikti konsultacijų subjektyvią kokybės apklausą vertinant ne tik kartu visas PI suteikiamas paslaugas, o tik išskirtinai konsultavimo paslaugą, taip pat sukurti galimybę kokybę vertinti po kiekvienos suteiktos konsultacijos.

Konsultavimo paslaugos viešinimas. Buvo vertinama ar PI interneto puslapyje yra aiškiai nurodoma: kokiais klausimais, koku komunikacijos būdu ir kontaktais galima gauti aktualią informaciją / konsultaciją; ar yra viešinamas ŪS veiklą ir priežiūrą reglamentuojančių teisės aktų sąrašas ir informacija apie pagrindinius atitinkamos srities ūkio subjektų veiklos priežiūros reikalavimus; ar skelbiamos viešosios konsultacijos – DUK ir ar interneto psl. skelbiamos viešosios konsultacijos yra lengvai surandamos, atnaujinamos, pagrįstos informacijos šaltiniais. 80 proc. PI (35 iš 44) interneto puslapyje skelbiama informacija atitinka rekomenduojamą praktiką, 84 proc. (37 iš 44) PI viešosios konsultacijos (DUK) buvo įvertintos kaip atitinkančios gerąją praktiką.

Rekomenduojama asmenis konsultuoti ne tik įprastais konsultavimo būdais, bet ir alternatyviais, - socialiniuose tinkluose, seminarų metu, ruošti metodinius leidinius, vaizdo įrašus. Taip pat vertinama, ar galimybė konsultotis aktyviai viešinama (apie galimybę gauti konsultaciją informuojama susitikimų su ūkio subjektais metu, patikrinimų metu, pateikiama informacija apie galimybę gauti konsultaciją kontroliniame klausimyne, 93 proc. PI (41 iš 44 tiriamų institucijų) konsultavimas bei konsultacijų paslaugos viešinimas alternatyviu būdu atitinka gerąją praktiką.

Vertinimo metu, buvo klausiama, bet balais nevertinama ar priežiūros institucija taiko praktiką, kai konkrečiam ūkio subjektui priskiriamas konsultantą ir kokiais atvejais tokia praktika taikoma. 23 proc. (10 iš 44) PI atsakė, kad tam tikrai atvejais priskiriamas konsultantas. Iš jų 5 PI priskiria konsultantus ar mentorius „verslo naujokams“, VTPSI, VERT skiriamas konsultantas ūkio subjektams vykdančiams svarbius projektus, o pvz., NŠA vykdoma mentorystės (trumpalaikės ir ilgalaikės) programa, kurios metu teikiama pagalba mokyklų vadovams per pirmuosius trejus jų darbo metus, laimėjus mokyklos vadovo konkursą.

86 proc. (38 iš 44) PI skelbia svarbiausią informaciją kita nei lietuvių kalba. Šis klausimas taip pat nebuvo vertinamas balais.

Geroji praktika konsultavimo srityje

Vertinant 2024 m. Švieslentės tyrimo rezultatus pastebima, kad PI siekia savo veikloje taikyti verslo priežiūros pažangias priemones, skatinančias didesnę konsultacijų paslaugų prieinamumą ir aukštesnę jų kokybę. Kaip gerąsias praktikas galima paminėti tokias priemones / projektus:

Konsultacijos vertinamos tiek kokybiškai, tiek ir kiekybiškai

NVSC

Nusistatę kiekybinius konsultacijų žodžiu vertinimo kriterijus: skambučių trukmė; aptarnavimo lygis – tai aptarnavimo lygio rodiklis, skirtas laikui, per kurį atsiliepta į skambutį (intereso laukimo trukmė - centro skambučių centre nustatytas standartinis laikas, t. y. ne ilgiau nei 20 sekundžių; atsilieptų skambučių skaičius; praleistų skambučių skaičius; po pokalbio telefonu intereso paliktas skaitinys įvertinimą nuo 1 iki 5.

VMVT VMVT kiekybiškai vertina ne tik konsultacijas žodžiu, bet ir raštu. Vertina į kiek laiškų buvo atsakyta per 5 darbo dienas ir greičiau; į kiek elektroninių laiškų nebuvo atsakyta per 20 darbo dienų.

Svarbiems klientams priskiriami kuratoriai/konkretus konsultantas

VMI Nuo 2024 kovo mėn. vykdomas vidutinių mokesčių mokėtojų pilotinis projektas, projekte dalyvauja 600 vidutinių įmonių, kurioms yra priskirti kuratoriai. Atrinktam segmentui, vykdoma įmonių priežiūra realiuoju laiku, kad būtų laiku vykdomos mokestinės prievolės. Taip pat inicijuojami susitikimai, veiklos vykdymo klausimais. Skiriant ypatingą dėmesį didžiųjų mokesčių mokėtojų ir TFA sektoriams bei siekiant užtikrinti, kad šie klientai gautų kvalifikuotą ir greitą situacijos sprendimą, kiekvienam iš jų yra priskirtas už jų priežiūrą atsakingo padalinio (DMMSKD) darbuotojas – kuratorius. Kuratorius atsakingas ne tik už mokestinių rizikų vertinimą, bet ir už pagalbą teikimą priskirtam mokesčių mokėtojui. Apie tokio kuratoriaus turėjimą kiekvienas DMM ir TFA gauna individualų pranešimą per MANO VMI, kuriame nurodyti priskirto darbuotojo kontaktai.

VTPSI Ūkio subjekto prašymu yra priskiriamas konsultantas. Pavyzdžiui, dėl klausimų gausos ir objekto svarbos projektavimo etape buvo paskirtas konkretus konsultantas geležinkelių projektui Rail Baltica. Konsultantai buvo priskirti keliuose energetikos projektuose (pvz. vėjo jėgainių parkas Baltijos jūroje). Priskiriamas konsultantas ir skundo atvejui, kuris atsako į visus susijusius papildomus pasiteiravimus su konkrečiu skundo atveju, konsultuoja.

Išankstinis patvirtinimas

RSC Išankstinis patvirtinimas – patvirtinimas, kad Radiacinės saugos centras iš anksto pritaria ūkio subjekto pateiktam paaiškinimui, kaip tas ūkio subjektas ketina laikytis teisės aktų, reglamentuojančių radiacinę ir radioaktyviųjų šaltinių fizinę saugą, reikalavimų, vadovaudamasis išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo principu (angl. binding ruling), kai pritarus ūkio subjekto paaiškinimui, kaip ūkio subjektas ketina laikytis tam tikrų teisės aktų reikalavimų, vėliau privaloma laikytis savo patvirtinimo.

VMI Įpareigojantis sprendimas – tai VMI išankstinis įsipareigojimas dėl mokesčių mokėtojo ateityje planuojamo įvykdyti sandorio ir / ar ūkinės operacijos (jų grupės), kuris įforminamas sprendimu ir formuluojamas kaip pritarimas ar nepritarimas mokesčių mokėtojo nurodytam mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui. Įpareigojančiu sprendimu vertinama, ar pagrįstas mokesčių mokėtojo siūlomas mokesčių teisės aktų nuostatų taikymas. Priėmus teigiamą įpareigojantį sprendimą, mokesčių mokėtojas įgyja 5 metų mokestinę apsaugą – VMI įsipareigoja taikyti tokį mokestinių pasekmių interpretavimą dėl konkrečių sandorių, kaip apibrėžta įpareigojančiame sprendime.

LTSA

Pagal išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo principą (angl. *binding ruling*), Administracijai pritarus ūkio subjekto paaiškinimui, kaip ūkio subjektas ketina laikytis tam tikrų teisės aktų reikalavimų, atliekant ūkio subjekto patikrinimus, negali būti taikomos poveikio priemonės, jeigu ūkio subjektas laikėsi teisės aktų taip, kaip nurodė savo paaiškiniame Administracijai, kaip ūkio subjektas ketina laikytis tam tikrų teisės aktų reikalavimų. Patvirtinta rašytinė konsultacija ir išankstinis patvirtinimas netenka galios, kai pasikeičia teisės aktų nuostatos, kuriomis vadovaujantis buvo pritarta ūkio subjekto paaiškinimui, kaip ūkio subjektas ketina laikytis tam tikrų teisės aktų reikalavimų.

Konsultacija ūkio subjekto veiklos vietoje/ Individuali konsultacija

AAD

Konsultacijų Departamento administracijos padaliniuose metu asmuo vykdantis ūkinę veiklą, norėdamas, kad būtų suteikta konsultacija atvykstant į ūkio subjektą, pateikia rašytinį prašymą Departamento administracijos padaliniui, kurio aptarnaujamoje teritorijoje jis vykdo veiklą. Tokiais atvejais konsultuoti turi teisę tas darbuotojas, kuriam pavesta pagal kompetenciją atlikti konsultaciją išvykstant į ūkio subjektą. Informaciją apie suteiktą konsultaciją įforminama užpildant konsultacinę pažymą ir registruojama Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, taisyklių nustatyta tvarka.

LTSA,
LPT

Pasitelkdamas metodinės pagalbos klausimynus ūkio subjektas gali savarankiškai įsivertinti pasirengimą vykdyti veiklą arba vykdomos veiklos atitiktį Administracijos kompetencijai priskirtų teisės aktų reikalavimams ir identifikuoti silpnąsias vietas. Jei ūkio subjektas pageidauja, užpildytas metodinės pagalbos klausimynas gali būti pateiktas Administracijai el. paštu su prašymu suteikti individualią konsultaciją. Individualiai konsultacijai suteikti paskirtas Administracijos darbuotojas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų išnagrinėja pateiktą metodinės pagalbos klausimyną ir susisiečia su ūkio subjektu jo nurodytu būdu. Individualios konsultacijos metu aptariami metodinės pagalbos klausimyno rezultatai ir teisės aktų reikalavimų taikymo ypatumai ir praktika, galima pažeidimų prevencija. Individuali konsultacija (jos metu sužinota informacija) nėra pagrindas atlikti veiklos patikrinimą, taikyti poveikio priemones ar administracinę atsakomybę atsakingiems asmenims

2.5. Tikrinimų vykdymas

Tai viena svarbiausių PI funkcijų, dėl kurių dažniausiai trikdoma ŪS veikla ir patikrinimais sukeliama našta. Svarbu užtikrinti, kad patikrinimai būtų aiškiai pagrįsti, reglamentuoti ir skaidrūs. VAĮ 33 straipsnis apibrėžia, kad ūkio subjektų veiklos patikrinimai gali būti planiniai ir neplaniniai.

Patikrinimai turi būti pagrįstai suplanuoti, vykti pagal aiškiai apibrėžtas taisykles ir tinkamai iš anksto informavus numatomus tikrinti ūkio subjektus. PI privalo patvirtinti planinių ir neplaninių patikrinimų taisykles, taip pat patikrinimų plano sudarymo kriterijus ir kasmet patvirtinti ir viešai paskelbti planinių patikrinimų grafiką.

Patikrinimų grafikas gali būti keičiamas tik esant motyvuotam sprendimui. Taigi svarbu siekti, kad patikrinimai būtų atliekami pagal patvirtintą patikrinimų planą, kuris būtų kuo rečiau keičiamas. Siekiant užtikrinti patikrinimų skaidrumą, turi būti nustatytos aiškios patikrinimų taisyklės – institucijoms rekomenduojama parengti patikrinimo veiksmų aprašus, juose nurodyti konkrečius inspektorių patikrinimo metu atliekamus veiksmus, taip pat parengti ir viešai skelbti informaciją apie ŪS teises, pareigas, inspektorių veiksmus ir pan.

Tikrinami ŪS turi teisę pasirengti patikrinimui:

- planinių patikrinimų sąrašai turi būti skelbiami viešai, kad ŪS žinotų apie veiklos patikrinimą einamaisiais metais;
- ŪS turi būti informuojami apie planinį patikrinimą ne mažiau kaip prieš 10 d. d.;
- ŪS prieš patikrinimą turi būti supažindinamas su patikrinimo tikslu (-ais), turėti galimybę susipažinti su patikrinimo kontroliniais klausimais.

Išimtys gali būti taikomos specialioms planiniams patikrinimams (pvz., atliekant VMVT, MD ar VMI patikrinimus), kai apie planinius patikrinimus ūkio subjektai nėra informuojami. VMVT visi patikrinimai atliekami išimtinai be įspėjimo, teisės aktų nustatytais atvejais prieš kitų PI patikrinimus pranešimas nesiunčiamas. Išimtiniais atvejais įspėjimo terminas gali būti trumpesnis nei 10 darbo dienų (pvz., dalies VMI patikrinimų atveju).

Atliekant PI pažangumo vertinimą patikrinimų atlikimo kategorijoje, buvo naudojami 5 lentelėje nurodyti kriterijai. Nauji kriterijai pažymėti * ženklu.

Šioje kategorijoje vertintos 43 iš 44 PI. KT dėl jų veiklos specifiškumo⁹ buvo taikoma išimtis, t. y. jų veikla šioje kategorijoje nevertinama. Kelioms institucijoms (LAR, LB, LVAT, MD, VASPV, VDTAT, VMVT, VMI) išimtis buvo taikomos tik atskiruose vertinimo klausimuose (1.2, 1.3, 1.5, 2.2, 3.1, 3.4).

5 lentelė. Tikrinimų vykdymo kategorijos vertinimo kriterijai

Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Patikrinimų reglamentavimo taisyklės ir jų kokybė:	
1.1.	Apibrėžtos patikrinimų rūšys ir jų atlikimo pagrindai, tvarka	1,0
1.2.	Sprendimo dėl neplaninio patikrinimo priėmimas	0,25
1.3.	Tikrinimų planų sudarymas ir viešinimas	0,25
1.4.	Nustatyta patikrinimų trukmė	0,50
1.5.	Ūkio subjekto informavimas apie patikrinimą	0,50
1.6.	Ūkio subjekto supažindinimas su tikrinimo rezultatais	0,50
1.7.	Inspektorių veiksmų ir priežiūros institucijos sprendimų dėl patikrinimų apskundimas	0,50
2.	Patikrinimų planavimas, viešinimas ir ūkio subjektų informavimas:	
2.1.	Planinių patikrinimų dalis (proc.), lyginant su visais patikrinimais	2,0
2.2.	Metinių patikrinimų planų tvirtinimas ir viešinimas/informavimas apie patikrinimą	1,25
3.	Skaidrumo užtikrinimo priemonės patikrinimo planavimo ir vykdymo procese:	
3.1.	Automatizuotas patikrinimo plano sudarymas ir automatizuotas priskyrimas atlikti patikrinimą*	0,50

⁹ KT neatlieka patikrinimų, kaip jie apibrėžti Viešojo administravimo įstatymo 33 str. ir vadovaujasi šio įstatymo suteikiama išimtimi.

3.2.	Automatizuotas kontrolinių klausimynų/patikrinimo aktų pildymas*	1,0
3.3.	Patikrinimo rezultatų fiksavimo kontrolė ("keturių akių" principo įgyvendinimas) *	0,25
3.4.	Patikrinimą atliekančių inspektorių rotacija*	0,50
3.5.	Ūkio subjekto atžvilgiu taikytų priežiūros veiksmų istorija*	1,0
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,00

Esminės išvados tikrinimų vykdymo kategorijoje:

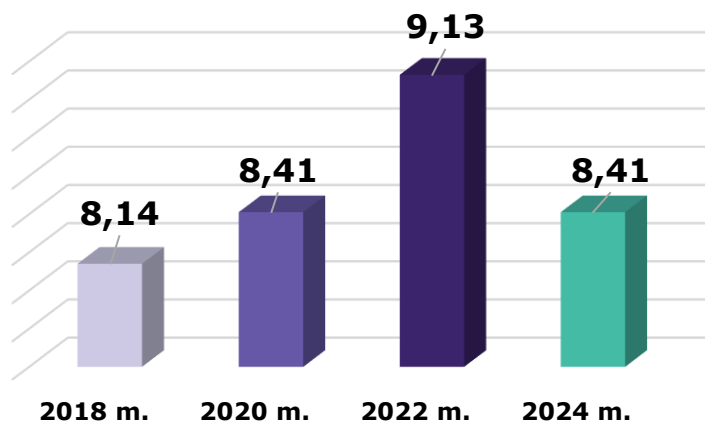
Tikrinimų vykdymo kategorijos bendras balų vidurkis

2024 m. Švieslentės tyrimo patikrinimo atlikimo kategorijos vertinimas, palyginus su 2022 m. vertinimu, sumažėjo nuo 9,13 balo iki 8,41 balo (-0,72 balo). Toks ženklus balo sumažėjimas yra sąlygotas pasikeitusia Švieslentės metodika, nes buvo papildyta 5 naujais klausimais, siekiant išsiaiškinti skaidrumo užtikrinimo priemones patikrinimų planavimo ir vykdymo procese.

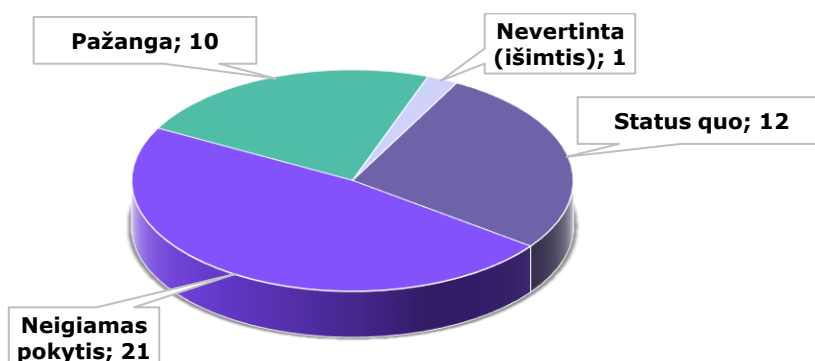
Vertinimo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad 41 proc. priežiūros institucijų (18 iš 44), surinkusių bent jau 9,5 balo, verslo patikrinimų srityje savo veiklą organizuoja tinkamai. Švieslentės 2024 m. pažangumo tendencijos pavaizduotos 12 pav.

12 pav. Pažangumo balų vidurkis patikrinimų atlikimo kategorijoje, 2018-2024 m.

Tikrinimų vykdymo kategorijoje, lyginant su 2022 m. rezultatais, pažangą padarė 24 proc. PI, tačiau ženkliai išaugo (nuo 27 proc. (12 PI) iki 51 proc. (21 PI)) neigiamu pokyčiu vertintų PI. 3 priežiūros institucijos (NŠA, SSVA ir ŽŪA) vertintos kaip naujos institucijos (žr. 13 pav.).

13 pav. Pažangumo tendencija tikrinimų vykdymo kategorijoje, 2023-2024 m.

Vertinimo duomenimis, lyginant su 2022 m. rezultatais, ženkliai sumažėjo aukščiausius (8,5–10,0) balus kategorijoje gavusių institucijų skaičius: nuo 37 (86proc.) PI 2022 m. iki 23 (53,5 proc.) PI 2024 m. (žr. 14 pav.)

Patikrinimų taisyklės. Visos priežiūros institucijos (išimtis – KT) laikosi VAĮ (33 str. 2 d.) įpareigojimo patvirtinti ir viešai (institucijos interneto svetainėje) skelbti prižiūrimų ūkio subjektų patikrinimų planavimo, organizavimo, atlikimo tvarką. Svarbu pažymėti, kad dalis institucijų, priežiūrą atliekančių keliose veiklos srityse, turi patvirtintas ir vadovaujasi ne vienomis patikrinimų taisyklėmis: VVKT (8), AVNT (5), LTSA (4), NVSC (4), NTAKD (3), VATŽŪM (3), LBK (2), VERT (2), VVTAT (2), TKA (2). Kai kurių tvarkų nuostatos yra analogiškos ir kartojasi visose tvarkose, o gausenės teisės aktų skaičius gali tik klaidinti tiek prižiūrimus ūkio subjektus, tiek pačius priežiūrą atliekančius specialistus. Todėl, siekiant didesnio teisinio aiškumo, vertėtų svarstyti apie vidinių norminių aktų konsolidavimą.

Patikrinimų rūšys. Absoliuti dauguma – 41 iš 43 (virš 95 proc.) – PI patikrinimų taisyklėje aiškiai apibrėžusios patikrinimų rūšis (planinius ir neplaninius) ir nustačiusios jų atlikimo teisinius pagrindus.

6 PI turi išimtinę teisę – užtikrinant efektyvią priežiūrą, atlikti kontrolinius pirkimus (patikrinimus). Akcentuotina, kad Lietuvoje verslo priežiūra grindžiama ne prievartiniais ir slaptais metodais ar priemonėmis, o teisės aktų reikalavimų pažeidimų prevencija, užtikrinant minimalios ir proporcingos priežiūros naštos, viešumo principų įgyvendinimą. Kontroliniais pirkimais išimtinai siekiama atskleisti teisės aktų reikalavimų pažeidimus, o ne vykdyti tokių pažeidimų prevenciją. Todėl kontroliniai pirkimai galimi tik kaip išimtinė ir tik specialiose srityse (t. y. įstatymais nustatytais atvejais) taikoma ūkio subjekto veiklos neplaninio patikrinimo priemonė. 6 PI atvejais, kontrolinių pirkimų atlikimo teisiniai pagrindai nustatyti įstatymais: AAD ([Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas](#), 14¹ str.), VVKT ([Farmacijos įstatymas](#), 63 str.), VVTAT ([Vartotojų teisių apsaugos įstatymas](#), 12 str.), VDI ([Darbo inspekcijos įstatymas](#), 9 str.), VMI ([Mokesčių administravimo įstatymas](#), 33 str.), VMVT ([2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento \(ES\) Nr. 2017/625 dėl oficialios kontrolės](#), 9 str.). Kontrolinių pirkimų atlikimui būtinos aiškios procedūros ir tvarka: kas ir kaip patvirtina sprendimą dėl kontrolinio pirkimo (patikrinimo teisinis pagrindas, tikslas ir tikrinimo apimtis), inspektorius teisės ir pareigos, draudimas provokuoti pažeidimą, pirkimui naudojamų biudžetinių lėšų apskaita, įsigytų prekių gražinimo tvarka ir pan. Kontrolinius pirkimus reglamentuojančias taisykles turi patvirtinusios visos 7 PI (AAD, LPT, VVKT, VVTAT, VMI, VDI, VMVT). LPT kontroliniai lošimai apibrėžti ne įstatyme, o ūkio subjektų, organizuojančių azartinius lošimus, didžiąsias, mažąsias loterijas ir žaidimus žaidimo automatais patikrinimo taisyklėse.

2023 m. kontrolinių pirkimų (patikrinimų) atlikta: AAD (10), LPT (2), VDI (24), VMI (1425), VMVT (31). Lyginant su 2021 m. duomenimis, atliekamų kontrolinių pirkimų skaičius nuolat augo, VMI atveju ypač ženkliai (nuo 828 iki 1425), išskyrus LPT, kuri kontrolinių lošimų atliko gerokai mažiau (sumažėjo nuo 21 iki 2), nei buvo 2021 m. VVKT kontrolinių pirkimų visai neatliko, nes nebuvo gauta tokių pranešimų, pagal kuriuos reikėtų atlikti kontrolinius pirkimus. Taip pat kontrolinių pirkimų neatliko ir VVTAT.

Sprendimo dėl neplaninio patikrinimo priėmimas. Institucijos vadovo patvirtintas metinis patikrinimų planas tampa teisiniu pagrindu, leidžiančiu organizuoti ir atlikti konkretaus ūkio subjekto veiklos patikrinimą. Neplaninio patikrinimo atveju teisiniu pagrindu inicijuoti veiklos patikrinimą tampa pagrįstas ir motyvuotas institucijos vadovo (ar kito įgalioto asmens) sprendimas. Lyginant su 2022 m. vertinimu ir atsižvelgus į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos¹⁰ rekomendacijas, dabar visos PI savo tvarkose ar taisyklėse yra apibrėžusios neplaninio patikrinimo sprendimo priėmimo sąlygas.

Tikrinimų planų sudarymas ir viešinimas. Beveik visos (40 iš 43) priežiūros institucijos patikrinimų taisyklėse reglamentavusios patikrinimų plano sudarymo, skelbimo tvarką, t. y. nustačiusios, kokiais principais vadovaujantis sudaromas tikrinamų subjektų sąrašas (planas), koku periodiškumu (metinis, ketvirčių), kas atsakingi už jo rengimą ir tvirtinimą. 41 PI laikosi šių reikalavimų ir kasmet patvirtina patikrinimų planus. 3 PI (VMVT, MD, VMI), vadovaujantis teisės aktais joms nustatytomis išimtimis, metinius patikrinimų planus sudaro, tvirtina, tačiau viešai jų neskelbia. 2023 m. patikrinimų planai nebuvo parengti ir viešai paskelbti tik 2 PI atvejais (NŽT, PD).

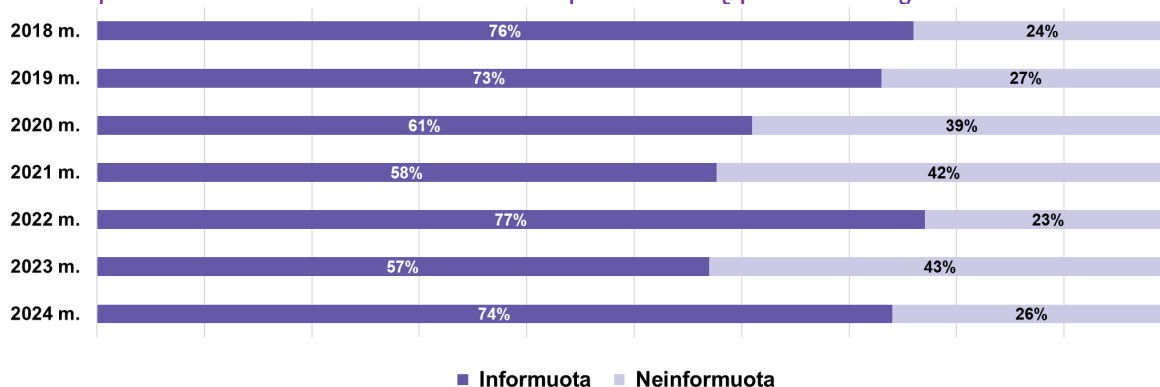
¹⁰ Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijos (1 priedas). Interneto prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/61332e04051d911ec862fdcbc8b3e3e05/asr>

Nustatyta patikrinimų trukmė. 2022 m. Švieslentės tyrimo duomenimis, 16 PI (37 proc.) nebuvo nustačiusios ir taisyklėse reglamentavusios maksimalios patikrinimų (tiek planinių, tiek neplaninių) trukmės. Šiame vertinime matoma, kad dalis institucijų atkreipė dėmesį į ankstesnio vertinimo pastabas ir pakoregavo savo vidaus teisės aktus, aiškiai apibrėžiant patikrinimų trukmę. To dar nepadariusių liko 10 PI (23 proc.), o tai reiškia, kad ir toliau lieka faktiškai nefiksuojamas patikrinimų laikas ir nevertinama verslui sukeliama patikrinimų našta. Maksimalus galimas patikrinimų terminas nustatomas siekiant užtikrinti, kad priežiūros veiksmais įprasta ūkio subjekto veikla būtų apsunkinama kuo trumpesnę laikotarpį ir ne ilgiau nei tai yra būtina. Verslui tai sukuria teisinį aiškumą, leidžia turėti aiškų lūkesį ir atitinkamai planuoti savo veiklą, institucijai – kontroliuoti priežiūros procesą. Dažna priežiūros institucija, net ir nustačiusi maksimalią patikrinimo trukmę, nėra aiškiai reglamentavusi kokiais atvejais, kokioms objektyvioms aplinkybėms esant patikrinimai gali būti pratęsti, kokiam terminui ir kiek kartų, kas priima sprendimą dėl pratęsimo ir kaip jis įforminamas.

Ūkio subjekto informavimas apie patikrinimą tapo įprasta kiekvienos priežiūros institucijos veiklos praktika. 41 PI (iš 43) reglamentavusios ūkio subjekto informavimo procedūrą (terminus, informavimo priemones ir būdą, pranešimo turinį ir pan.). NŽT ir PD yra tos institucijos, kurios vis dar nėra reglamentavusios informavimo apie patikrinimą tvarkos. VMVT planinius patikrinimus atlieka be išankstinio įspėjimo, kad inspektoriai galėtų tinkamai įvertinti ūkio subjekto veiklos vykdymo vietą ir (ar) patalpas, veiklos procesus, gauti su ūkio subjekto veikla susijusius dokumentus. O LPR ūkio subjektų veiklą su auksu ir brangakmeniais tikrina be išankstinio pranešimo dėl Nacionaliniame pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimo plane numatytų įpareigojimų.

Dažnesnius išankstinio informavimo apie patikrinimą atvejus atspindi ir kasmetinis verslo nuomonių tyrimas (žr. 14 pav.).

14 pav. Išankstinis informavimas apie būsimą patikrinimą, 2018-2024 m.

Šaltinis: 2024 m. ūkio subjektų priežiūros institucijų veiklos vertinimo apklausos ataskaita, https://eimin.lrv.lt/public/canonical/1738737230/5379/%C5%AAS-Apklausa-2024_ataskaita_final.pdf, 12 psl.

Ūkio subjekto supažindinimas su tikrinimo rezultatais. VAĮ 37 str. 2 d. nustato pareigą priežiūros institucijoms informuoti ūkio subjektą apie patikrinimo metu nustatytą galimą teisės aktų reikalavimų pažeidimą: turi būti aiškiai, nedviprasmiškai suformuluota galimo pažeidimo esmė, įvardyta galimai pažeisto teisės akto nuostata ir nurodyta, kokiais įrodymais, faktinėmis aplinkybėmis tai grindžiama. Lyginant su 2022 m. vertinimu, didesnio pokyčio šio klausimo vertinime iš esmės nėra, išskyrus tai, kad yra 2 PI (NŽT ir SSVA), kurios neinformuoja ŪS, kokie yra jų patikrinimo rezultatai.

Inspektorių veiksmų ir priežiūros institucijos sprendimų dėl patikrinimų apskundimas. Vertinama, ar institucija turi priemones, kuriomis informuoja ūkio subjektą apie galimybę pateikti skundą dėl patikrinimo metu institucijos valstybės tarnautojo (inspektoriaus) netinkamų veiksmų ar neveikimo, taip pat dėl priežiūros institucijos sprendimo dėl patikrinimo inicijavimo, taip pat, ar nurodoma: 1) kam gali būti pateikiamas skundas (skundo pateikimo žinybingumas), 2) ar nustatyta skundo (pareiškimo) pateikimo terminai, būdai (priemonės) ir tvarka. Dabartiniame vertinime, lyginant su 2022 m. rezultatais, stebimas ženklus situacijos pagerėjimas, nemažai PI patobulino arba parengė naujas inspektorių veiksmų ir sprendimų dėl patikrinimų apskundimo tvarkas. Jei 2022 m. vertinime buvo 32 proc. PI (14 iš 44), kurios tokių tvarkų arba visai neturėjo, arba turima tvarka buvo neišsami, tai iš 2024 m. vertinimo rezultatų matyti, kad tokių PI liko gerokai mažiau – tik 12 proc. (5 iš 43).

Planinių patikrinimų dalis (proc.), lyginant su visais patikrinimais. Siekiama, kad didesnę priežiūros institucijos vykdomų patikrinimų dalį (t. y. daugiau nei 50 proc.) sudarytų planiniai patikrinimai, tačiau bendras atliekamų patikrinimų skaičius dėl to nebūtų didinamas. 6 PI (iš 43) (AAD, LBK, LPT, RRT, NŽT, ŽT) daugiau atlieka neplaninių patikrinimų nei planinių. AAD (43 proc. planinių patikrinimų) tai argumentuoja piliečių sąmoningumo ir nepakantumo daromiems aplinkosauginiams pažeidimams skatinimu bei įdiegtu įrankiu „Tvarkau Lietuvą“, kas mažino planinių patikrinimų būtinumą. LBK ir RRT vertinamuoju laikotarpiu apskritai neatliko planinių patikrinimų, LPT Priežiūros tarnyba prižiūri tik 14 ūkio subjektų, o gaunamų skundų skaičius, dėl kurių dalies yra pradedami neplaniniai patikrinimai, keleriopai viršija jų skaičių. ŽT atlieka tik 6 proc. planinių patikrinimų, o likęs itin didelis (94 proc.) neplaninių patikrinimų skaičius grindžiamas Baltijos žuvų išteklių valdymo ir šių išteklių žvejybos daugiamečiu planu, ES teisės aktais, kurie nustato žvejybos Baltijos jūroje kontrolės priemones, bei žvejų mėgėjų žvejybos kontrole, taip pat specialiaisiais tikrinimo standartais ir procedūromis.

Šiame Švieslentės tyrime įvesti 5 nauji kriterijai, susiję su skaidrumo užtikrinimo priemonių patikrinimo planavimo ir vykdymo procese naudojimu:

1. Automatizuotas patikrinimo plano sudarymas ir automatizuotas priskyrimas atlikti patikrinimą. Patikrinimo plano sudarymas automatizuotai, be galimybės PI darbuotojui pakeisti rizikos vertinimo rezultatus, yra geroji verslo priežiūros praktika, mažinanti korupcijos pasireiškimo riziką. Vertinta, ar patikrinimo planas sudaromas automatizuotai, remiantis rizikos vertinimo išvadomis, ar priežiūros institucija vykdo automatizuotą ūkio subjektų veiklos patikrinimų skirstymo darbuotojams procedūrą. Tik mažiau kaip pusė vertintų PI (47 proc., 20 iš 43) patikrinimų planus sudarinėja naudojant automatizuotus instrumentus ir/arba skirsto darbuotojus patikrinimams. Daugumoje atvejų patikrinimų planus sudarinėja PI paskirti asmenys arba padaliniai rankiniu būdu arba naudojant nesudėtingas priemones, o inspektoriai patikrinimams paskiriami institucijos vadovo įsakymais. Neautomatizuotas patikrinimų planų sudarymo procesas motyvuojamas tuo, kad kai kurios PI neturi sukūrusios/įsidiegusios tobulėsių rizikos vertinimo ir valdymo sistemų, turi nedaug prižiūrimų ŪS (VDTAT – 4 ŪS), atlieka mažai patikrinimų arba to proceso automatizavimui neturi pakankamai finansinių galimybių. VATESI atvejis – nedidelis atliekamų patikrinimų skaičius, veiklos specifiškumas ir patikrinimo sričių įvairumas. Vienai sričiai dažnai turimas tik vienas specialistas, todėl automatizuoti priskyrimą atlikti patikrinimą yra netikslinga.

2. Automatizuotas kontrolinių klausimynų/patikrinimo aktų pildymas. Kontrolinio klausimyno pildymas elektroniniu būdu iš karto tikrinimo vietoje yra gera verslo priežiūros praktika, tačiau tik tuo atveju, jei nesudarytos galimybės inspektoriumi savarankiškai pakeisti užpildyto kontrolinio klausimyno. Kaip ir patikrinimų planų sudarymo atveju, 47 proc. PI (20 iš 43) kontrolinius klausimynus ar patikrinimo aktus

pildo automatizuotu būdu. Tai paprastai atliekama arba turimose informacinėse sistemoje, arba pasitelkiant nešiojamuosius įrenginius. Visais kitais atvejais yra arba daugiausiai pildomi popieriniai dokumentai (net jei jie vėliau ir sukeliama į informacinės sistemas), kas ne visada garantuoja negalėjimą pakeisti informaciją dokumentuose, arba tai reikalauja papildomų priežiūros institucijos investicijų. Kai kurios institucijos (NVSC, RSC) automatizuotus instrumentus vertinimo laikotarpiu dar tik kūrė.

3. Patikrinimo rezultatų fiksavimo kontrolė ("keturių akių principo" įgyvendinimas). Keturių akių principo taikymas peržiūrint patikrinimo aktus – geroji praktika, mažinanti korupcijos pasireiškimo prielaidas. Vertinama, ar nustatyta patikrinimo aktą surašiusio pareigūno vadovo ar kito įgalioto asmens pareiga susipažinti su patikrinimo aktu ar jį derinti, t. y. užtikrinama paskesnė atlikto patikrinimo kontrolė. Šį principą užtikrina net 86 proc. visų PI (37 iš 43), kas rodo ne tik labai aukštą korupcijos apraiškų kontrolės lygį priežiūros institucijose, tačiau kartu tai įpareigoja inspektorius dirbti itin atsakingai, nes tai gali įtakoti inspektorių kompetencijos ir darbo kasmetinius vertinimus.

4. Patikrinimą atliekančių inspektorių rotacija. Inspektorių rotacija - geroji priežiūros institucijų praktika, mažinanti korupcijos pasireiškimo prielaidas. 35 proc. PI (15 iš 43) neatlieka inspektorių rotacijos, pagrinde tai yra sąlygota mažu prižiūrimų ŪS ir/arba pakankamai mažu atliekamų (arba išvis neatliekamų) patikrinimų skaičiumi, arba dėl mažo inspektorių skaičiaus (LVAT, NTAKD, VDTAT, VATESI, VKI), kai dėl užduočių pobūdžio reikalinga specifinė specializacija. Inspektorių rotacija daugumoje atvejų yra reglamentuota patikrinimų organizavimo ir atlikimo tvarkose, kai kuriais atvejais rotuojama pagal institucijų vadovų įsakymus arba pagal atitinkamo padalinio vadovo nurodymą. VMI ir VTPSI atveju inspektorių rotacija atliekama automatizuotai, kai informacinė sistema pagal rizikos vertinimą, darbuotojo specializaciją ir vykdomas užduotis paskiria darbuotoją atlikti patikrinimą.

5. Ūkio subjekto atžvilgiu taikytų priežiūros veiksmų istorija. Vienas iš korupcijos pasireiškimo rizikos veiksnių yra tai, kad nevertinamas konkretaus ūkio subjekto atžvilgiu taikytų priežiūros priemonių intensyvumas ir nuoseklumas. Šiuo klausimu vertinama, ar priežiūros institucija kaupia ir tvarko informacinėje sistemoje su konkretaus ūkio subjekto priežiūra susijusią informaciją (atlikti patikrinimai, gauti skundai, nustatyti pažeidimai, taikytos poveikio priemonės, naujoko statusas ir pan.). 2024 m. vertinimas parodė itin aukštą PI skaitmenizavimo lygį, nes tik 2 iš 43 institucijų neveda ūkio subjekto atžvilgiu taikytų priežiūros veiksmų bylų.

2.6. Kontroliniai klausimynai

Kontrolinių klausimynų taikymas priežiūros veikloje išlieka viena iš pažangių ir privalomų priemonių, užtikrinančių efektyvų ir skaidrų patikrinimų procesą, verslo sąlygų gerinimą ir administracinės naštos mažinimą – leidžia sutrumpinti pasiruošimo ir paties patikrinimo vietoje laiką, padidinti patikrinimo efektyvumą, patikrinimui suteikia daugiau objektyvumo, skaidrumo, mažina galimas korupcines prielaidas, didina pasitikėjimą priežiūros institucijomis.

Kontroliniuose klausimynuose detalizuoti, aiškiai ir suprantamai suformuluoti svarbiausi teisės aktų atitikties reikalavimai verslui suteikia daugiau aiškumo ir apibrėžtumo, leidžia įvertinti svarbiausias veiklos rizikas ir skatina verslą dažniau prevenciškai vykdyti savikontrolės priemones (t. y. savarankiškai įvertinti veiklos atitiktį).

Svarbu pažymėti, kad institucijoms, siekiančioms ūkio subjektus daugiau supažindinti su jų vykdomai veiklai keliamais teisės aktų reikalavimais, informuoti apie planuojamus jų veiklos patikrinimus ir leisti operatyviau jiems pasiruošti, privalu iš

anksto (ne mažiau nei 10 darbo dienų iki planuojamo patikrinimo) informuoti apie planuojamo patikrinimo datą, patikrinimo tikslą ir pobūdį, tačiau kartu nepamiršti ir pateikti patikrinimo metu naudojamą kontrolinį klausimyną (ar el. nuorodą į viešai skelbiamus klausimynus institucijos interneto svetainėje).

Pažymėtina, kad atliekant šios kategorijos vertinimą gali būti taikomos tam tikros išimtys: pvz., jei PI nenaudoja kontrolinio klausimyno, vertinama, ar klausimyno nenaudojimas yra pagrįstas veiklos ar atliekamų patikrinimų specifika (pavyzdžiui, PI neatlieka patikrinimų, bet taiko kitas priežiūros priemones, naudojamas ekspertinis analitinis vertinimas, patikrinimo metu taikomos metodikos konfidencialumas, negalima iš anksto nustatyti vertinimo elementų, nes patikrinimai atliekami išskirtinai pagal kiekvienam atvejui būdingas aplinkybes ir pan.).

Atliekant PI pažangumo vertinimą kontrolinių klausimynų vertinimo kategorijoje, buvo naudojami 6 lentelėje nurodyti kriterijai.

6 lentelė. Kontrolinių klausimynų kategorijos vertinimo kriterijai

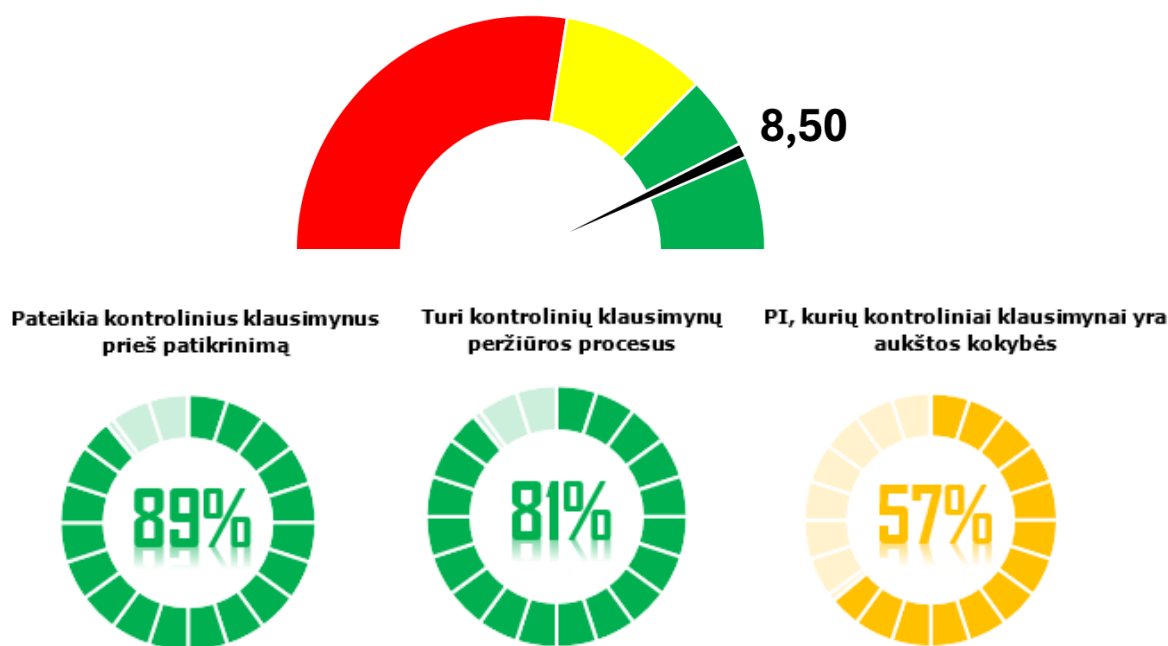
Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Kontrolinių klausimynų naudojimas patikrinimuose:	
1.1.	Kontrolinių klausimynų naudojimas planiniuose patikrinimuose	3,0
1.2.	Kontrolinių klausimynų naudojimas neplaniniuose patikrinimuose	1,0
2.	Kontrolinių klausimynų kokybė	3,0
3.	Kontrolinių klausimynų naudojimo, rengimo ir atnaujinimo tvarka (jos kokybė):	
3.1.	Nustatyta kontrolinių klausimynų periodinė peržiūra	0,50
3.2.	Paskirti už kontrolinių klausimynų rengimą atsakingi asmenys	0,50
3.3.	Kontrolinių klausimynų projektai derinami su suinteresuotomis šalimis	0,50
4.	Kontrolinių klausimynų sklaida:	
4.1.	Kontrolinių klausimynų pateikimas prieš patikrinimą	1,0
4.2.	Kontrolinių klausimynų sklaidos priemonės	0,50
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,00

Šioje kategorijoje vertintos 42 PI. KT ir LB dėl jų veiklos specifiškumo¹¹ buvo taikoma išimtis, t. y. jų veikla šioje kategorijoje nevertinama. Kelioms institucijos (AAA, AVNT, LAR, LBK, LGT, LPR, LVAT, MD, NTB, RRT, VATESI, VDTAT, VMVT) išimtis buvo taikomos tik atskiruose vertinimo klausimuose (1.2, 3.3, 4.1, 4.2).

¹¹ Institucijos neatlieka planinių patikrinimų, kaip jie apibrėžti Viešojo administravimo įstatyme. Patikrinimai atliekami tik konkrečiais atvejais, pagal skirtingas, išskirtinai kiekvienam atvejui būdingas aplinkybes ir turimus įrodymus. Tikrinamųjų subjektų veikla vertinama atliekant ekspertinio-analitinio pobūdžio tyrimus, todėl iš anksto parengti kontrolinių klausimynų ir juos taikyti nėra tikslinga.

Esminės išvados kontrolinių klausimynų vertinimo kategorijoje:

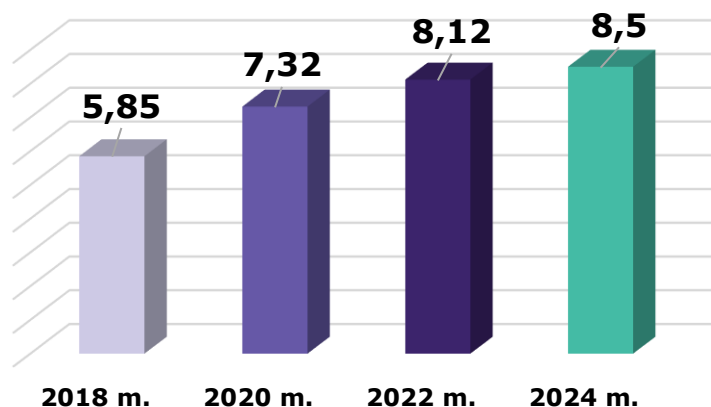
Kontrolinių klausimynų kategorijos bendras balų vidurkis

2024 m. Švieslentės kontrolinių klausimynų vertinimo rezultatai, lyginant su 2022 m. rezultatais, rodo ženkliai PI pastangas (pagerėjimas net 17 proc.) atnaujinti ir tobulinti kontrolinius klausimynus, aktualizuojant teisės aktų reikalavimus bei palengvinant klausimynų naudojimą.

Vertinant kategorijos pažangos rodiklį, toliau stebima šio rodiklio augimo tendencija (žr. 15 pav.). Kontrolinių klausimynų kategorija išlieka viena tų kategorijų, kurioje fiksuojamas vienas didžiausių pažangos lygis ir jis nuolat augantis. 2024 m. pasiektas 8,50 balų rezultatas, t. y. pokytis + 0,38 balo lyginant su 2022 m. ir net +2,65 balo lyginant su 2018 m. rezultatais.

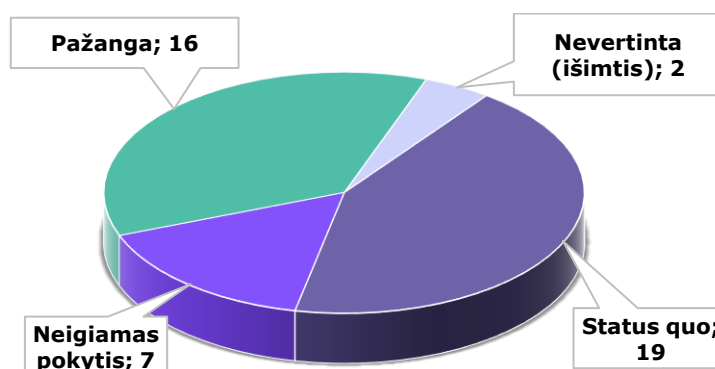
15 pav. Pažangumo balų vidurkis kontrolinių klausimynų kategorijoje, 2018-2024 m.

2024 m. Švieslentės tyrime šios kategorijos maksimalus (10,0 balų) įvertinimas buvo skirtas 16 PI (38 proc.), kai tuo tarpu 2022 m. tyrime – 12 PI (29 proc.). Didžiausius teigiamus pokyčius šioje kategorijoje įgyvendino institucijos, kurios sistemaiškai peržiūrėjo ir atnaujino turimus klausimynus, dažniau juos naudojo patikrinimuose ir ėmėsi didesnės jų skaidos priemonių: ŽT (+3,33 balo), SPPD (+2,50 balo), LTSA (+2,37 balo), VASPVT (+2,75 balai) ir LGT (+1,84 balo). Didžiausias vertinimo balo sumažėjimas šioje kategorijoje stebimas NŽT (-2,92 balo), RRT (-2,77 balo) ir VLK (-2,0 balo).

3 priežiūros institucijos (NŠA, SSSVA ir ŽŪA) vertintos kaip naujos institucijos (žr. 16 pav.).

16 pav. Pažangumo tendencija kontrolinių klausimynų kategorijoje, 2023-2024 m.

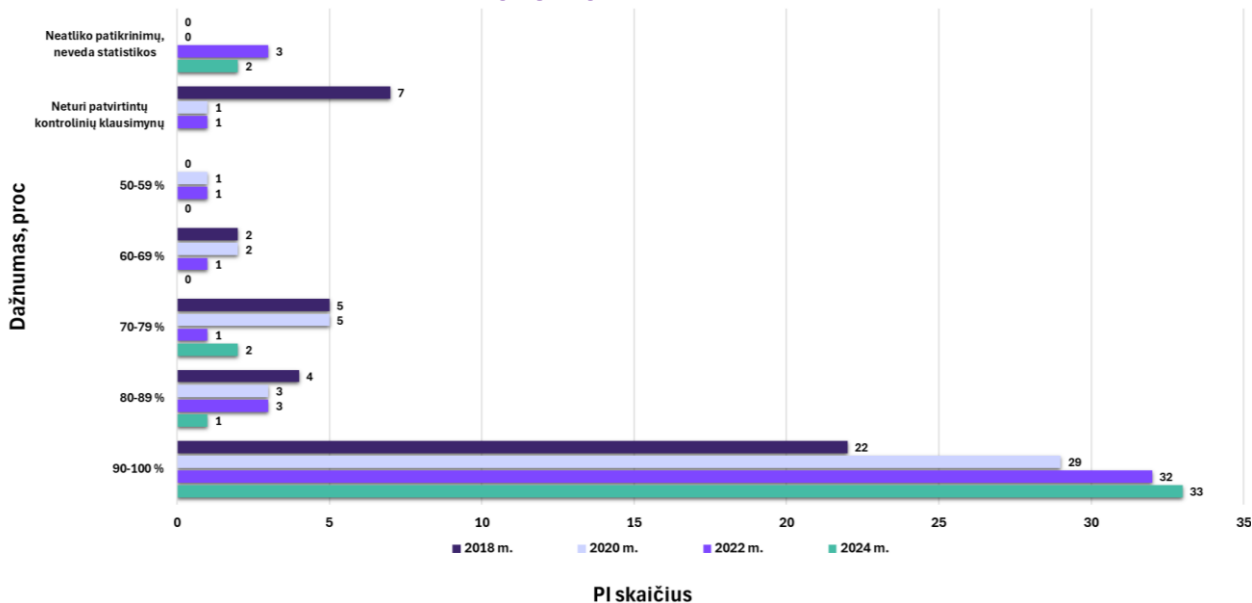
2024 m. Švieslentės tyrimo duomenimis, visos 42 vertintos PI turėjo patvirtintus kontrolinius klausimynus ir juos naudojo patikrinimuose, 2022 m. tokių PI buvo 98 proc., o 2020 m. šis rodiklis siekė tik 85 proc.

Skaičiuojama, kad 42 PI iš viso yra patvirtinusios apie 630 kontrolinių klausimynų, palyginus su 2022 m. vertinimo rezultatais, buvo *patvirtinta apie 80 naujų klausimynų*. Kiekvienos institucijos naudojamų klausimynų kiekis, priklausomai nuo priežiūros veiklos sričių skaičiaus, taikomų reikalavimų gausos, patikrinimų kompleksškumo, skiriasi ir svyruoja nuo 1 iki 5 (AVNT, LAR, LRTK, MD, PAGD, VASPVT ir kt.), 6-30 (VVKT, VDAI, RSC, VVTAT, VATESI, VDI, VERT ir kt.), 31-50 (AAD, ŽŪA, NVSC ir VATŽŪM), LTSA turėjo 51 kontrolinį klausimyną. TKA iš viso turi 54 kontrolinius klausimynus (visi iš aviacijos srities), tačiau daugelis tų klausimynų yra kaip tarptautinių aviacijos organizacijų dokumentų lietuviškas atitikmuo ir tik 8 klausimynus (1 – orlaivių srities, 7 – skrydžių priežiūros srities) galima laikyti atitinkančiais standartinę kontrolinio klausimyno sampratą, kaip tai aprašyta Kontrolinių klausimynų rengimo ir atnaujinimo tvarkos [aprašė](#). Patvirtintų kontrolinių klausimynų gausa itin išsiskiria VMVT – patikrinimams atlikti naudoja net 164 kontrolinius klausimynus.

Dažnesnius klausimynų naudojimo patikrinimuose atvejus patvirtina ir kasmetinės ūkio subjektų apklausos: 2021 m. ir 2022 m. atitinkamai 67 proc. ir 74 proc. atvejų patikrinimai buvo atliekami su kontroliniais klausimynais, 2023 m. šis rodiklis sumažėjo iki 70 proc., o 2024 m. kiek pakilo iki 72 proc. Kontrolinių klausimynų naudojimo pikas buvo pasiektas 2020 m., kai klausimynus naudojo net 84 institucijų.

Tačiau PI pažangumo vertinimo tyrimai rodo skirtingą kontrolinių klausimynų naudojimo intensyvumą planiniuose ir neplaniniuose patikrinimuose. Vertinant 2024 m. Švieslentės tyrimo rezultatus, 33 iš 42 PI (79 proc.) klausimynus naudoja beveik visuose (100-90 proc.) planiniuose patikrinimuose. Analogiškai šis rodiklis 2022 m. siekė 76 proc., 2020 m. – 72 proc., o 2018 m. – tik 39 proc. Detalesnis klausimynų naudojimo rodiklių pasiskirstymas planiniuose patikrinimuose pateiktas 17 pav.

17 pav. Planinių patikrinimų dalis, naudojant kontrolinius klausimynus, 2018-2024 m.

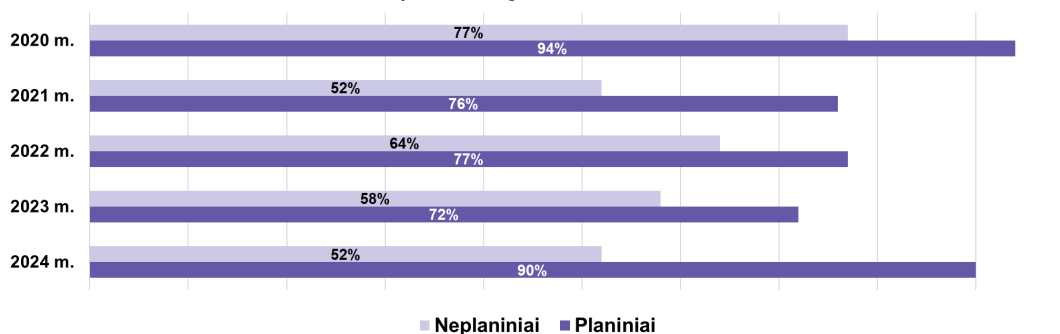

Vis didėja institucijų, kontrolinius klausimynus naudojančių ir neplaniniuose patikrinimuose, skaičius: 2020 m. tai darė 30, 2022 m. – 32, o 2024 m. – jau 33 (iš 42 vertintų, 79 proc.) institucijos. Tačiau vertinant 2024 m. Švieslentės klausimynuose pateiktus institucijų atsakymus, klausimynų naudojimo intensyvumas smarkiai pasikeitė – jei 2022 m. vertinime 10-20 proc. patikrinimų su kontroliniais klausimynais atliko 2 PI, 20-50 proc. 3 PI, 50-90 proc. 3 PI, 90-100 proc. 7 PI, tai 2024 m. 10-20 proc. patikrinimų su kontroliniais klausimynais atliko 2 PI, 50-90 proc. 2 PI, o 90-100 proc. jau atliko net 17 institucijų.

3 PI (NVSC, PAGD, VVKT) neplaninius patikrinimus vykdė nesinaudojant kontroliniais klausimynais (ar atskiomis jų dalimis). PAGD tai grindė tuo, kad dažniausiai neplaniniai patikrinimai atliekami skundų pagrindu dėl konkretaus pažeidimo, kuriam įvertinti nebūtina atlikti viso objekto patikrinimą pilna apimtimi pagal visą klausimyną, kai iš esmės tikrinamas tik vienas klausimas (tačiau šis aspektas nebuvo tinkamai reglamentuotas). VVKT atveju neplaninių patikrinimų metu bendrieji patikrinimų klausimynai nenaudojami. Esant poreikiui, yra parengiami klausimynai, atsižvelgiant į konkretaus neplaninio patikrinimo tikslą.

Kasmetinių ūkio subjektų apklausų rezultatai iliustruoja šias tendencijas (žr. 18 pav.).

18 pav. Kontrolinių klausimynų naudojimas patikrinimuose, 2020-2024 m. verslo apklausų rezultatai

Šaltinis: 2024 m. ūkio subjektų priežiūros institucijų veiklos vertinimo apklausos ataskaita, https://eimin.lrv.lt/public/canonical/1738737230/5379/%C5%AAS-Apklausa-2024_ataskaita_final.pdf, 20 psl.

2024 m. Švieslentės vertinimas parodė nedidelį kontrolinių klausimynų kokybės suprastėjimą (nuo 60 proc. 2022 m. iki 57 proc. 2024 m.). Vertinimas atliktas pagal PI pateiktus 3 kontrolinių klausimynų pavyzdžius, kurie buvo parengti ar atnaujinti per vertinimo ataskaitinį laikotarpį. Jei institucija patvirtintų naujų ar atnaujintų kontrolinių klausimynų neturi (nerengė), šio klausimo vertinimui buvo pasirinkti 3 kontroliniai klausimynai atsitiktine tvarka iš esamų patvirtintų ir viešai skelbiamų. Jei kontrolinis klausimynas naudojamas kaip priedas prie kitų patikrinimo procesinių dokumentų (patikrinimo aktas, patikrinimo protokolas ir pan.), PI turėjo pateikti procesinių dokumentus (dokumentų pavyzdžius ar nuorodas į patvirtintus jų formas). Kontrolinių klausimynų kokybę vertinama pagal tokius kriterijus: 1) nuosekli kontrolinio klausimyno struktūra (įžanginė – bendrų duomenų dalis, klausimų dalis, išvadų dalis), aiški reikalavimų atitikties žymėjimo tvarka; 2) kontrolinio klausimyno aiškumas ir konkretumas – kalba nėra specifiška, biurokratinė, pateikiami sąvokų paaiškinimai, nuoseklios, nedviprasmiškos klausimų formuluotės ir pan.; 3) patogumas vartotojui (angl. „user friendly“) – pateikiamos interaktyvios nuorodos į aktualios redakcijos teisės aktus, kontroliniai klausimynai skelbiami institucijos internetinėje svetainėje, yra lengva (3 pelės paspaudimais) juos rasti priežiūros institucijos interneto svetainėje.

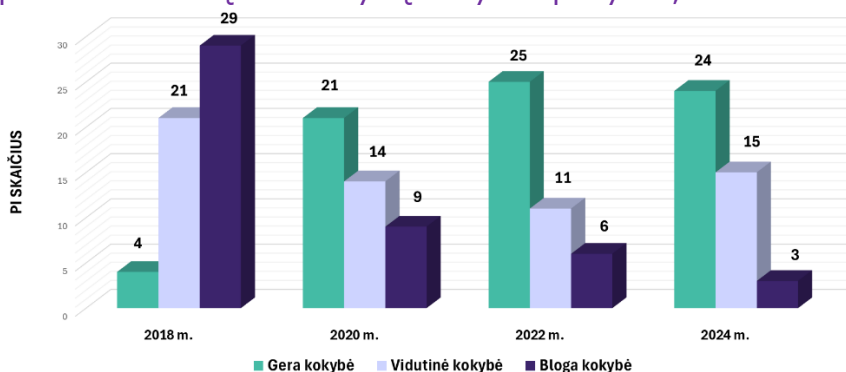
2023-2024 m. laikotarpiu 62 proc. visų priežiūros institucijų (26 iš 42) atliko kontrolinių klausimynų peržiūras, 2020-2021 m. tokių institucijų buvo 52 proc. Sistemines peržiūras (kai peržiūrėta, atnaujinta didžioji dalis arba net visi klausimynai) atliko SPPD, LPT, VATŽŪM, LRKT, VTPSI, NVSC, VVKT, RSC, AAD, VDI, VERT ir LTSA. VVTAT per 2023 m. parengė 5 naujus kontrolinius klausimynus, o 10-iai klausimynų buvo parengtos naujos jų redakcijos. 2023-2024 m. buvo patvirtinta 13 naujų kontrolinių klausimynų.

Tik 24 iš 42 (57 proc.) PI patvirtinti kontroliniai klausimynai pilnai atitinka (vertinti maksimaliu 3,0 balu) kokybei keliamus reikalavimus, Šis rodiklis, lyginant su 2022 m. rezultatais, praktiškai nepasikeitė, kas rodo nepakankamą PI dėmesį ir pastangas tobulinant kontrolinius klausimynus, kad jie būtų aiškūs ir lengvai suprantami ūkio subjektams. 15 institucijų rengiamų klausimynų kokybę vertinta vidutiniškai (1,5-2,5 balais iš 3,0), o 3 institucijų – neatitinkanti minimalių kokybės reikalavimų (0-1,0 balai iš 3,0). Geraisiais kontrolinių klausimynų kokybės vertinimo pavyzdžiais galima įvardinti [NTAKD](#), [VMVT \(patikrinimo aktai ir atitikties teisės aktų reikalavimams priedai\)](#), [NVSC](#), [VMI](#), [VDI](#). Sektina praktika – prevenciniai, savikontrolės klausimynai,

skirti verslo subjektams savarankiškai pasitikrinti, įvertinti savo veiklos atitiktį. Tokią praktiką taiko [VVTAT](#).

Klausimynų kokybės pokyčio tendencijos 2018-2024 m. matomos 19 pav.

19 pav. Kontrolinių klausimynų kokybės pokyčiai, 2018-2024 m.

Galima išskirti dažniausiai pasitaikančias klaidas:

1. KK neatitinka bendrųjų struktūros reikalavimų: nėra nurodomi bendrieji patikrinimo duomenys (patikrinimo pagrindas, pobūdis, tiksli data ir laikas, patikrinimą vykdantys ir dalyvaujantys asmenys (kontaktai) ir pan.), trūksta baigiamosios/išvadų dalies. Tais atvejais, kai pildomas patikrinimo klausimynas yra priedas prie kitų procesinių dokumentų (pvz. patikrinimo protokolo, patikros akto), klausimyne tai nenurodoma. Jei kituose patikrinimo proceso dokumentuose nėra atskirai nurodyta/apibrėžta, dažname kontroliniame klausimyne nepateikiama patikrinimo trukmė.

2. Neaiški KK pildymo/atitikties žymėjimo tvarka. Nepateikti struktūruoti atsakymų (vertinimo) variantai. Nėra vietos pastaboms, komentarams pažymėti (itin aktualu pildant popierinius variantus). Jei klausimas yra sudarytas iš kelių smulkesnių klausimų ir kiekvienas jų yra atskirai vertinama, nepaaiškinama, kaip bus vertinamas visas klausimas, jei bent vienas iš smulkesnių klausimų bus įvertintas neigiamai.

3. Klausimų formulotės yra subjektyvios, pernelyg abstrakčios, klausimai iš teisės akto atkartojami pažodžiui, nesistengiant juos reformuluoti, paaiškinti, kad būtų lengviau suprantami. Neaišku kaip įsitikinama, kad yra tenkinamas keliamas reikalavimas (pvz., yra *pakankamai* darbuotojų).

4. Dažniausiai pasitaikantis trūkumas – kontroliniuose klausimynuose trūksta interaktyvių nuorodų į reikalavimus nustatančius teisės aktus, retesniais atvejais – ir paties teisės aktų sąrašo, arba teisės aktų sąrašas turi perteklinių dokumentų, kurie nenaudojami klausimynuose (LBK atvejis).

5. Ribotas, nepatogus rasti, kontrolinių klausimynų viešinimas. Visos priežiūros institucijos, kurios turi patvirtintus kontrolinius klausimynus, juos viešai skelbia savo interneto svetainėje. Tačiau ne visada viešinamus kontrolinius klausimynus lengva surasti. Dažniausi viešinimo trūkumai:

- KK skelbiami pagal temas jiems nebūdingose internetinio puslapio skiltyse, pvz., „Ūkio subjektų priežiūra“ turėtų būti bendroje skiltyje „Administracinė informacija“, bet kai kuriais atvejais yra kaip atskira sritis arba patalpinta kitur, kur 3 pelės mygtuko paspaudimais negalima surasti. Arba klausimynai skelbiami teisės aktų registre (TAR), bet interneto svetainėje tie klausimynai nenurodomi (NŽT);
- Skelbiama didelė gausa patvirtintų klausimynų (bendras sąrašas), tačiau jie nestructūruojami, ne grupuojami atskiriomis veiklos sritimis, temomis ir pan.

Vertinant patikrinimuose naudojamų kontrolinių klausimynų kokybę, svarbu paminėti ir tą faktą, kad kasmetinėse apklausose verslo atstovai indikuoja apie vis dažniau pasitaikančius atvejus, kai patikrinimo metu vertinama atitiktis teisės aktų reikalavimams, kurie nėra įtraukti į patikrinimo kontrolinį klausimyną. 2022 m. tokių atvejų buvo apie 44 proc. patikrinimų, o nuo 2023 m. metų šis rodiklis ėmė mažėti (41 proc.) ir 2024 m. pasiekė 28 proc. ribą. Ir nors daugumoje tokių atvejų už į klausimyną neįtrauktų reikalavimų nesilaikymą buvo teikiamos rašytinės rekomendacijos (2022 m. 19 proc., 2023 m. 18 proc., bet 2024 m. jau net 27 proc.), bet augo administracinės nuobaudos – įspėjimų taikymas (2022 m. 7 proc., 2023 m. 4 proc., o 2024 m. jau 12 proc. atvejų), tai yra signalas institucijoms, kaip svarbu nuolatos peržiūrėti esamus kontrolinius klausimynus, juos tikslinti, papildant aktualiais klausimais ir atsisakant perteklinių reikalavimų patikros.

2024 m. Švieslentės tyrimo rezultatai parodė, kad ženkliai padidėjo priežiūros institucijų (nuo 64 proc. PI (27 iš 42 vertintų) 2022 m. iki 81 proc. PI (34 iš 42) 2024 m.), pasitvirtinusių aiškias kontrolinių klausimynų rengimo, peržiūros, naudojimo tvarkas, nustačiusios sisteminės peržiūros procesus (procedūras), terminus, paskyrusios atsakingus asmenis, peržiūros procesuose konsultuojasi su verslo (prižiūrimais) subjektais.

Institucijos, įvertinusios vykdomos priežiūros apimtis, atliekamų patikrinimų, patvirtintų kontrolinių klausimynų kiekį, pasirenka racionaliausią būdą (šaltinį) reglamentuoti kontrolinių klausimynų rengimo, peržiūros, naudojimo klausimus. Tinkamais vertinami visi būdai:

AAD, LPR, LPT, MD, NTAKD, NVSC, PAGD, RSC, VASPVT, VDI, VDTAT, VMI, ŽT	Institucijos vadovo tvirtinama atskira, detali KK naudojimo klausimus reglamentuojanti tvarka (pvz., KK rengimo ir atnaujinimo tvarkos aprašas). Paprastai tvarkoje nustatomi KK naudojimo pagrindai ir atvejai, detalizuojami KK turiniui keliami reikalavimai (klausimų sudarymo, formulavimo taisyklės, nurodomi būtini ir privalomi bendrieji duomenys, teisės aktų nuorodų teikimas ir pan.), KK rengimo, derinimo procedūros, terminai, atsakingi asmenys.
KPD, LBK, LRTK, SSVA, VVTAT, VATŽŪM, VERT, VLK, VTPSI, VVKT, ŽŪA	KK rengimo, naudojimo klausimai reglamentuoti atskiruose vadovo įsakymuose dėl konkrečių kontrolinių klausimynų tvirtinimo
LMI, LTSA, NŠA, TKA, VATESI, VDAI, VMVT	KK naudojimo pagrindai integruoti patikrinimų organizavimo ir vykdymo taisyklėse

31 (74 proc.) priežiūros institucija, siekdama geresnės kontrolinių klausimynų kokybės, didesnės jų sklaidos, imasi proaktyvesnių veiksmų juos derindamos su verslu ar asocijuotais jų atstovais. Dažniausia pasirenkamos priemonės: klausimyno projekto derinimas teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS) (AAD, LMI, LPT, VDI, VASPVT, VATESI, VERT, VLK), skelbiant viešąją konsultaciją institucijos internetiniame puslapyje (VERT, VMVT, VMI), konsultuojantis suinteresuotų asmenų, ekspertų darbo grupėse (NŠA, VDI), konsultuojantis su ministerijomis (MD, NVSC, RSC, VATŽŪM, VMI, VTPSI), organizuojant konsultacinius seminarus (VATŽŪM). 33 priežiūros institucijos suteikia verslui galimybę kontrolinių klausimynų kokybę įvertinti, pateikti pastabas, pasiūlymus atsakant į grįžtamojo ryšio vertinimo anketas.

Gerosios praktikos – prieš atliekant ūkio subjekto patikrinimą išsiųsti patikrinimo kontrolinį klausimyną (ar nuorodą į jo viešinimą) susipažinti, savarankiškai įsivertinti atitiktį – nuosekliai ir reguliariai laikosi 34 iš 38¹² priežiūros institucijų (89 proc.). PI taip pat taiko papildomas kontrolinių klausimynų sklaidos priemones: kontrolinių klausimynus viešinimas institucijos Facebook paskyroje (AAD, LGT, NVSC, RSC, VATŽŪM, VMVT, VTPSI), [Inovacijų agentūros interneto svetainėje](#) (AVNT, KPD, LMI, VDI, LTSA, NTAKD, NTB, NVSC, PAGD, RSC, VASPVT, VATESI, VATŽŪM, VERT, VLK, VMVT, VMI, VTPSI), seminarų, mokymų metu (LPR, NTAKD, VATŽŪM, VVTAT, ŽT), renginiuose (mugėse, parodose, viešinami per renginius su subjektais (AAD, SPPD)), specialistų kvalifikacijos kursuose (LAR), žiniasklaidos priemonėse (VDI, VVTAT), naujienlaiškiuose (LPT).

Priežiūros institucijoms nesiimant aktyvesnių kontrolinių klausimynų sklaidos priemonių, mažėja verslo informuotumas apie besikeičiantį teisinį reguliavimą ir supratimas kaip tinkamai įgyvendinti ūkinei veiklai taikomus reikalavimus.

2.7. Poveikio priemonių taikymas

Aiškų poveikio priemonių ir ekonominių sankcijų (baudų) reglamentavimas yra itin svarbus siekiant užtikrinti teisinį tikrumą, skaidrumą ir vienodą taisyklių taikymą. Kai poveikio priemonės ir sankcijos yra aiškiai apibrėžtos teisės aktuose, tai leidžia tiek institucijoms, tiek ūkio subjektams ar gyventojams iš anksto žinoti, kokių pasekmių gali sulaukti už teisės normų pažeidimus. Tokia sistema ne tik užtikrina prevencinį poveikį – skatina laikytis nustatytų reikalavimų, bet ir mažina subjektyvaus sprendimų priėmimo galimybes ir eliminuoja korupcijos riziką. Be to, aiškiai reglamentuotos sankcijos leidžia proporcingai vertinti pažeidimus, tinkamai garantuoti visuomenės vertybių apsaugą, užtikrinti teisingumo principą ir išlaikyti visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijų veikla.

Šioje Švieslentės kategorijoje buvo vertinamas poveikio priemonių reglamentavimo (tuo pačiu ir taikymo) aiškumas ir pagrįstumas: ar nustatyti teisiniai pagrindai taikyti diferencijuotas poveikio priemones pagal pažeidimo pobūdį, ar aiški ir viešai skelbiam poveikio priemonių apskaičiavimo ir taikymo tvarka, ar numatyta sprendimų apskundimo tvarka, užtikrinamos ūkio subjektų teisės ir pareigos pažeidimo nagrinėjimo procese ir pan. Detalūs poveikio priemonių kategorijos vertinimo kriterijai pateikiami 7 lentelėje. Nauji kriterijai pažymėti ženklu *.

7 lentelė. Poveikio priemonių taikymo kategorijos vertinimo kriterijai

Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Patikrinimų ir poveikio priemonių taikymo funkcijų atskyrimas	1,0
2.	Poveikio priemonių taikymo tvarkos prieinamumas priežiūros institucijos svetainėje	1,0
3.	Poveikio priemonių taikymo tvarka:	
3.1.	Poveikio priemonių taikymo tvarkos aiškumas*	4,0

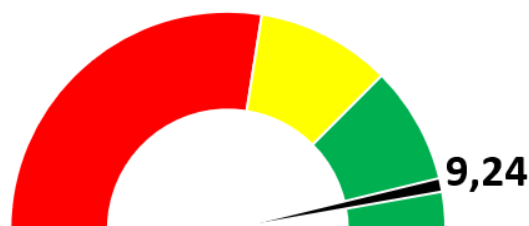
¹² 6 priežiūros institucijoms šioje praktikoje taikoma išimtis - LB, KT ir MD išimtis taikoma, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 1 str. 7 d.; VMVT ir LPR išimtis taikoma, vadovaujantis ES nustatyto reguliavimu, kuomet draudžiama iš anksto informuoti ūkio subjektą apie planuojamą jo veiklos patikrinimą; VDTAT - dėl veiklos specifiškumo (mažas prižiūrimų subjektų skaičius).

3.2.	Pažeidimų nagrinėjimas: apibrėžti atsakingi asmenys ir terminai	2,0
3.3.	Ūkio subjekto informavimas apie jo teisę apskųsti sprendimą dėl poveikio priemonės taikymo*	1,0
3.4.	Ūkio subjekto teisės ir pareigos pažeidimo nagrinėjimo procese	1,0
4.	Pritaikytų poveikio priemonių viešinimas*	1,0 **
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,0

** papildomas balas suteikiamas institucijoms, nesurinkusioms maksimalaus balo kategorijos vertinime

Esminės išvados kontrolinių klausimynų vertinimo kategorijoje:

Poveikio priemonių taikymo kategorijos bendras balų vidurkis

Atskirtos patikrinimo ir poveikio priemonių taikymo funkcijos

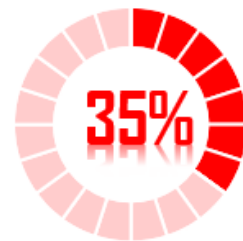
Viešina poveikio priemonių taikymo tvarką

Aiški proporcingų baudų skaičiavimo tvarka

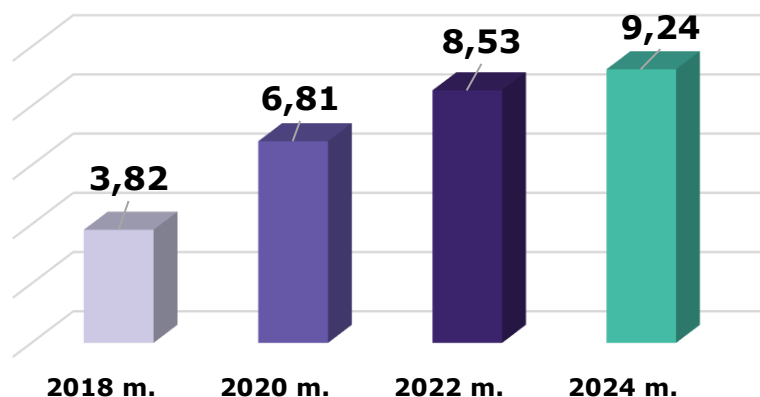

Viešina sprendimus dėl paskirtų poveikio priemonių

Lyginant šios kategorijos 2024 m. vertinimo rezultatus su 2018-2022 m. laikotarpiu, fiksuojamas ženklus pažangumo balo vidurkio didėjimas. Vertinimo rezultatas 2024 m. pakilo iki 9,24 balo, t.y. +0,71 balo lyginant su 2022 m. rezultatais ir 2,5 karto didesnis (+ 5,42) nei atliekamo Švieslentės tyrimo pradžioje 2018 m. (žr. 20 pav.).

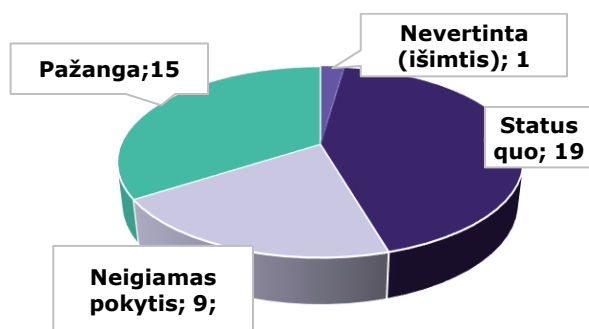
20 pav. Pažangumo balų vidurkis poveikio priemonių taikymo kategorijoje, 2018 – 2024 m.

Šioje kategorijoje vertintos 43 PI. Vienai institucijai – LAR, taikyta išimtis visam kategorijos vertinimui (institucija neturi įgaliojimų skirti poveikio priemonių), 8 PI išimties taikytos atskiriems vertinimo klausimams.

Daugiau kaip pusė visų PI (23 iš 43) vertinimo kategorijoje surinko maksimalų 10 balų skaičių, 14 iš jų šį aukščiausią vertinimą išlaiko nuo 2022 m. paskelbtų rezultatų. Kategorijos vertinime pažangą padarė 15 PI, didžiausia jų - LBK (+4,2 balo), VKI (+3,5 balo), TKA, RSC, LTSA, PD (+ 3 balai), NTAKD, PAGD (+2 balai). Neigiamas vertinimas fiksuojamas 9 PI atveju: AVNT (-4 balai), LPR (-2,5 balo), KPD, LB, NŽT, LRTK, VMVT, ŽUV (-1 balo), VLK (-0,5 balo). Bendros kategorijos pažangos tendencijos pavaizduotos 21 pav.

21 pav. Pažangumo tendencija poveikio priemonių taikymo kategorijoje, 2023 -2024 m.

Funkcijų atskyrimas. VAĮ 30 str. 1 d. 6 p. įtvirtintas funkcijų atskyrimo principas numato, kad ūkio subjekto veiklos patikrinimą ir poveikio priemonių taikymo funkcijas turėtų atlikti skirtingi asmenys ar padaliniai arba skirtingi viešojo administravimo subjektai. Šių funkcijų atskyrimas yra būtinas siekiant užtikrinti priežiūros procesų ir priimamų sprendimų objektyvumą, skaidrumą ir teisės viršenybės principo įgyvendinimą. Jei tie PI specialistai (pareigūnai, inspektorai) tiek nustato pažeidimus, tiek skiria sankcijas, kyla rizika, kad sprendimai gali būti priimami šališkai, nepakankamai atsižvelgiant į proporcingumo ar pagrįstumo principus. Funkcijų

atskyrimas sudaro sąlygas išvengti interesų konflikto, nes patikrinimą atliekantys specialistai koncentruojasi į patikrinimo faktinių aplinkybių nustatymą, tinkamą jų fiksavimą, o poveikio priemones taikantys - į faktinių aplinkybių vertinimą ir teisingų ir proporcingų sprendimo priėmimą. Be to, toks funkcijų atskyrimo modelis stiprina ūkio subjektų bei visuomenės pasitikėjimą priežiūros sistema, nes užtikrina, kad poveikio priemonių skyrimas grindžiamas ne tik tikrinančio pareigūno subjektyvia nuomone, bet ir nepriklausomu vertinimu. Taip pat prisideda prie efektyvesnių teisių gynimo galimybių, mažina ginčų dėl galimai neteisėto ar nepagrįsto baudų skyrimo proceso.

Absoliuti dauguma (95 proc.; 41 iš 43) PI yra įgyvendinusios patikrinimų atlikimo ir poveikio priemonių taikymo funkcijų atskyrimo principą. Institucijos tai daro taikydamos įvairias teisines ir organizacines-procesines priemones. Pagrindinės jų:

Teisinis atskyrimas. Įstatymuose ar poįstatyminiuose aktuose įtvirtinta nuostata, kad inspektorius negali pats priimti sprendimo dėl poveikio priemonių. Sprendimo teisė suteikiama institucijos vadovui, kolegialiam organui (Komisijai, Tarybai ir Ekspertinei grupei ir pan.) arba specialiai paskirtam pareigūnui.

26 PI funkcijų atskyrimo principą įtvirtinusios teisės aktuose - specialiuose veiklos sritį reguliuojamuose įstatymuose (Konkurencijos įstatymas, Lietuvos banko įstatymas, Elektroninių ryšių įstatymas ir kt.) arba poįstatyminiuose teisės aktuose (dažniausia patikrinimų taisyklėse, poveikio priemonių (sankcijų) taikymo aprašuose, specialiųjų įstatymų pažeidimo bylų nagrinėjimo taisyklėse ir pan.) (AVNT, KPD, LBK, LMI, LPR, LPT, LRKT, LTSA, PAGD, TKA, VDI ir kt.) ;

Struktūrinis - administracinis atskyrimas. Skirtingi specialistai ar padaliniai atlieka patikrinimus ir sprendžia dėl poveikio priemonių. Patikrinimo metu inspektorai surenka informaciją, tačiau jų funkcija apsiriboja fakto konstatavimu. Patikrinimus atliekantys specialistai neturi teisės priimti galutinių sprendimų dėl sankcijų taikymo. Surinktą medžiagą perduoda kitam padaliniiui ar atsakingam pareigūnui, kuris vertina faktines aplinkybes, pažeidimo pobūdį ir sprendžia dėl poveikio priemonių.

14 PI atvejų funkcijų atskyrimo principas užtikrinamas patvirtintose institucijos padalinių nuostatose ir atskirų tarnautojų (darbuotojų) pareigybių aprašymuose (VDTAT, VMI, VMVT, LMI, NŠA, NTB, RRT, KT, AAA ir kt.);

Vidinė kontrolė ir dvigubas vertinimas. Institucijų veikloje įdiegti tam tikri procedūriniai saugikliai: pvz., prieš priimant sprendimą dėl poveikio priemonės būtina gauti teisininko, kito skyriaus ar vadovybės patvirtinimą (suderinimą/vizavimą). Taip užtikrinama, kad patikrinimą atlikęs asmuo pats nekontroliuoja galutinio rezultato. 16 PI šį principą užtikrina įdiegtose vidinėse procedūrose (procesų aprašymuose) (NVSC, SPPD, VATŽUM, VVKT, VTPSI ir kt.).

Poveikio priemonių taikymo tvarka. Teisinės valstybės principas suponuoja, kad esminiai teisinės atsakomybės pagrindai turi būti nustatyti įstatymuose. Tai reiškia, jog tik įstatymų leidėjas gali apibrėžti teisės pažeidimus, jų rūšis, pažeidimų kvalifikavimo reikalavimus, taip pat sankcijų rūšis, baudų dydžius bei kriterijus, pagal kuriuos šie dydžiai diferencijuojami. Įstatymuose įtvirtinamos pagrindinės nuostatos užtikrina asmens teisių apsaugą, teisinį tikrumą ir apsaugo nuo savivalės, nes užtikrinama, kad atsakomybė ir poveikio priemonės negali būti taikomos be aiškaus įstatyminio pagrindo.

Kartu būtina akcentuoti, kad ūkio subjektų veiklos priežiūros srityje taikomas pažangios priežiūros principas, įtvirtintas VAĮ 30 straipsnyje, pagal kurį priežiūros institucijos privalo užtikrinti minimalią ir proporcingą priežiūros našta. Tai reiškia, kad poveikio priemonės turi būti taikomos tik tada, kai priežiūros tikslų negalima pasiekti švelnesnėmis priemonėmis (*ultima ratio* principas), o jų intensyvumas privalo būti

proporcingas pažeidimo pobūdžiui, trukmei, mastui ir juo padarytai žalai. Taip užtikrinama, kad sankcijos atitiktų ne tik formalų teisėtumo kriterijų, bet ir konstitucinį proporcingumo principą.

Vis dėlto praktikoje kyla iššūkių. Atskiras veiklos sritis reguliuojančiuose specialiuosiuose įstatymuose nustatomi tik bendrieji teisinės atsakomybės principai bei ekonominių sankcijų (baudų) maksimalios ribos (dažnai nustatyto dydžio procentu susietos su metinėmis ūkio subjekto pajamomis), arba baudų rėžiai (nuo – iki). Tačiau retai įstatymuose nustatomos itin detalios taisyklės, kaip turėtų būti apskaičiuojamas konkretios baudos dydis, kad ji atitiktų pažeidimo pavojingumą, padarytos žalos mastą, pažeidimo trukmę ar kitus reikšmingus kriterijus. Dėl šios priežasties sankcijas taikančioms priežiūros institucijoms tenka pareiga savo vidiniuose teisės aktuose ar metodikose nustatyti konkrečius baudų skaičiavimo algoritmus, kurie leistų užtikrinti sankcijų proporcingumą. Toks reguliavimo modelis suteikia galimybę institucijoms lanksčiau atsižvelgti į individualias bylos aplinkybes ir realiai pritaikyti proporcingumo principą.

Todėl Švieslentės tyrime siekta įvertinti, ar ekonominių sankcijų nustatymas ir taikymas tinkamai (ir pakankamai) reglamentuotas teisės aktuose (įstatymuose ir jų įgyvendinimą detalizuojančiuose poįstatyminiuose teisės aktuose) ir ar priežiūros institucijos turi teisinius įrankius (galimybes) vertinti pažeidimo aplinkybes ir pagal jų pobūdį individualizuoti taikomas baudas.

Šiuo aspektu Švieslentės tyrime įvertintos 35 PI, kurioms įstatymai suteikia teisę už nustatytus pažeidimus skirti baudas (ekonominės sankcijas). Išimtis vertinime taikyta 9 PI, kurios neturi įgaliojimų taikyti poveikio priemonių (LAR), ar įgaliojimai suteikti taikyti tik pačias griežčiausias, su veiklos ribojimu susijusias poveikio priemones – licencijų (leidimų) galiojimo sustabdymą ar galiojimo panaikinimą (SPPD, VDTAT, SSVA, TKA, LVAT, AAA, LBK, NŠA).

Tyrimo metu vertinti pagrindiniai teisinės atsakomybės reglamentavimo aspektai:

Vertinimo aspektas	Paaškinimas
Įstatyminis reguliavimas	
Pažeidimų rūšys ir jų sudėtys	Įstatyme aiškiai nustatoma kokie veiksmai ar neveikimas laikomi pažeidimais. Taip užtikrinamas principo <i>nullum crimen sine lege</i> (nėra pažeidimo be įstatymo) įgyvendinimas. Taip pat pažeidimų skirstymas į rūšis, pvz., pagal žalos pobūdį (sunkūs, apysunkiai, lengvi), pagal trukmę (pirmą kartą, pakartotiniai, sisteminiai) ar kitus diferencijuojančius požymius.
Subjektai, kuriems už pažeidimus taikoma teisinė atsakomybė	Ne tik veika, bet ir asmenų ratas, kuriems taikoma atsakomybė, privalo būti apibrėžti įstatyme. Fiziniai ir juridiniai asmenys turi aiškiai žinoti ar jie patenka į atsakomybės taikymo sritį. Atsakomybės taikymas yra tiesiogiai susijęs su asmens teisių ir laisvių ribojimu. Pagal Konstitucijos 94 straipsnį tokie ribojimai galimi tik įstatymu.
Teisinės atsakomybės rūšys ir priemonės	Įstatymas apibrėžia kokios poveikio priemonės už pažeidimus gali būti taikomos: įspėjimas, bauda, veiklos apribojimai, veiklos draudimai ir kt.
Sankcijų dydžiai ir (ar) jų ribos	Įstatyme nustatomi minimalūs ir maksimalūs baudos ar kitų poveikio priemonių dydžiai. Taip ribojama sankcijas taikančių institucijų diskrecija, užtikrinamas, proporcingumas.

Baudų dydžius kvalifikuojantys kriterijai	Įstatyme nustatomi esminiai kriterijai, leisiantys diferencijuoti baudų dydžius. Dažniausia nustatomi kriterijai - pažeidimų pobūdis, mastas, trukmė, padaryta žala. Leidžia diferencijuoti sankcijas pagal pažeidimo pavojingumą ir užtikrina sąžiningumą. Įstatyme privalu nustatyti pačius kriterijus, jų detalizacija gali būti reglamentuota poįstatyminiuose teisės aktuose.
Lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės	Nurodomos konkrečios aplinkybės, mažinančios ar didinančios atsakomybę.
Senaties terminai	Įstatymų leidėjas, nustatydamas skirtingų pažeidimų senaties terminus, įvertina pažeidimo pavojingumą ir visuomenės interesą. Kadangi šis terminas tiesiogiai susijęs su asmens teisių ribojimu, būtina, jog šį terminą nustatytų įstatymų leidėjas.
Teisiniai pagrindai (įgaliojimai) patvirtinti poįstatyminį reguliavimą	Įstatymuose turėtų būti aiškiai nurodyta kokioms institucijoms (PI, ministerijoms, Vyriausybei) suteikiami teisiniai pagrindai (įgaliojimai) patvirtinti įstatymo įgyvendinimui reikalingus poįstatyminius teisės aktus, pvz., baudų apskaičiavimo ir taikymo tvarką.

Poįstatyminis reguliavimas

Baudų dydžių apskaičiavimo taisyklės	Poįstatyminiuose aktuose reglamentuojamos įstatymuose nustatytų baudų apskaičiavimo detalizuojančios nuostatos: baudos bazinio dydžio nustatymas (dažniausia, ūkio subjekto metinių pajamų, nuo kurių skaičiuojama bauda, nustatymas), baudos dydžio apskaičiavimo algoritmas, etapai (didinimas, mažinimas), pažeidimu sukeltos žalos dydžio vertinimas, atsakomybę lengvinančių, sunkinančių aplinkybių vertinimas ir kt.
Asmens procesinių teisių ir pareigų užtikrinimas pažeidimų nagrinėjimo procese	Institucijos patvirtintuose teisės aktuose detalizuojamos procedūros/priemonės, kuriomis užtikrinama asmens procesinių teisių įgyvendinimas: teisė susipažinti su pažeidimo tyrimo eiga, surinkta faktine informacija, pačiam teikti paaiškinimus, įrodymus ir pan.

Tyrimo rezultatai rodo, kad 26 PI (76 proc.) veikloje baudų taikymo sistemą nustatantis teisinis reguliavimas (specialieji įstatymai ir jų įgyvendinimą detalizuojantys poįstatyminiai teisės aktai) yra pakankamai aiškus, detalizuotas ir sudaro tinkamas teises prielaidas proporcingam baudų diferencijavimui. Tokio reguliavimo gerieji pavyzdžiai:

KT	LR Konkurencijos įstatymas; Baudų, skiriamų už LR konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašas
RRT	LR Elektroninių ryšių įstatymas
LPT	LR Azartinių lošimų įstatymas, LR azartinių lošimų įstatyme nustatytų baudų apskaičiavimo tvarkos aprašas;
AAD	LR Aplinkos apsaugos įstatymas

Tačiau nepaisant aukštų šio Švieslentės kriterijaus vertinimo rezultatų, 9 PI (24 proc.) veiklos praktika nebuvo įvertinta maksimaliu balu, joms pateiktos rekomendacijos dėl teisinio reguliavimo tobulinimo.

Dažniausiai pasitaikantys teisinio reguliavimo trūkumai:

- **Neaiškus kriterijų, pagal kuriuos diferencijuojami baudos dydžiai, taikymas.** Įstatymuose dažnai nurodoma tik bendro pobūdžio (standartinė) nuostata – „baudos dydis nustatomas atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, mastą, trukmę, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes“, tačiau teisės aktuose (įstatymuose ir poįstatyminiuose) nėra detalizuojami kokie kriterijai/aplinkybės yra vertinami nustatant pažeidimo pobūdį (pvz., pažeidimo rūšys: sunkūs, apysunkiai, mažareikšmiai), mastą (pvz., sukeltos žalos dydis, paveiktų vartotojų skaičius), trukmę (pvz., pakartotiniai);

- **Nėra aiškaus pažeidimų skirstymo į kategorijas,** pvz., skirstymo į „lengvi pažeidimai“, „apysunkiai pažeidimai“ ir „sunkūs pažeidimai“. Kai visi pažeidimai traktuojami vienodai, kyla pavojus, kad už lengvesnį pažeidimą gali būti skirta beveik tokia pati bauda kaip už sunkų;

- **Nurodoma pernelyg abstrakti ar plati pažeidimo dispozicija,** kuri pirmiausia, neleidžia aiškiai suprasti koks elgesys bus laikomas pažeidimu, antra – skirtingai interpretuoti pažeidimą ir skirtingai taikyti atsakomybės priemones. Šis reguliavimo trūkumas ypatingai aktualus ANK reguliavimo atvejais, pvz., ANK 82 str. LR asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pažeidimas užtraukia baudą <...>;

- **Nepakankamai reglamentuotas pakartotinumų įvertinimas.** Įstatymuose dažnai nustatyta, kad už pakartotinį pažeidimą skiriama didesnė sankcija, tačiau įstatymas nedetalizuoja koks pažeidimas ir kiek laiko jis vertinamas pakartotiniu, ar visais atvejais už pakartotinumą automatiškai turi būti skiriama maksimali bauda.

- **Neaiškus atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių reikšmingumas ir jų vertinimas.** Dažnai įstatymuose nustatoma „kai yra ir atsakomybę lengvinančių, ir sunkinančių aplinkybių, bauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą“, tačiau pačių aplinkybių nesuskirsto pagal reikšmingumą, nedetalizuoja ir kaip jų vertinti. Taip pat įstatymas dažniausiai nepasako, kiek konkrečiai bauda turėtų būti sumažinta ar padidinta dėl aplinkybių, pvz., ar lengvinanti aplinkybė turėtų sumažinti baudą 10 %, 30 % ar 50 %.

- **Neatsižvelgiama į subjekto finansines galimybes.** Vienodo dydžio bauda labai skirtingai gali paveikti skirtingo dydžio, finansinių pajėgumų subjektus. Jei į subjekto finansinę padėtį neatsižvelgiama, sankcija nebūtinai pasieks savo paskirtį - nubausti ir atgrasyti nuo naujų pažeidimų. Kai kurios skiriamos baudos gali būti neproporcingai didelės mažoms įmonėms ir per mažos stambioms įmonėms, nes įstatymuose nėra reikalavimo įvertinti subjekto dydį, apyvartą ar finansinę padėtį;

- **Institucijos neturi aiškaus teisinio pagrindo patvirtinti baudų apskaičiavimo metodikos.** Jei įstatymas nesuteikia aiškaus įgaliojimo detalčiai nustatyti baudos apskaičiavimo taisykles, institucijos rizikuoja viršyti savo kompetenciją arba visai neturi priemonių efektyviai užtikrinti taikomų baudų individualizavimo ir proporcingumo.

Svarbu akcentuoti, kad dauguma išvardytų proporcingų ir diferencijuotų baudų taikymo sistemos trūkumų kyla ne tik iš praktinio taikymo, bet pirmiausia iš pačių teisės aktų struktūros ir turinio. Todėl būtina, kad įstatymų leidėjai peržiūrėtų ir tobulintų esamą reguliavimą. Tačiau būtina akcentuoti, kad PI, kurios praktikoje

įgyvendina atsakomybės taikymo principus, vertina pažeidimus ir skiria sankcijas, yra neatsiejama teisinio reguliavimo sistemos dalis, turinti galimybę identifikuoti praktinius reguliavimo trūkumus. Būtent jos susiduria su realiomis situacijomis, kuriose paaiškėja:

- kaip neaiškiai suformuluotos teisės normos veikia sprendimų priėmimą;
- kokie kriterijai yra nepakankamai konkretūs ar neadekvatūs;
- kaip skirtingai gali būti interpretuojamos tos pačios nuostatos;
- kokios spragos trukdo užtikrinti proporcingą ir individualizuotą atsakomybės taikymą.

Todėl priežiūros institucijos turi aktyviai dalyvauti teisėkūros procese, teikdamos įstatymų leidėjams:

- praktinio taikymo analizę ir pavyzdžius;
- siūlymus dėl teisės aktų pakeitimų, pagrįstus realia patirtimi;
- metodikas ir rekomendacijas, kurias galėtų būti įtvirtintos įstatymuose ar poįstatyminiuose aktuose.

Šis bendradarbiavimas yra būtinas norint užtikrinti, kad teisinis reguliavimas būtų ne tik teoriškai nuoseklus, bet ir praktikoje veiksmingas, aiškus ir proporcingas.

Sprendimų dėl paskirtų poveikio priemonių viešinimas. PI privalu viešai skelbti teisės aktus, metodikas, procedūras ar kitas taisykles, kuriomis vadovaujantis priimami sprendimai dėl poveikio priemonių apskaičiavimo ir jų taikymo. Tačiau ne mažiau svarbi praktika – viešai skelbti ir pačius PI priimtus sprendimus dėl nustatytų pažeidimų ir už juos taikomų poveikio priemonių. Tokių sprendimų viešinimas svarbus keliais aspektais:

- veikia kaip pažeidimų prevencija (atgrasomas poveikis) - žinojimas apie konkrečius atvejus ir pritaikytas sankcijas veikia kaip įspėjimas kitiems rinkos dalyviams, kaip skatinimas laikytis teisės aktų ir taisyklių;
- skatina skaidrumą ir pasitikėjimą reguliavimo sistema – viešinami sprendimai padeda visuomenei ir rinkos dalyviams suprasti, kad institucijos veikia teisingai, objektyviai ir pagal nustatytas taisykles;
- užtikrina sankcijų proporcingumo ir taikymo nuoseklumo principų matomumą – viešinant sprendimus, galima parodyti, kad poveikio priemonės yra taikomos ir sankcijos dydis nustatomas atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, mastą, trukmę, sukeltą žalą ir kitas svarbias aplinkybes;
- palengvina teisės aktų taikymo analizę ir gerąją praktiką – vieši sprendimai tampa pavyzdžiais, padedančiais kitiems subjektams aiškiau suprasti teisės aktų reikalavimus ir gerinti savo atitiktį, PI padeda formuoti vienodą pažeidimų kvalifikavimo ir baudų taikymo praktiką
- padeda aktyviau įgyvendinti atvirų duomenų politiką ir kartu skatinti visuomenės sąmoningumą, nepakantumą pažeidimams, aktyvesnį visuomenės įsitraukimą į svarbių visuomenės interesų užtikrinimą.

Švieslentės tyrimas parodė, kad tik 15 PI (35 proc.) laikosi pažangios praktikos – nuosekliai ir sistemingai viešinti priimtus sprendimus dėl poveikio priemonių taikymo už nustatytus pažeidimus. Tai kiek gerėjantis rezultatas lyginant su 2022 m., kai tokią praktiką taikė tik 12 (27 proc.) PI.

Gerosios praktikos pavyzdžiais, galima įvardinti atvejus, kai [Konkurencijos taryba viešina išsamius nutarimus](#) ir [atvirus duomenis](#) (skelbiami statistiniai duomenys), [Lietuvos banko skelbiamus sprendimus](#) (skelbiamas pažeidimo pobūdis ir taikyta poveikio priemonė), [Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos skelbiamus nurodymus ir poveikio priemones](#), [Valstybinės darbo inspekcijos](#)

[informacijos viešinimas](#) (pažeidimą padaręs subjektas, pažeidimo straipsnis), [Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos](#) skelbiama informacija (apie įmonių veiklos apribojimus, statistinių duomenų suvestinės), [Aplinkos apsaugos departamento](#) (įmonių, kurioms skirtos ekonominės sankcijos sąrašas, kita poveikio priemonių taikymo statistinė informacija)

Tačiau Švieslentės tyrimo duomenys rodo, kad vis dar 17 PI (40 proc.) informacijos (duomenų) apie priimtus sprendimus neviešina, 11 PI (25 proc.) šios praktikos laikosi iš dalies. **Dažniausios institucijų klaidos** ar praktikos trūkumai, dėl kurių institucijos nebuvo įvertintos maksimaliu balu:

- Nepakankamas informacijos aiškumas – skelbiama apibendrinto pobūdžio informacija, nenurodant pažeidimą padariusio subjekto, detalių pažeidimo faktinių aplinkybių, kas neleidžia suprasti pažeidimo esmės, kokia sankcija pritaikyta ir kuo ji pagrįsta. 2 PI viešina pažeidimą padariusių subjektų sąrašus („juodieji sąrašai“), nepateikdamos aiškesnių įtraukimo į tokius sąrašus kriterijų. Nemaža dalis priežiūros institucijų skelbia tik bendruosius statistinius duomenis (pvz., nurodo tik bendrą nubaustų pažeidėjų skaičių, kuomet neaišku, už kokių teisės aktų pažeidimus skiriamos baudos, nepateikia sprendimų motyvų, kurie nepagrindžia skirtų baudų dydžių ir pan.), kurie nėra pakankami poveikio priemonių taikymo praktikai įvertinti.

- Nenuoseklus viešinimas – 7 PI interneto svetainėse, dažniausia „Naujienu“ skiltyje, viešina tik informaciją apie atskirus, rezonansinius atvejus ar didesnės žalos pažeidimus, taip sukeldami neaiškumą dėl sprendimų viešinti atrankos kriterijų ir jų pagrįstumo. Abejonių kelia ir sprendimų viešinimo skirtingi terminai – vieni pranešimai panaikinami, kiti – skelbiami neribotą laiką, dėl ko gali susidaryti įspūdis apie nenuoseklumą ar netgi šališkumą.

- Neužtikrinama prieiga – sprendimai viešinami sunkiai randamoje ar nepatogioje naudoti formoje (pvz., tik atskiruose PDF failuose be paieškos galimybės). Stebima praktika, kai sprendimai (apibendrinta jų informacija) skelbiami tik metinėse veiklos ataskaitose, kas neužtikrina informacijos aktualumo ir savalaikiškumo.

- Neužtikrinamas atnaujinamumas – ne visada informacija apie sprendimo apskundimą ar pakeitimą yra laiku atnaujinama, todėl viešai skelbiami duomenys gali būti klaidinantys.

- Trūksta konteksto – sprendimai pateikiami be paaiškinimo, kaip jie siejasi su platesne praktika, kokią reikšmę turi prevencijai ar kokią žalą siekiama atlyginti.

2.8. „Verslo naujoko“ statuso taikymas

Naujų verslo įmonių susikūrimas bei jų vystymasis svarbus veiksnys valstybės ekonomikos progresui. Valstybės pareiga skatinti verslo vystymąsi. Didelę patirtį sukaupe PI specialistai gali padėti naujai pradėjusioms savo veiklą verslo įmonėms greičiau susiorientuoti besikeičiančiame valstybės reguliavime, o tuo pačiu prevenciškai saugoti valstybės saugomas vertybes nuo galimos žalos, kuri gali atsirasti ne dėl tyčios, bet dėl verslo naujoko turimos mažos patirties veikloje, neapdairumo ar dėl resursų trūkumo jam netinkamai sudėliojus prioritetus.

Verslo naujoko kategorija buvo vertinama pagal kriterijus, nurodytus 8 lentelėje. Nauji kriterijai pažymėti ženkle *.

8 lentelė. „Verslo naujoko“ statuso taikymo kategorijos vertinimo kriterijai

Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Metodinės pagalbos teikimo priemonės pirmuosius metus veiklą vykdančiams ūkio subjektams:	

1.1.	Numatytos metodinės pagalbos teikimo priemonės pirmuosius metus veiklą vykdančiams ūkio subjektams	3,0
1.2.	Metodinės pagalbos teikimo priemonės pirmuosius metus veiklą vykdančiams ūkio subjektams teikimo tvarka *	1,0
2.	Ūkio subjekto veiklos pradžios apibrėžimas	2,0
3.	Tikslinės metodinės pagalbos "Verslo naujokams" taikymas	3,0
4.	Dalis verslo naujokų, gavusių tikslines verslo naujokams skirtas metodinės pagalbos priemones *	1,0
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,0

2024 m. vertinime kategorija buvo papildyta 2 naujais klausimais:

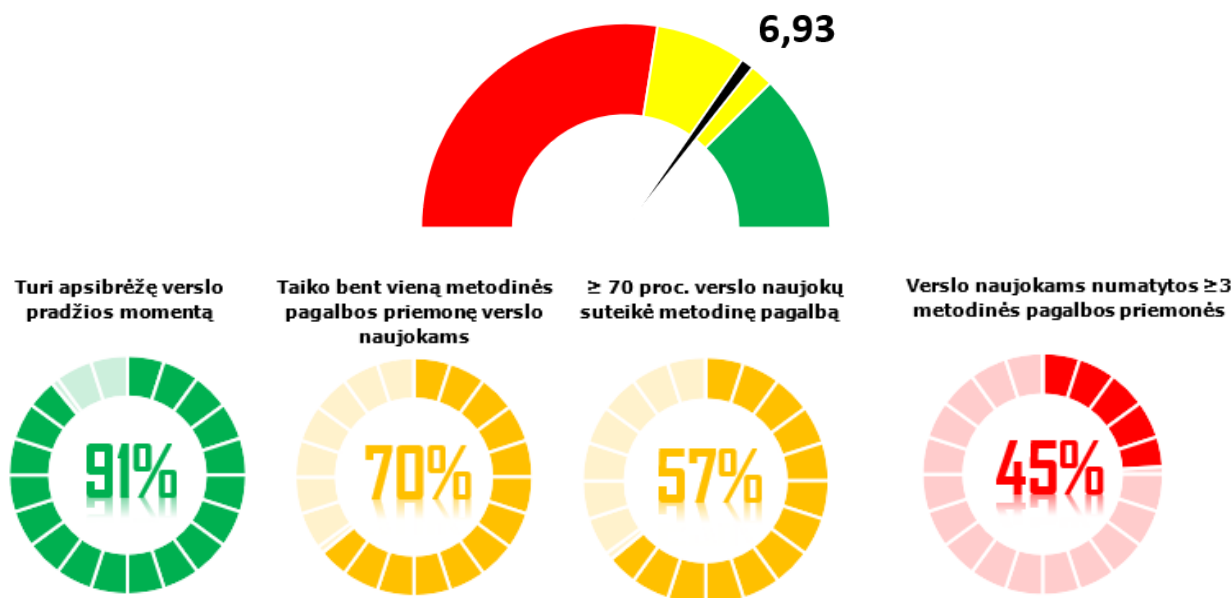
8.1.2. klausimu, kuriuo buvo siekiama įvertinti ar PI turi nusimačiusi vidaus tvarkose pro aktyvaus konsultavimo (ir ne tik) procesus, t. y. pavyzdžiui kai tik identifikuojamas „verslo naujokas“ per kiek laiko PI ar priskirtas verslo naujokui konsultantas turėtų su juo susisiekti ar išsiųsti informacinį laišką su PI prisistatymu, nuoroda į „verslo naujoko“ skiltį, paruoštą metodinę medžiagą, ar yra numatyti mokymai, konsultavimas veiklos vietoje;

8.4. klausimu buvo prašoma nurodyti dalį verslo naujokų, gavusių tikslines verslo metodinės pagalbos priemones. Balu buvo vertinama jeigu daugiau kaip 70 proc. „verslo naujokų“ vertinamuoju laikotarpiu gavo tikslinę metodinę pagalbą.

Iš švieslentės tyrimo buvo išimtas klausimas: 8.3. Išskirtinių atvejų ir (arba) kriterijų, kai poveikio priemonių taikymas būtinas ir neišvengiamas, apibrėžimas.

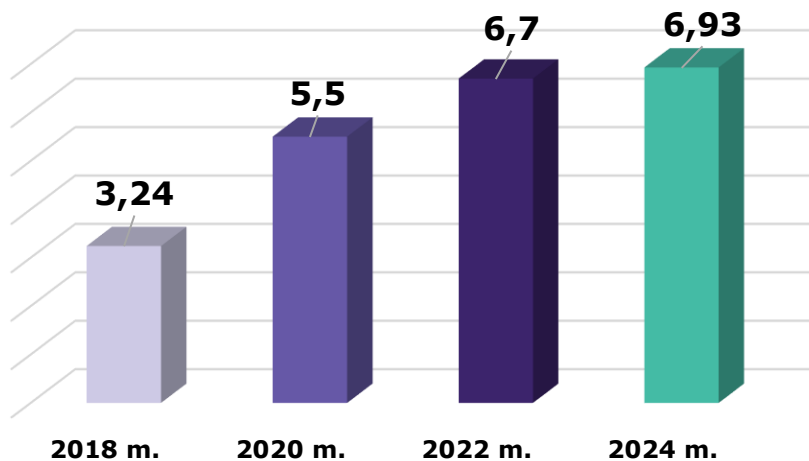
Esminės išvados kontrolinių klausimų vertinimo kategorijoje:

„Verslo naujoko“ kategorijos bendras balų vidurkis

„Verslo naujoko“ kategorijos bendras balų vidurkis yra 6,93 – bendras kategorijos vidurkis, dėl naujai atsiradusių vertinimo klausimų, keitėsi labai neženkliai (+0,23) (žr. 22 pav.).

22 pav. Pažangumo balų vidurkis „Verslo naujoko“ kategorijoje, 2018 – 2024 m.

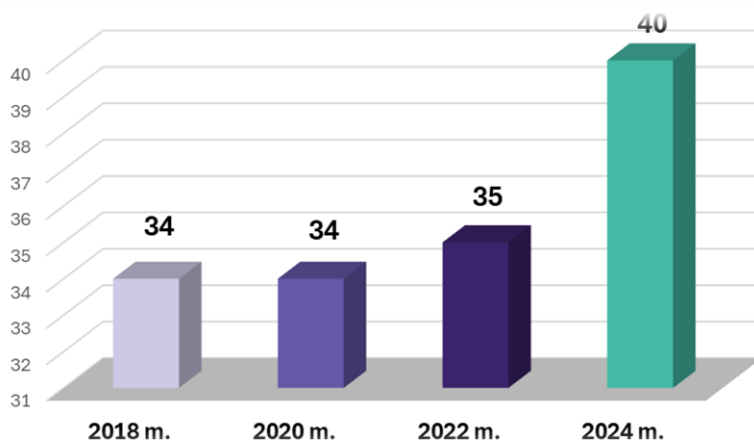

Vertinamuoju laikotarpiu 4 PI, kurios 2022m. netaikė „verslo naujokams“ jokių proaktyvių metodinių priemonių, – parengė ir pasitvirtino tvarkas bei pradėjo jas taikyti praktiškai. Didžiausią pažangą „verslo naujoko“ kategorijoje padarė LTSA. PI parengtos ir patvirtintos „Lietuvos transporto saugos administracijos atliekamos ūkio subjektų priežiūros gairės“ numato proaktyvią ūkio subjektų priežiūros tvarką, kur išskiria ir „verslo naujoko“ priežiūros ypatumus: sveikinimo laiško siuntimą per 20 d. nuo „verslo naujoko“ identifikavimo momento, kuriame yra nurodoma informacija apie konsultavimo tvarką, nuorodos į institucijos tinklapyje patalpintą metodinę medžiagą, aktualius teisės aktus, gerosios praktikos pasidalinimą; ūkio subjektams siūloma, jei ūkio subjektas pageidauja, užpildyti metodinės pagalbos klausimyną su prašymu suteikti individualią konsultaciją. Naujas priemones vertinamuoju laikotarpiu „verslo naujokams“ tvarkose nusimatė ir KT, LGT. Kaip pavyzdys galėtų būti ir VDI, kuri jau užbaigė prisistatymo/pasisveikinimo laiško automatinio siuntimo verslo naujokams programavimo darbus. VDI IS automatinio būdu reaguoja į naują įmonę ir automatinio būdu siunčia šios įmonės elektroniniu paštu VDI prisistatymo/pasisveikinimo laišką su visa „verslo naujokams“ aktualia informacija.

52 proc. arba 23 PI iš 44 tiriamų „verslo naujoko“ kategorijoje yra pasiekę aukštą vertinimo ribą (>7,5- 10 balų). 2022 m. surinkusių kategorijoje daugiau kaip 7,5 balų buvo 24 PI (sumažėjimą lėmė naujai įvesti vertinimo klausimai). Mažiau negu 5,5 balo yra įvertintos 18 PI arba 41 proc. iš 44 tiriamų. 2022 m. mažiau negu 5,5 balais įvertintų buvo 15 PI. Maksimalų vertinimo balą – 10 kategorijoje yra gavę 17 PI, 2022 metais – 18 PI.

„Verslo naujoko“ sąvoką vertinamuoju laikotarpiu yra apsibrėžę 91 proc. PI, tai yra 40 institucijų iš 44 tiriamų, 2022 m. tokių institucijų buvo 35 (žr. 23 pav.). Ūkio subjekto veiklos pradžios nustatymas (apibrėžimas) yra reikalingas dėl kelių priežasčių: siekiant kuo anksčiau pradėti teikti konsultacijas ir metodinę pagalbą ūkio subjektui pradėjus veiklą ir taip pirmiausia prevenciškai apsaugoti saugomas vertybes nuo galimos žalos dėl nežinojimo, taip pat tinkamai taikyti VAI 33 straipsnio 8 punkto nuostatas dėl poveikio priemonių taikymo pirmus metus ūkio veiklą vykdančiams ūkio subjektams.

23 pav. PI, nustačiusių kas yra verslo naujokas jų prižiūrimoje srityje, skaičius, 2018-2024 m.

Dažniausiai veiklos pradžia yra laikoma licencijos ar leidimo išdavimo diena (institucijos, kurios išduoda leidimus ar licencijas) – 56% arba 23 PI iš 40 PI apsibrėžusių „verslo naujoko“ sąvoką. Kiti veiklos pradžią fiksuojantys atvejai: nuo faktinės veiklos pradžios (pvz. kai pradeda rinkai siūlyti prekes ar paslaugas), nuo įregistravimo valstybės registruose.

Vidaus tvarkose numatytos metodinės priemonės ir praktinis jų panaudojimas. 45 proc. arba 20 PI iš 44 tiriamų priežiūros institucijų turi vidaus tvarkose nusimatę 3 proaktyvias metodines priemones skirtas verslo naujokui. Bent vieną metodinę priemonę tvarkose yra nusimatę 82 proc. arba 36 PI iš 44 tiriamų. 56% PI arba 20 PI iš 36 nusimačiusių bent vieną metodinę priemonę „verslo naujokui“ turi apsiraišę aiškų procesą/veiksmus, kada ir kaip numatytos metodinės priemonės bus įgyvendinamos. PI nusimato per kiek laiko susisieks su „verslo naujoku“ nuo jo identifikavimo momento, numato galimybę suteikti konsultacijas per trumpesnę laiką nei įprastai. Taip pat „verslo naujokus“ kviečia į jiems orientuotus mokymus, yra paruošę teisės aktų sąvadus, mokomosios medžiagos ir aktualios informacijos lankstinukus, mokomuosius video įrašus, priskiria mentorius, interneto puslapyje sukuria skiltis skirtas talpinti informaciją aktualią veiklą pradedantiesiems.

Proaktyvių metodinių pagalbos priemonių „verslo naujokams“ taikymas praktikoje. Atkreiptinas dėmesys, kad 7 PI nurodė, kad vertinamuoju laikotarpiu verslo naujokų nebuvo užfiksuota, todėl šios institucijos vertinant proaktyvių metodinių pagalbos priemonių „verslo naujokams“ taikymą praktikoje nebuvo vertinamos. 70 proc. PI arba 26 PI iš 37 tiriamų nurodė, kad vertinamuoju laikotarpiu buvo suteikta bent viena proaktyvi metodinės pagalbos priemonė. 57 proc. PI arba 21 PI iš 37 tiriamų nurodė, kad daugiau kaip 70 proc. „verslo naujokų“ vertinamuoju laikotarpiu gavo tikslią metodinę pagalbą.

Dažniausiai praktikoje naudojamos proaktyvios metodinės priemonės yra informacinio laiško siuntimas kartu su informacija aktuali verslą pradedančiam. Informacinį / pasveikinimo laišką „verslo naujokui“ siunčia 50 proc. arba 13 PI iš 26 PI taikančių nors vieną proaktyvią priemonę praktikoje. Informacinio laiško siuntimą „verslo naujokui“ aktyviau taiko didžiosios PI bei PI kurios išduoda licencijas, leidimus ar PI, kurios prieš pradėdant naujai įmonei veiklai, privalo ją įtraukti į tam tikrą registrą. Tokiu atveju, naujai veiklą pradėjusios įmonės pirmosios kreipiasi į PI, kartu su prašymu pateikdamos kontaktus, kuriais sutinka gauti aktualią jiems informaciją.

5 PI „verslo naujokui“ priskiria konsultantus / kuratorius.

Atkreiptinas dėmesys, kad dalis PI, kurių prižiūrimų ūkio subjektų skaičius yra platesnis negu institucijos išduotų licencijų ar leidimų skaičius ar jos pagal veiklą privalo atlikti visų veikiančių ūkio subjektų valstybės priežiūrą, – neturi aiškios prižiūrimų subjektų sąrašo sudarymo tvarkos. Todėl čia labai svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas, dalijimasis turimais duomenimis. Kaip gerosios praktikos pavyzdį galima paminėti VMI ir VDI bendradarbiavimą, – VDI naujai pradėjusius veikti ūkio subjektų nustatymui naudoja VMI turimus duomenis. Tokioms PI rekomenduojame sukurti „verslo naujoko“ skiltį institucijos tinklapyje, kur būtų patalpinta aktuali „verslo naujokui“ informacija, institucijos geroji praktika ar aktyvi nuoroda / sutikimas gauti naujienlaiškius su aktuali informacija. Institucijoms rekomenduojama pagalbą „verslo naujokui“ aktyviau viešinti socialiniuose tinkluose, renginiuose, juose suteikti galimybę užsakyti institucijos naujienlaiškius.

Geroji praktika taikant pro-aktyvias metodines priemones verslo naujokui

LB	Automatizuotas pasisveikinimo laiško (welcome letter) procesas, t. y. visi FRD naujai gavę licencijas įtraukiami į bendrą FRD registrą sistemoje "ProTas" naujoko statusu, o sistema automatiškai sugeneruoja ir išsiunčia el. paštu naujai pradėjusio veikti subjekto vadovui aktualią informaciją, t. y. ataskaitų teikimo tvarką ir terminus, sertifikatų išdavimo tvarką, pateikia nuorodą į Lietuvos banko interneto svetainėje skelbiamas konsultacijas, nuorodą į deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų ir kitą aktualią informaciją; Organizuoja renginius išskirtinai nukreiptus į naujų FRD atėjimą. Periodiniai susitikimai su finansų rinkos naujokais – „Kaip sekasi"? Tam sudaromas išankstinis vizitų grafikas. Tokie susitikimai organizuojami su visais finansų rinkos dalyviais, turinčiais verslo naujoko statusą, praėjus 6 mėn. nuo finansų rinkos dalyvio veiklos vykdymo pradžios. Susitikimų tikslas domėtis FRD veiklos pažanga, teikti metodines konsultacijas ir aptarti kitus aktualius klausimus. Taip pat tokiu pačiu tikslu gali būti organizuojami ir trumpi vizitai, siekiant labiau pažinti verslo naujoko veiklos specifiką ir veiklos organizaciją, teikti metodinę pagalbą ar rekomendacijas veiklos tobulinimo / gerinimo tikslu.
KT	Ūkio subjektai pirmaisiais jų veiklos vykdymo metais (paklausėjas turi pagrįsti atitikimą naujoko statusui) konsultuojami skubos tvarka. Ūkio subjektams pirmaisiais jų veiklos vykdymo metais rekomenduojama susipažinti su Konkurencijos tarybos interneto svetainėje skelbiamu viešųjų konsultacijų turiniu ir (ar) „verslo naujokams“ skirta svetainės skiltimi. <i>Verslo naujokams Konkurencijos taryba</i>
VMVT	Informacija verslo naujokams pateikta VMVT internetiniame tinklapyje (https://vmvt.lrv.lt/lt/aktualu-verslo-naujokams/) ; Mentorystės programa – skiriamas atsakingas konsultuojantis specialistas / mentorius, kuris vykdo verslo naujokų tikslinį prevencinį švietimą; Per 10 d. d. nuo ūkio subjekto registravimo / patvirtinimo / veiklos pradžios verslo naujokams siunčiamas (el. paštu / paštu) informacinis laiškas, kuriame pateikiama visa metodinė medžiaga, susijusi su atitinkamos veiklos vykdymu, arba organizuojami (pasiūlomi) verslo naujokui konsultacinis susitikimas VMVT teritoriniame padalinyje;

Verslo naujokas turi teisę kreiptis į VMVT teritorinį padalinį dėl individualių mokymų, mokymai gali būti pravedami atvykus į VMVT teritorinį padalinį, iš anksto suderintu laiku arba nuotoliniu būdu.

2.9. Mažareikšmiškumo instituto taikymas

VAĮ 30 straipsnio 1 punkto 1 dalis nurodo, jog ūkio subjektų priežiūra turi būti vykdoma vadovaujantis minimalios ir proporcingos ūkio subjektų veiklos priežiūros naštos principu, t. y., priežiūros institucijos veiksmai turi būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti. Poveikio priemonių taikymo kontekste tai reiškia, jog už mažareikšmius teisės aktų reikalavimų pažeidimus, kurie formalūs, nekeliantys jokios žalos ar grėsmės aplinkai, visuomenei, žmonėms, neturėtų būti taikomos poveikio priemonės (tokios kaip baudos, veiklos ribojimai / stabdymas ir pan.), kadangi mažareikšmiu pažeidimu padaryta žala konkrečia teisės norma saugomoms vertybėms yra labai nedidelė. VAĮ 38 str. apibrėžia, kad teisės aktų reikalavimų pažeidimai, kurie laikomi mažareikšmiais konkrečiose ūkio subjektų veiklos srityse, ar tokių pažeidimų kriterijai nurodomi priežiūrą atliekančio subjekto vadovo ar jo įgalioto asmens, kolegialios priežiūrą atliekančio subjekto institucijos arba aukštesniojo pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto priimamuose norminiuose teisės aktuose¹³.

Šioje Švieslentės vertinimo kategorijoje, buvo vertinama, ar priežiūros institucija yra nustačiusi mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimus arba tokių pažeidimų nustatymo kriterijus, jei taikoma (jeigu PI taiko ANK 12 str. 1 dalies nuostatas), ar nustatė mažai pavojingos veikos kriterijus, nustatė protingą terminą mažareikšmiams pažeidimams ištaisyti, ir ar racionaliai naudoja priežiūrai skiriamus išteklius – geroji PI veiklos praktika nedidinti verslui keliamos priežiūros naštos ir neekvoti priežiūrai skirtus finansinius išteklius atliekant pakartotinius (grįžtamuosius) patikrinimus, vien tam, kad būtų įsitikinta apie mažareikšmio pažeidimo pašalinimą (ištaisymą) (žr. 9 lentelę). 2024 m. Švieslentės metodika patobulinta ir priežiūros institucija negavo balo, jeigu mažareikšmių pažeidimų nustatymo kriterijai siejami tik su galimybe patikrinimo vietoje ištaisyti pažeidimą, ar už mažareikšmio pažeidimo neištaisymą skiriama griežčiausia poveikio priemonė – leidimo/licencijos sustabdymas/panaikinimas, ar nėra aiškiai apibrėžtas pažeidimu sukeliamas žalos kriterijus.

Pažymėtina, jog šioje kategorijoje buvo galima prarasti vertinimo balus, jeigu buvo panaikintas PI priimtas ar po įsiteisėjusio teismo/ikiteisminių ginčų institucijos sprendimo poveikio priemonių pritaikymas ŪS už mažareikšmius teisės aktų pažeidimus.

9 lentelė. Mažareikšmiškumo instituto taikymo kategorijos vertinimo kriterijai

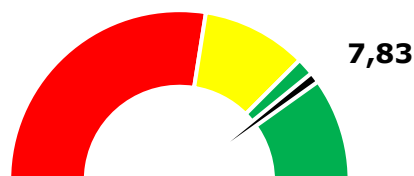
Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Mažareikšmių pažeidimų ar jų nustatymo kriterijų nustatymas	7,0
2.	Mažareikšmių pažeidimų ištaisymas:	
2.1.	Mažareikšmių pažeidimų ištaisymo terminas	2,0

¹³ Taikoma tai atvejais, kai atsakomybė už teisės aktų nuostatų pažeidimus juridiniams asmenims yra numatyta specialiuosiuose įstatymuose.

2.2.	Mažareikšmių pažeidimų ištaisymo kontrolė	1,0
3.	Netinkamas mažareikšmiškumo instituto taikymas	-3,0/0
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,0

Esminės išvados rizikos vertinimo ir valdymo vertinimo kategorijoje:

Mažareikšmiškumo instituto kategorijos balų vidurkis:

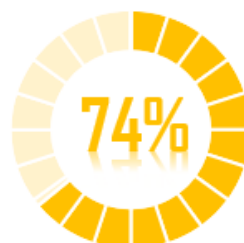
Nustatyti mažareikšmių pažeidimų ištaisymo terminai

Neatlieka grįžtamojo patikrinimo dėl mažareikšmių pažeidimų ištaisymo

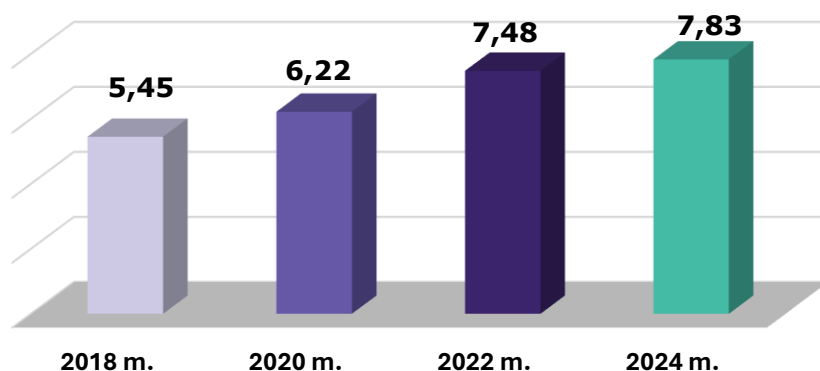
Nustatė kas yra mažareikšmis pažeidimas

Turi tinkamus mažareikšmių pažeidimų kriterijus visose priežiūros srityse

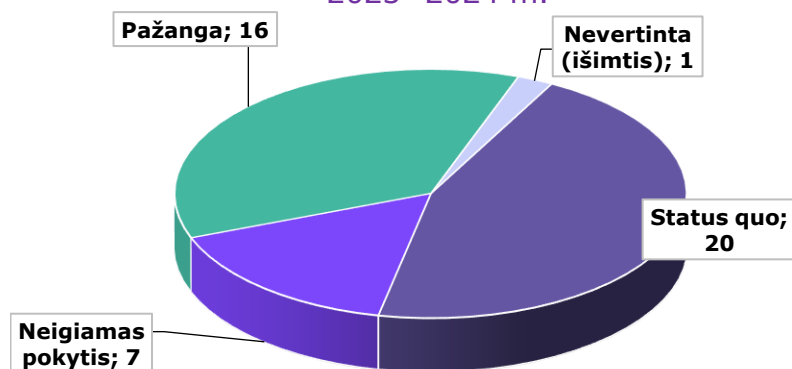
24 pav. Pažangumo balų vidurkis mažareikšmiškumo instituto kategorijoje, 2018 – 2024 m.

Švieslentės tyrimas parodė, kad lyginant 2022 m. ir 2024 m. Švieslentės rezultatus, bendras šios kategorijos PI balų vidurkis padidėjo 0,35 balo (žr. 24 pav.):

16 (37 proc.) PI rezultatai nežymiai pagerėjo (nustatė mažareikšmių pažeidimų ištaisymo terminą arba nebeatlieka patikrinimo, kad įsitikintų, jog mažareikšmis pažeidimas ištaisytas), o 7 (14 proc.) PI rezultatai nukrito. 6 PI rezultatai pablogėjo dėl pasikeitusios vertinimo metodikos – vertinta, ar PI aiškius mažareikšmio pažeidimo vertinimo kriterijus ar mažareikšmius pažeidimus turi nustatę visose priežiūros srityse, ar žalos vertinimo kriterijus yra aiškiai apibrėžtas, ar nustatyti mažai pavojingos veikos kriterijai: 4 PI vertinimas pablogėjo, nes yra reglamentavusios mažareikšmių pažeidimus ar jų nustatymo kriterijus ne visose priežiūros srityse, 2 PI vertinimas sumažėjo, nes nėra aiškiai apibrėžti mažareikšmio pažeidimo žalos vertinimo kriterijus (žr. 25 pav.). Tiek 2022 m., tiek 2024 m. maksimalų balų skaičių šioje kategorijoje surinko 26 (60 proc.) PI.

25 pav. Pažangumo tendencija mažareikšmiškumo instituto taikymo kategorijoje, 2023 -2024 m.

Didžiausią pažangą mažareikšmių pažeidimų instituto kategorijoje padarė Aplinkos apsaugos agentūra, nusistačiusi mažareikšmius pažeidimus savo prižiūrime srityje.

Atlikus analizę, nustatyta, kad 70 proc. PI (30 iš 43 PI, kurioms šis klausimas aktualus¹⁴) yra tinkamai reglamentavusios mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimus arba tokių pažeidimų nustatymo kriterijus visose jų priežiūros srityse. 7 PI (16 proc.) mažareikšmių teisės aktų pažeidimų apibrėžimai / kriterijai yra tobulintini: 2 PI už mažareikšmius pažeidimus (jų neištaisymą) taiko griežčiausią priemonę - leidimo/licencijos sustabdymą/panaikinimą, 4 PI nėra aiškiai apibrėžusios pažeidimu sukiamas žalos kriterijų, 1 PI mažareikšmi pažeidimą sieja tik su galimybe patikrinimo vietoje ištaisyti pažeidimą, 2 PI (5 proc.) vis dar nėra apibrėžusios, kokie pažeidimai jų priežiūros srityse yra mažareikšmiai, 4 PI (9 proc.) turi reglamentuoti mažareikšmius pažeidimus arba jų nustatymo kriterijus visose priežiūros srityse.

VAĮ 38 str. 2 d. įpareigoja PI arba aukštesnio pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektus nustatyti mažareikšmių teisės aktų pažeidimų pašalinimo terminus. Atlikus Švieslentės 2024 m. vertinimą, nustatyta, 20 proc. padidėjo PI, kurios savo priežiūros srityse turi nustatytus mažareikšmių pažeidimų pašalinimo terminus, skaičius – nuo 74,4 iki 94 proc. (34 PI, kurioms tai aktualu).

VAĮ 30 str. 1 d. 1 p. įtvirtintas minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principas reiškia, kad priežiūros institucijos veiksmai turi būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti. Todėl tokios priemonės, kaip neplaninio (grįžtamojo)

¹⁴ Mažareikšmiškumo taikymo kategorijoje nevertinta VDAI

patikrinimo vykdymas, siekiant įsitikinti, jog mažareikšmis teisės aktų pažeidimas ištaisytas, yra perteklinės, didinančios priežiūros našta ir švaistančios priežiūrai skirtus išteklius. Siekiant įsitikinti, kad mažareikšmis pažeidimas yra ištaisytas, priežiūros institucijos su ūkio subjektu gali suderinti pažeidimo ištaisymo terminą (planą) ir įrodymų apie ištaisytą pažeidimą pateikimo tvarką (neatlikti grįžtamojo patikrinimo), mažareikšmio pažeidimo ištaisymo faktą patikrinti sekančio patikrinimo (ne grįžtamojo patikrinimo) metu ir pan. Ūkio subjektui per numatytą terminą sutartu būdu nepateikus mažareikšmio pažeidimo ištaisymą patvirtinančios informacijos, galima jam tiesiog priminti apie tai.

Įvertinus PI praktiką dėl mažareikšmio pažeidimo ištaisymo, nustatyta, kad 31 PI iš 36 (86 proc.) taiko tinkamą praktiką, t. y., neatlieka grįžtamojo patikrinimo, o su ūkio subjektu suderina pažeidimo ištaisymo terminą ir įrodymų apie ištaisytą pažeidimą pateikimo tvarką arba mažareikšmio pažeidimo ištaisymo faktas patikrinamas sekančio patikrinimo metu.

2.10. Grįžtamasis ryšys

Ūkio subjektų grįžtamasis ryšys apie priežiūros institucijų veiklą leidžia suprasti, kaip verslas vertina institucijų vykdomus patikrinimus, konsultacijas, metodinę pagalbą ir kitas priežiūros priemones, ar jos suprantamos, naudingos ir atliepančios verslo poreikius.

Apklausų rezultatų analizė padeda institucijai tobulinti savo veiklos metodus – gerinti patikrinimų procesus, tobulinti kontrolinius klausimynus, stiprinti konsultacijų kokybę ir didinti jų prieinamumą, skirti dėmesio darbuotojų bendravimo kultūros ir profesionalumo ugdymui.

Atliekant PI pažangumo vertinimą grįžtamojo ryšio kategorijoje, naudojami lentelėje nurodyti kriterijai. Iš viso šioje kategorijoje yra 21 kriterijai (žr. 10 lentelę). Nauji kriterijai pažymėti * ženklu.

10 lentelė. Grįžtamojo ryšio kategorijos vertinimo kriterijai

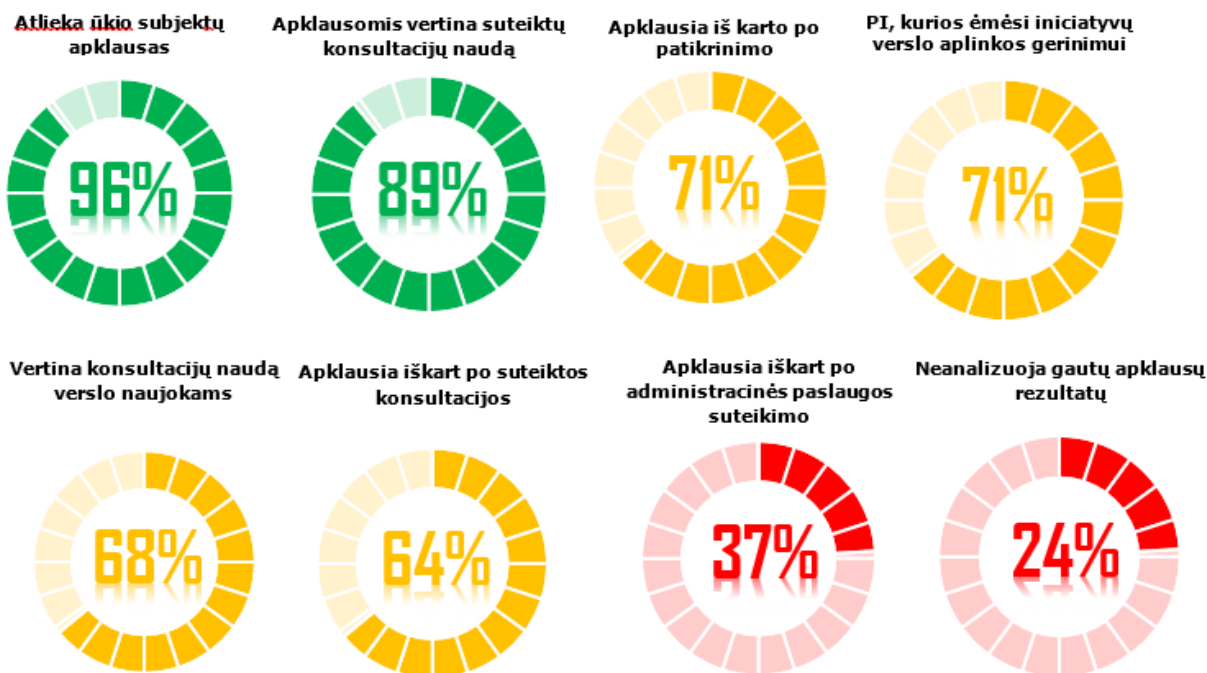
Nr.	Vertinimo kriterijai	Maks. balai
1.	Grįžtamojo ryšio organizavimo kokybė/efektyvumas:	2,0
1.1.	Apklausų klausimų peržiūra*	0,5
1.2.	Nustatyti atsakingi asmenys už apklausų organizavimą*	0,4
1.3.	Nuolatinis ūkio subjektų nuomonės stebėjimas pagal priežiūros veiklas:	
1.3.1	konsultacijos*. Ar ūkio subjektas apklausiamas iškart po suteiktos konsultacijos?	0,2
1.3.2	patikrinimai*. Ar ūkio subjektas apklausiamas iškart po patikrinimo?	0,2
1.3.3	administracinės paslaugos*. Ar ūkio subjektas apklausiamas iškart po administracinės paslaugos suteikimo?	0,2
1.4.	Grįžtamojo ryšio sklaidos priemonės	0,5
2.	Informacijos apie institucijos veiklą rinkimas: apklausų turinys	
2.1.	Ar apklausomis vertinami patikrinimai	0,4
2.2.	Ar apklausomis vertinama kontrolinių klausimynų nauda	0,4
2.3.	Ar apklausomis vertinama suteiktų konsultacijų nauda	0,4
2.4.	Ar apklausomis vertinama suteiktos metodinės pagalbos nauda	0,4

2.5.	Ar apklausomis vertinama vykdomų prevencinių priemonių pakankamumas ir nauda*	0,4
2.6.	Ar apklausomis vertinama konsultacijų, suteiktų pirmus metus veiklą vykdančioms subjektams, nauda	0,4
2.7.	Ar apklausomis vertinama, kokių institucijos veiklos pokyčių tikisi ūkio subjektas	0,4
2.8.	Ar apklausomis vertinama teikiamų administracinių paslaugų kokybė	0,4
2.9.	Ar apklausomis vertinamas informacijos apie priežiūrą ir taikomas reikalavimus ūkio subjektui prieinamumas ir aiškumas bei kokios informacijos labiausiai trūksta*	0,4
2.10.	Ar apklausomis siekiama įvertinti, ar ūkio subjektai susiduria su korupcijos apraiškomis bendraudami su institucijos darbuotojais	0,4
2.11.	Ar apklausomis vertinamas inspektorius elgesys/profesionalumas patikrinimo metu*	0,4
2.12.	Ar apklausomis siekiama įvertinti, kurie teisės aktų reikalavimai yra nepagrįsti, neproporcingi	0,4
2.13.	Ar vykdomos visuomenės/vartotojų grupių apklausos dėl prižiūrimos srities, kuriose priežiūros institucija vykdo ūkio subjektų priežiūros funkcijas?*	0,2
3.	Ar atliekama grįžtamojo ryšio rezultatų analizė*	1,0
4.	Iniciatyvos, kurios padeda augti verslui/užtikrina verslo plėtrą*	2,0
Maksimalus kategorijos įvertinimas:		10,0

Esminės išvados grįžtamojo ryšio vertinimo kategorijoje:

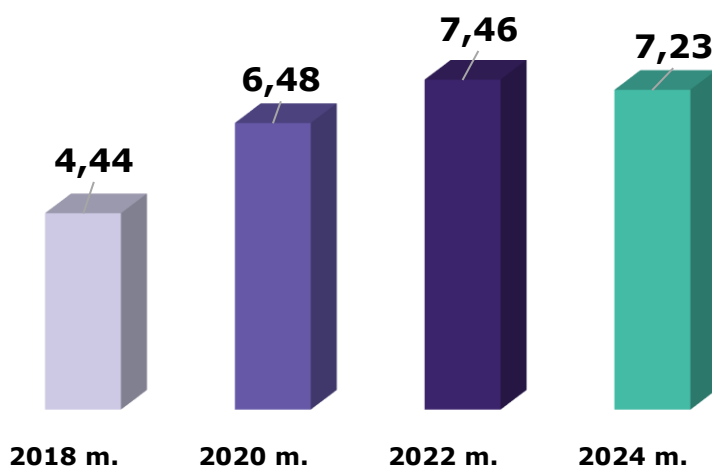
Grįžtamojo ryšio kategorijos bendras balų vidurkis

Vertinant grįžtamojo ryšio kategorijos pažangumo rodiklius, fiksuotas nežymus neigiamas pokytis (-0,23 balo): bendras kategorijos balų vidurkis sumažėjo nuo 7,46 iki 7,23 balo iš 10 (žr. 26 pav.).

26 pav. Pažangumo balų vidurkis grįžtamojo ryšio kategorijoje, 2018 – 2024 m.

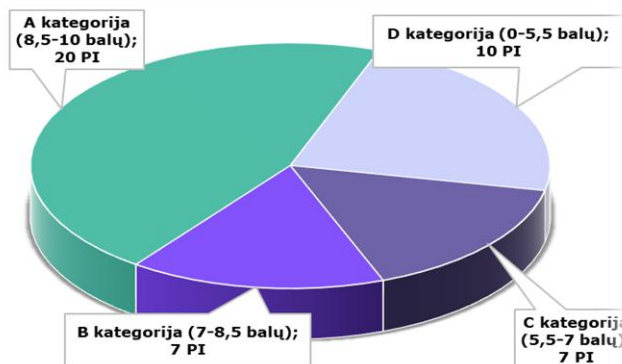
Pažangos stokai galėjo turėti įtakos ir 2024 m. atlikti Švieslentės metodikos pakeitimai. Ji buvo papildyta 11 naujų klausimų, kuriais siekiama išsamiau įvertinti, kaip priežiūros institucijos organizuoja ir naudoja grįžtamąjį ryšį savo vidinių procesų tobulinimui.

Iš 44 vertintų institucijų aukščiausią pažangos balą (10) gavo 6 PI (14 proc.): LB, VDI, LTSA, LPT, VMI, VTPSI.

A kategorijai priskiriamos 20 PI, kurių pažangumo vertinimas grįžtamojo ryšio kategorijoje siekia nuo 8,5 iki 10 balų (45 proc.). B kategorijai priklauso 7 PI, gavusių vidutiniškai aukštą įvertinimą – nuo 7 iki 8,5 balo (16 proc.). C kategorijoje yra 7 PI, kurių įvertinimas yra žemesnis nei vidutinis, nuo 5,5 iki 7 balų (16 proc.). D

kategorijoje, kuriai priskiriamos žemiausiais balais įvertintos institucijos, nuo 0 iki 5,5 balų, priskiriamos 10 PI (23 proc.) (žr. 27 pav.)

27 pav. PI pasiskirstymas pagal pažangumo kategorijas, 2024 m.

Didžioji dalis (42 iš 44 PI, arba 95 proc.) atlieka apklausas ar užsakomuosius tyrimus, siekiant išsiaiškinti ūkio subjektų nuomonę dėl institucijų veiklos vertinimo, teikiamų paslaugų kokybės, informacijos prieinamumo ir pakankamumo, arba atlieka visuomenės apklausas dėl prižiūrimos srities, o mažesnė dalis (2 iš 44 PI, arba 4 proc.) subjektyvių anoniminių apklausų neatlieka.

Grįžtamojo ryšio organizavimas

Apklausų klausimų peržiūra. 79 proc. PI (34 iš 43¹⁵) reguliariai peržiūri grįžtamojo ryšio apklausų anketas ir, esant poreikiui, atnaujina apklausų klausimynus. Tai rodo, kad didžioji dauguma PI siekia užtikrinti apklausomis gaunamų duomenų kokybę, aktualumą ir pritaikomumą veiklos tobulinimui. Vis dėlto dalis PI (6 iš 43, arba 14 proc.) neatlieka klausimynų peržiūros, todėl tikėtina, kad tokios apklaustos gali būti vykdomos formaliai, o surinkti duomenys – nenaudojami praktikoje.

PI praktika – apklausų anketų klausimai atnaujinimo atvejai

LB	Atsakymai į konkretų klausimą per metus nesugeneruoja atsakymų, kurie indikuotą problemą ar kritinius veiklos aspektus. Tokiais atvejais anketos klausimas pakeičiamas kitu arba modifikuojamas.
AAD	Kai identifikuojamos sritys, kurias norima stiprinti; Kai nustatomos kritinės aptarnavimo vietos.
SPPD	Apklausos atsakymų analizė rodo, klausimai gali būti neaiškūs respondentams
VTPSI	Atsižvelgiant į respondentų pateiktus pasiūlymus ir pastabas; Atsižvelgiant į institucijai nustatytus prioritetų ir tikslų rodiklius.

¹⁵ Iš 44 PI viena nebuvo vertinta, nes naudojasi tik EIMIN valdoma grįžtamojo ryšio sistema (PIPA) ir neturi galimybės keisti apklausų klausimų. Šio klausimo analizė atlikta 43 PI imtyje.

LB praktika: atnaujintas klausimynas papildomai testuojamas ir organizacijos viduje.

Geroji praktika – kasmet peržiūrėti apklausų klausimų turinį ir formą, o pakeitimus atlikti pagal poreikį. Tai padeda užtikrinti, kad klausimai išliktų aktualūs ir atitiktų institucijos poreikius.

VERT vidaus dokumente įtvirtinta nuostata: Grįžtamojo ryšio apklausų klausimynai ne rečiau kaip kartą per metus turi būti peržiūrimi, prireikus patikslinami ir atnaujinami, siekiant užtikrinti jų aktualumą ir atitiktį Tarybos poreikiams.

Tyrimas atskleidė, kad 10 iš 34 PI (29 proc.) yra nustatę apklausų klausimų peržiūros periodiškumą dokumentuose, tokiuose kaip darbo reglamentai, padalinių veiklos planai, procedūrų ir procesų aprašai bei ūkio subjektų veiklos priežiūros tvarkos. Kai kurios PI, pavyzdžiui, LPT¹⁶ ir VLK¹⁷, yra parengusios atskiras metodikas grįžtamajam ryšiui vertinti ir užtikrinti.

Atsakingi asmenys. Dauguma PI (35 iš 44, beveik 80 proc.) yra paskyrusios atsakingus asmenis už grįžtamojo ryšio organizavimą. Tai rodo, kad didžioji dalis PI supranta grįžtamojo ryšio svarbą ir siekia užtikrinti procesų nuoseklumą bei kokybę.

Apibendrinus institucijų praktiką, galima išskirti tokias už grįžtamojo ryšio įgyvendinimą atsakingų asmenų funkcijas: apklausų poreikio analizė, apklausų klausimų peržiūra ir atnaujinimas, apklausų organizavimas ir koordinavimas, duomenų stebėseną ir analizės rengimo kuravimas, apklausų rezultatų apibendrinimas ir interpretavimas, rezultatų viešinimas institucijos viduje ir išorėje.

Minėtos funkcijos įtvirtintos įvairaus tipo dokumentuose: skyrių nuostatuose, vadovų ir (ar) darbuotojų pareiginiuose aprašymuose, vidaus tvarkos taisyklėse, darbo reglamentuose, patikrinimų procedūrų sąrašuose, įstaigos vadovo įsakymuose, taip pat metiniuose ir strateginiuose veiklos planuose bei atskiruose pavedimuose.

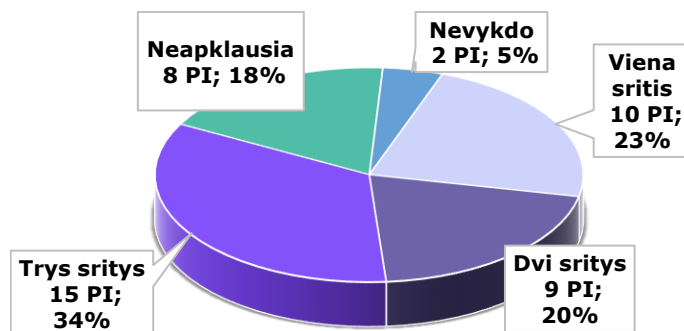
Nuolatinis ūkio subjektų nuomonės stebėjimas. Atliekant anonimes apklausas iš karto po suteiktos konsultacijos, įvykusio patikrinimo, suteiktos administracinės paslaugos gaunami tikslesni atsakymai ir išvengiama informacijos iškraipymo dėl laiko poveikio. Be to, gaunami duomenys padeda PI nedelsiant reaguoti į iškilusias problemas – koreguoti darbuotojų elgesį ar laiku pastebėti korupcijos apraiškas.

Tyrimas atskleidė, kad 34 iš 44 PI (77 proc.) anonimiškai apklausia ūkio subjektus iškart po paslaugos suteikimo bent vienoje veiklos srityje (konsultacijos, patikrinimai ar administracinės paslaugos), o kiek daugiau nei trečdalis PI tai daro visose trijose srityse (žr. 28 pav.)

¹⁶ Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2023 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. DIE-138 „Dėl ūkio subjektų apklausos anketos formos ir ūkio subjektų apklausos anketose pateiktų siūlymų vertinimo metodikos patvirtinimo“;

¹⁷ Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2020 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 1K-70 „Dėl grįžtamojo ryšio su ūkio subjektais, sudariusiais sutartį su Valstybine ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos ir (ar) teritorinėmis ligonių kasomis, užtikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

28 pav. Apklauso iškart po suteiktos paslaugos, PI pasiskirstymas pagal teikiamų paslaugų sritis

28 iš 44 PI (64 proc.) apklausia ŪS iškart po suteiktos konsultacijos. 30 iš 42¹⁸ PI (71 proc.) apklausia ūkio subjektus iš karto po patikrinimo. Iš jų 2023 m. naudojo PIPA 14, 2024 m. – 12 PI¹⁹. 16 iš 43²⁰ PI (37 proc.) apklausia ŪS iš karto po suteiktos administracinės paslaugos.

Grįžtamojo ryšio skaidos priemonės. Tyrimas atskleidė, kad absoliuti dauguma PI, atliekančių grįžtamąjį ryšį subjektyviu būdu (42 iš 42 PI), skelbia apklausos anketas savo interneto svetainėje. Tačiau, interneto svetainėse skelbiamos anoniminės apklausos dažnai sulaukia mažai atsakymų – jas užpildo tik maža dalis ūkio subjektų. Todėl labai svarbu, kad PI apie apklausas informuotų naudodamos kuo įvairesnius komunikacijos kanalus. Tokiu būdu padidėja tikimybė, kad ūkio subjektai pastebės apklausą ir dalyvaus joje.

Apklauso anketos viešinimo interneto svetainėje pavyzdys - pagrindiniame puslapyje matoma nuoroda ar reklaminė juosta su užrašu „Apklauso“ ar „Ūkio subjektų apklausa“.

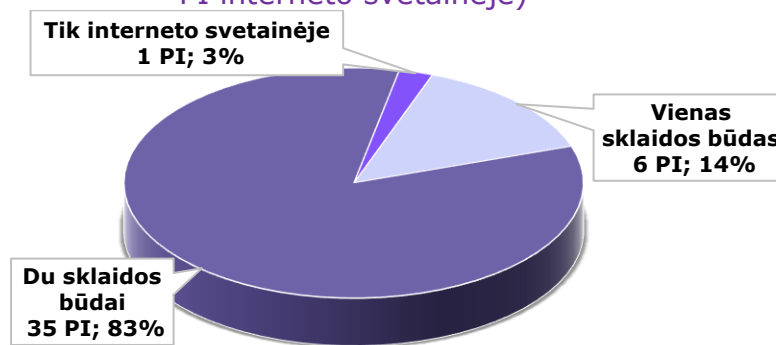
Bent vieną (kitą nei skelbimą interneto svetainėje) apklauso viešinimo būdą naudoja 6 PI, bent du – 35 PI (žr. 29 pav.). Plačiausią apklauso viešinimo priemonių spektrą taiko VMI, kuri pasitelkia mažiausiai 8 skirtingus sklaidos kanalus.

¹⁸ 2 PI vertintos kaip NA ir neįtrauktos į bendrą imtį, nes tyrimo metu neatliko ŪS veiklos patikrinimų: KT, LBK

¹⁹ Naudoja PIPA įrankį: VMVT, VVTAT, AAD, VMI, ŽT, VERT, LAR, NTAKD, RSC, LPR, VDTAT, LGT

²⁰ NŠA nurodė, kad neteikia administracinių paslaugų, todėl vertinta kaip NA

29 pav. Sklaidos priemonių skaičius (išskyrus anketų klausimynus, paskelbtus PI interneto svetainėje)

Išskirtinos kelios pagrindinės sklaidos rūšys: tiesioginis informavimas žodžiu, raštu ir pasitelkiant socialinius tinklus, visuomenės informavimo priemonės.

Tiesioginio kontakto metu (gyvai, žodžiu):	VMI: Klientų aptarnavimo padaliniuose, klientų aptarnavimo vietose, savitarnos zonose, salės administratoriaus darbo vietose yra pagaminti plakatai su QR kodu, kviečiantys klientus dalyvauti apklausose.
žodinis informavimas apie galimybę užpildyti apklausos anketą konsultacijų, patikrinimų, seminarų, mokymų ar susitikimų su ŪS metu.	VTPSI: Pasiūloma pasinaudoti aptarnavimo vietose įrengtais asmenų aptarnavimo stendais
Raštu, el. paštu:	MD: Dalinamos popierinės apklausos muitinės postuose
nuorodos raštuose, patikrinimo aktuose, pavedimuose atlikti patikrinimus.	AAD: Siunčiant pranešimą apie patikrinimą prašoma po patikrinimo pateikti anoniminį patikrinimo įvertinimą užpildant anoniminę apklausos formą svetainėje
Kiti sklaidos būdai:	Naujienlaiškiai prenumeratoriams, periodiškai skelbiami įrašai socialinių tinklų platformose; visuomenės informavimo radijuje transliacijų metu informuojama apie galimybes pateikti nuomonę, integruota žinutė pranešimuose spaudai.

NVSC raštuose ūkio subjektams apie priimtą sprendimą atlikti patikrinimą prašoma įvertinti atliktą patikrinimą: „Maloniai prašome nešališkai (objektyviai) įvertinti NVSC specialistų atliktą Jūsų veiklos patikrinimą, užpildant anoniminės apklausos anketą NVSC interneto svetainėje. Jūsų patirtis patikrinimo metu ir pateikti siūlymai padės mums tobulinti savo darbą ir efektyviau vykdyti ūkio subjektų priežiūrą (kontrolę). Iš anksto dėkojame Jums už skirtą laiką ir pateiktą nuomonę“.

VMI reguliavimas naudojant PIPA: PIPA įrankio detalus reguliavimas nustatytas taisyklėse²¹, kuriose įtvirtinta operatyvius patikrinimus atliekantiems VMI valstybės tarnautojams pareiga rengiant rašta/pranešimą mokesčių mokėtojui apie numatomą

²¹ Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2022 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-605 „Dėl Priežiūros institucijų patikrinimų apklausos įrankio naudojimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje taisyklių patvirtinimo“.

atlikti operatyvų patikrinimą įrašyti papildomą tekstą: „Operatyvaus patikrinimo metu Jums ar Jūsų atstovui, dalyvaujant patikrinime, bus pasiūlyta sudalyvauti VMI atliekamų tikrinimų įvertinimo apklausoje. Jeigu sutiksite dalyvauti apklausoje, tikrinimo metu Jūs ar Jūsų atstovas turėsite užpildyti sutikimo formą ir joje nurodyti elektroninio pašto adresą, kuriuo bus išsiųsta nuoroda į apklausos anketą“.

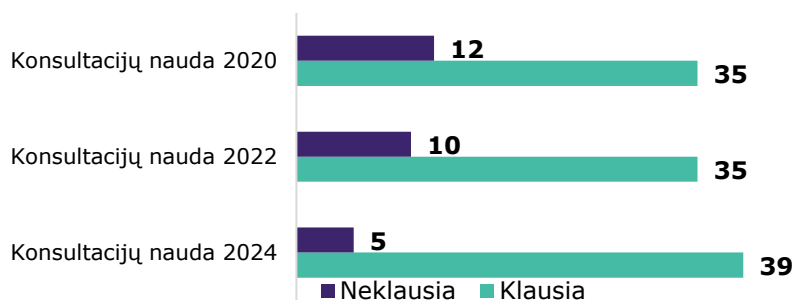
Darbuotojų motyvacija – VMI: pagal tiesioginio kliento aptarnavimo kokybės vertinimo taisyklės, vienas iš kriterijų vertinant darbuotojo aptarnavimo kokybę yra papildomos informacijos pateikimas (tame tarpe ir apklausos). Jeigu darbuotojas aptarnavimo metu nepateikia papildomos informacijos, darbuotojas vertinamas žemesniu balu.

Apklausos ir kalbos. Socialiniai partneriai gali išsakyti nuomonę lietuvių, anglų kalbomis (VATŽŪM). Apklausos anketos anglų ir rusų kalbomis (LTSA).

Apklausų turinys

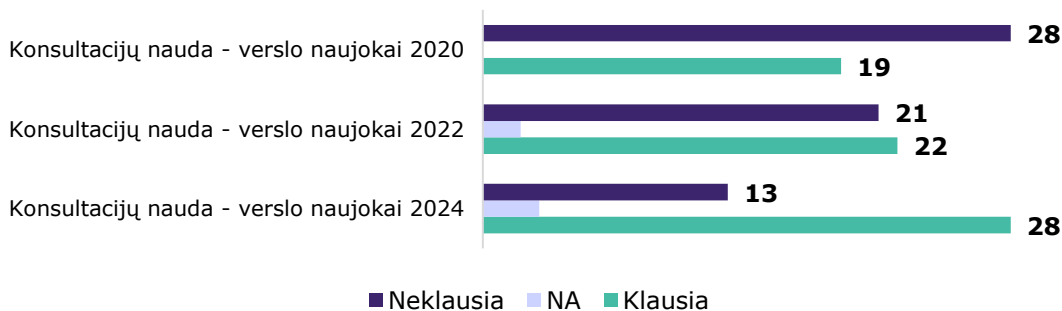
Galima pasidžiaugti, kad įvertinusios 2022 m. Švieslentės rezultatus, PI patobulino savo apklausų anketas ir skyrė daugiau dėmesio verslo priežiūros veiklai aktualioms klausimams. Lyginant su 2022 m., 2024 m. padaugėjo PI, kurios vertina suteiktą konsultacijų naudą – nuo 35 iki 39 PI (padidėjimas 11 proc.) (žr. 30 pav.).

30 pav. Apklausų turinys: konsultacijų naudos vertinimas, 2020-2024 m.

PI, kurios vertina konsultacijų, suteiktų pirmaisiais veiklos metais, naudą, padaugėjo 27 proc. – nuo 22 iki 28 institucijų. (žr. 31 pav.).

31 pav. Apklausų turinys: konsultacijų naudos verslo naujokams vertinimas, 2020-2024 m.

10 proc. daugiau PI domisi, kokių pokyčių institucijų veikloje tikisi ūkio subjektai (nuo 32 iki 36 PI). Taip pat stebimas 10 proc. padidėjęs dėmesys ŪS nuomonei apie patikrinimą (nuo 31 iki 34 PI). Neženkliai padidėjo ir kontrolinių klausimynų naudingumą vertinančių PI skaičius (nuo 32 iki 33 PI), bei korupcijos apraiškas patikrinime (nuo 34 iki 35 PI). 8 proc. dažniau PI teiravosi ūkio subjektų nuomonės apie reglamentavimą (nuo 26 iki 28 PI). PI, kurios vertina suteiktos metodinės pagalbos naudą, padaugėjo net 22 proc. – nuo 27 iki 33 PI. 7 proc. sumažėjo PI, kurios apklausomis teiraujasi ŪS apie administracinių paslaugų kokybę (nuo 30 iki 28 PI). 32 PI (73 proc.) apklausomis teiraujasi ŪS nuomonės dėl patikrinimą atlikusio darbuotojo elgesio ir profesionalumo. (žr. 11 lentelę)

11 lentelė. Apklausų turinys

Apklausos anketų klausimų temos:	Turi	Neturi	NA	PI imtis	Ištrauktas (%)	Neįtrauktas (%)
Suteiktų konsultacijų naudos vertinimas	39	5	0	44	88,6	11,4
Ūkio subjektų nuomonė dėl patikrinimo	34	7	3	41	82,9	17,1
Kontrolinių klausimynų naudingumo vertinimas	33	7	4	40	82,5	17,5
Labiausiai norimi pokyčiai institucijos veikloje	36	8	0	44	81,8	18,2
ŪS susidūrimas su korupcijos apraiškomis, bendraujant su PI darbuotojais	35	9	0	44	79,5	20,5
ŪS nuomonė apie inspektoriaus elgesį/profesionalumą patikrinimo metu	32	9	3	41	78	22
Suteiktos metodinės pagalbos naudos vertinimas	33	11	0	44	75	25
Informacijos prieinamumas ir aiškumas, kokios informacijos labiausiai trūksta	32	12	0	44	72,7	27,3
Konsultacijų pirmais veiklos metais nauda	28	13	3	41	68,3	31,7
PI teikiamų administracinių paslaugų kokybė	28	15	1	43	65,1	34,9
Teisės aktų reikalavimų nepagrįstumo, neproporcingo vertinimas	28	16	0	44	63,6	36,4
Vykdomų prevencijos priemonių pakankamumas, nauda	25	19	0	44	56,8	43,2

Visuomenės apklausos. 2024 m. tyrimo duomenimis, 32,6 proc. (14 iš 43 PI) vykdo visuomenės, vartotojų ar gyventojų apklausas dėl prižiūrimos srities, kuriose PI atlieka priežiūros funkcijas.

- Kai kurios PI apklausas naudoja strateginių rodiklių pagrindimui. Pvz., LPT apklausomis tiria lošimo įpročius ir požiūrį į lošimus ir jų reklamą, siekdama įvertinti probleminių lošėjų skaičių.
- NVSC apklausų pagalba analizavo, kaip vartotojai supranta biocidinių produktų etiketes, kad įvertintų galimus klaidinančius terminus.
- VDI apklausos atskleidžia visuomenės ir verslo požiūrį į priežiūros sritį, kurioje PI veikia (kur matomos rizikos, kaip suprantamos pagrindinės srities problemos) bei pačios institucijos vertinimą.

Grįžtamojo ryšio rezultatų analizė

Iš 42 PI, vykdžiusių apklausas, 76 proc. (32 PI) analizuoja jų rezultatus, o 24 proc. (10 PI) apklausas vykdo, tačiau gautų duomenų neanalizuoja ir neaptaria. Tai rodo, kad dalis institucijų grįžtamąjį ryšį renka formaliai – surinkti rezultatai nenaudojami veiklos tobulinimui. Kai kurios PI pažymi, jog dėl menko įsitraukimo į interneto svetainėse skelbiamas apklausas šie duomenys dažnai lieka nepritaikomi.

13 iš tų 32 PI (41 proc.), kurios atlieka vertinimą, grįžtamojo ryšio rezultatų analizės procesus įtvirtinusios savo vidiniuose dokumentuose, tokiuose kaip procedūrų aprašai, kokybės vadovai, vadovų įsakymai, strateginiai planai.

Apibendrinus PI praktiką, grįžtamojo ryšio vertinimo procesą sudaro:

apklausų duomenų sisteminimas → analizė → rezultatų aptarimas vidiniuose susitikimuose → tobulintinų sričių nustatymas → veiksmų planų rengimas → jų įgyvendinimo stebėseną ir peržiūra → periodišką ataskaitų rengimą → rezultatų viešinimas.

Ataskaitose pateikiami apklausų duomenys, išvados, nustatytos problemos, pasiūlymai bei suplanuotos tobulinimo priemonės. Apklausų duomenys naudojami metinėse veiklos ataskaitose, metiniuose ar strateginiuose veiklos planuose (rodiklių pagrindimui), įtraukiant į darbuotojų vertinimo tikslus.

Iniciatyvos, kurios padeda augti verslui/užtikrina verslo plėtrą

Dauguma PI įgyvendino verslo augimą skatinančias priemones – nuo skaitmenizavimo ir administracinės naštos mažinimo iki eksporto plėtros ir inovacijų skatinimo. Tarp iniciatyvų – leidimų ir pažymų skaitmenizavimas, dokumentų supaprastinimas, dirbtinio intelekto sprendimai, automatiniai priminimai, mobiliųjų programėlių kūrimas, informacinių sistemų atnaujinimas bei *sandbox* modelio taikymas.

Dirbtinio intelekto naudojimas priežiūros veikloje. Iš 44 PI tik 6 (14 proc.) taiko dirbtinio intelekto sprendimus priežiūros veikloje. 86 proc. PI dirbtinio intelekto netaiko, arba neturi sprendimų, pritaikytų priežiūros funkcijoms vykdyti. Tai rodo, kad dirbtinio intelekto taikymas priežiūros veikloje yra fragmentiškas ir priklauso nuo pačių institucijų iniciatyvos, gebėjimų bei turimų išteklių.

Tyrimas atskleidė tris pagrindines dirbtinio intelekto taikymo sritis: stebėseną ir prevenciją, informacijos apdorojimą, konsultavimą. Daugeliu atvejų dirbtinis intelektas naudojamas pasikartojantiems, didelės apimties ar parengiamojo pobūdžio darbams: duomenų atrankai, sisteminimui, tekstų vertimui ir rengimui.

Praktiniai pavyzdžiai

Stebėseną, prevenciją

AAD

DI automatizuotai skenuoja skelbiu.lt, identifikodamas galimus pažeidimus: neteisėtą atliekų išvežimą, prekybą laukiniais gyvūnais ar jų dirbiniais.

Palydovinė vaizdų analizės sistema *Sentinel*, skirta stebėti miškų dangos pokyčius ir identifiuoti galimai neteisėtus kirtimus, sugretinant vaizdo duomenis su leidimų informacija. Sistema mokoma automatiškai atpažinti iškirstus miško plotus

	LRTK	naudoja DI audiovizualinio turinio stebėsenai: automatizuotu būdu identifikuoti ir suskaičiuoti komercinių audiovizualinių pranešimų skaičių ir trukmę, nepilnamečiams žalingos viešosios informacijos dažnumą, prekių ženklų kiekį pasirinktu periodu.
	VDI	DI platforma analizuoja viešai prieinamus duomenis, siekiant identifikuoti nelegalų darbą.
Informacijos apdorojimas	LRTK	tekstų (raštų, formų, ataskaitų, užklausų šablonų) automatizuotam kūrimui pagal tekstinę užklausą.
	VERT	DI pritaikomas ES teisės aktų analizei ir jų perkėlimui į nacionalinę teisę. Įrankis padeda dirbti su didelės apimties dokumentais. DI pritaikymas patikrinimų srityje – informacijos apdorojimui, pirminiam trūkumų vertinimui ir nesutapimų nustatymui.
Konsultavimas	VDI	VDI konsultavimui naudoja virtualų asistentą „Vaidą“, kuris supranta lietuvių kalba pateiktas užklausas (net su smulkiais klaidomis) ir padeda spręsti pasikartojančių klausimų, skambučių srauto bei informacijos prieinamumo problemas, trumpindamas atsakymų laiką ir mažindamas darbuotojų krūvį.

3. Prevencinių priemonių planavimas ir veiksmingumo vertinimas

Prevencinės priemonės yra esminė priežiūros institucijų veiklos dalis, siekiant užtikrinti teisės aktų laikymąsi ne taikant sankcijas, o užkertant kelią pažeidimams. Priežiūros veikla turi būti orientuota į konsultavimą, metodinę pagalbą ir kitus prevencinius veiksmus, kurie padeda ūkio subjektams suprasti reikalavimus ir juos tinkamai įgyvendinti. Veiklos planavimas turi apimti ne tik patikrinimus, bet ir informavimo bei pagalbos priemones, kurios padeda išvengti teisės pažeidimų. Svarbu, kad institucijos atsisakytų požiūrio, jog teisėtumas užtikrinamas tik poveikio priemonėmis – veiksminga prevencija prisideda prie ilgalaikio priežiūros efektyvumo ir mažina būtinybę taikyti sankcijas.

Atliekant Švieslentės 2024 m. tyrimą EIMIN pasidomėjo ar ir kaip PI planuoja prevencijos priemones, ar vertina veiksmingumą.

Priežiūros institucijos, prieš planuojant prevencines priemones turėtų kompleksiskai išanalizuoti patikrinimų metu nustatytų reikalavimų nesilaikymo atvejus, išskirti sritis, kuriose reikalingos prevencijos priemonės. Geroji praktika, jei periodiškai (bent kartą į metus) atliekama kompleksinė nustatytų pažeidimų analizė (pažeidimų pobūdis, tipas, pažeidimo priežasčių analizė) ir identifikuojamos sritys, kuriose reikia vykdyti prevencijos priemones. Pažeidimų analizė atlieka 26 PI (59 proc.). Analizės rezultatai dažniausiai naudojami ne tik prevencinių priemonių planavimui, bet ir rizikos vertinimui, pasiūlymams dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo. Dažniausiai priežasčių analizė apsiriboja pažeidimų kategorijų nustatymu, statistinių duomenų apie pažeidimus pateikimu (pažeidimų mastas, pobūdis), neatliekama pažeidimų priežasčių analizė. Pažeidimų priežastys analizuojamos NTAKD, VMVT, VERT.

Aprašo 7.10 p. rekomenduojama priežiūros institucijai planuoti priežiūros veiksmus, susijusius su ūkio subjektų konsultavimu, prevencinių veiksmų, skirtų užkirsti kelią galimiems teisės aktų pažeidimams, atlikimu. 19 PI (43 proc.) 2023 m. parengė prevencinių priemonių sąrašą, tačiau 9 iš jų šios priemonės buvo suplanuotos tik metiniuose veiklos planuose (tai reiškia, kad prevencinės priemonės nebuvo specifiškai - numatytas priemonių pobūdis (konsultacijos, mokymai ir t.t., nenurodant konkrečių temų ir auditorijų), jų skaičius).

Bendra visų vykdomų prevencijos priemonių veiksmingumo vertinimo tvarka ir vykdomas priemonių veiksmingumas padėtų įvertinti, kuri prevencijos priemonė veiksmingiausia, ar yra poreikis įtraukti naujų. Vykdomų prevencijos priemonių veiksmingumo vertinimo tvarką turi pasitvirtinusios 3 PI (KT, VMVT ir PAGD). 5 PI neturi prevencinių priemonių veiksmingumo vertinimo tvarkos, tačiau vertina prevencinių priemonių veiksmingumą: LB - nustatę prevencinių priemonių veiksmingumo rodiklius, vertina prevencinių priemonių veiksmingumą - rekomendacijų įgyvendinimas laiku, GR organizavimas po konsultacinių renginių, atliekama rezultatų analizė ir rengiamos rekomendacijos dėl renginių kokybės gerinimo, VDI - prevencinių priemonių veiksmingumą vertina per gyventojų ir verslo apklausas; LPT - kasmet skaičiuoja įtraukties į azartinius lošimus rodiklius; VATŽŪM - prevencinių priemonių veiksmingumą vertina apklausų, grįžtamojo ryšio po konsultacijų, patikrinimų metu; VMI vertina tam tikrų prevencinių priemonių (išankstinių priminimų) poveikį, VTPSI matuoja prevencinių priemonių veiksmingumą.

Tyrimo rezultatai rodo, kad nors dauguma priežiūros institucijų atlieka pažeidimų analizę ir ją naudoja planuodamos veiklą, vis dar trūksta sistemingo požiūrio į pažeidimų priežasčių analizę bei prevencinių priemonių veiksmingumo vertinimą. Tik nedidelė dalis institucijų turi formaliai nustatytą veiksmingumo vertinimo tvarką, o suplanuotos priemonės dažnai būna bendro pobūdžio, be aiškios tematikos ir tikslinių grupių.

Rekomendacijos priežiūros institucijų veiklai gerinti:

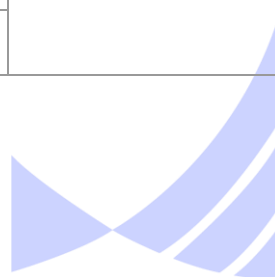
1. **Sisteminė analizė:** Prieš planuojant prevencines priemones, būtina periodiškai atlikti nuodugnią nustatytų pažeidimų analizę (pobūdžio, priežasčių, tendencijų), kad būtų identifikuotos rizikingiausios sritys.
2. **Kokybiškas planavimas:** Prevencinės priemonės turėtų būti detalizuotos – nurodomi tikslai, temos, tikslinės auditorijos, priemonių skaičius ir forma (pvz., mokymai, konsultacijos, metodinė medžiaga).
3. **Veiksmingumo vertinimas:** Kiekviena priežiūros institucija turėtų įsidiegti priemonių veiksmingumo vertinimo tvarką, procesą ir rodiklius, kad būtų galima objektyviai įvertinti, kurios priemonės duoda geriausią rezultatą ir kurias verta tobulinti ar keisti.
4. **Integruotas požiūris:** Prevencinės priemonės turėtų būti nuolat integruojamos į bendrą priežiūros planavimą kartu su konsultavimu ir rizikos vertinimu, o ne planuojamos tik formaliai metiniuose veiklos dokumentuose.

Institucijų pažangumo vertinimo (Švieslentės) ataskaitos 2024 m.
1 priedas

Švieslentės (2022-2024 m.) metodikos pokyčiai

Kategorija	Naujas klausimas	Pokyčiai vertinime	Nauji klausimai stebėsenai
Veiklos vertinimo rodikliai	<i>Atskaitomybė už priežiūros veiklą.</i> Vertinama, ar veiklos ataskaitos skelbiamos PI interneto svetainėje, kaip atsiskaitoma už veiklos rodiklius: ar pateikiama informacija apie priežiūros veiklos rodiklius ir jų pasiekimą, ar paliečiami priežiūros veiklai svarbūs aspektai, taip pat vertinamas metinės veiklos ataskaitos pateikimo patrauklumas.	Kriterijus - nustatytas tinkamas tikslo pažangos stebėjimo rodiklis – pilnas balas suteikiamas, jei turimas tinkamas vertinimo kriterijus apima visas priežiūros sritis arba turi kelis tinkamus vertinimo kriterijus, apimančius visas priežiūros sritis	PI vadovams suformuotos metinės veiklos užduotys
	Priežiūros institucijos išteklių, skirtų priežiūrai, efektyvumo/veiksmingumo vertinimas - pilnas balas skiriamas, jeigu vertinamas priežiūrai skirtų išlaidų veiksmingumas.		
Rizikos vertinimas ir valdymas	Rizikos vertinimo sistemiškas taikymas arba priežiūros veiklą, kurioms yra parengtos rizikos vertinimo instrukcijos, dalis – siekiama išsiaiškinti kokios dalies ŪS vertinamas rizikingumas.	Vertinant rizikos vertinimo kriterijų orientaciją į žalos atsiradimo tikimybę, žalą ir rizikos vertinimo kriterijų įvairovę, rizikingumo apskaičiavimo algoritmą, rizikos valdymo veiksmų nustatymą, bus vertinamos 5 priežiūrinės veiklos sritys.	Atitikties deklaracijų naudojimas rizikos vertinime
	Klausimai, susiję su rizikos vertinimo procesų reglamentavimu:		
	Nustatyta bendro priežiūrinio ūkio subjektų (jų padalinių, filialų) sąrašo sudarymo tvarka	Bendradarbiavimas su kitomis PI atliekant rizikos vertinimą	
	Atskirtos rizikos vertinimo ir patikrinimo funkcijos		
	Nustatytas rizikos vertinimo procesų peržiūros periodiškumas		
	IS naudojimas atliekant rizikos vertinimą (ar rizikos vertinimas vykdomas automatinio būdu)		

Skundų nagrinėjimas (nauja kategorija, tačiau dalis klausimų perėjo ir rizikos vertinimo kategorijos)	Papildomos informacijos naudojimas rizikos vertinimui (arba skunde pateiktos informacijos patikimumo vertinimas)		Reagavimo į gautus skundus veiksmų nustatymas (ar taikomos kitos, ne tik neplaninis patikrinimas, priežiūros priemonės, reaguojant į skundus)
	Rizikos apskaičiavimo algoritmas		
	Priežiūros institucijos reagavimo į skundus veiksmų viešinimas (PI interneto svetainėje viešinami rizika pagrįstų skundų nagrinėjimo kriterijai (arba skundų nagrinėjimo tvarka, kurioje aiškiai aprašytas rizika pagrįstas skundo vertinimas)		
Konsultavimas	Konsultavimo paslaugų viešinimas (PI turėtų aktyviau reklamuoti konsultacijos paslaugų teikimą). Klausimas anksčiau buvo stebėsenai.		
Tikrinimų vykdymas	Automatizuotas patikrinimo plano sudarymas ir automatizuotas priskyrimas atlikti patikrinimą	Vertinimo rodiklyje "Nustatyta patikrinimų trukmė" papildomai bus vertinama, ar patikrinimų taisyklėse nustatyti patikrinimo sustabdymo ir pratęsimo pagrindai, ir nustatyta maksimali patikrinimo su pratęsimu trukmė	
	Automatizuotas kontrolinių klausimynų/patikrinimo aktų pildymas	Papildomai vertinama, ar priežiūros institucija naudoja priemones, kuriomis informuoja ūkio subjektus apie galimybes apskusti priežiūros institucijos sprendimus dėl patikrinimų	
	Patikrinimo rezultatų fiksavimo kontrolė ("keturių akių" principo įgyvendinimas)		
	Patikrinimą atliekančių inspektorių rotacija		

	ŪS atžvilgiu taikytų priežiūros veiksmų istorija - Ar PI kaupia ir tvarko informacinėje sistemoje su konkretaus ūkio subjekto priežiūra susijusią informaciją		
Kontroliniai klausimynai		Kontrolinių klausimų kokybė. EIMIN vertins tik naujus/atnaujintus KK Vertinama kiek proc. naujai parengtų KK ar atnaujinamų KK buvo derinta su suinteresuotomis šalimis.	
Poveikio priemonių taikymas	Vietoje Poveikio priemonių taikymo proporcingumo - poveikio priemonių taikymo tvarkos aiškumas (ar aiškiai PI Vidaus tvarkoje numatyta, už kokius pažeidimus kokios poveikio priemonės taikomos, aiškus baudos dydžio apskaičiavimas, jei taikoma, kaip atsižvelgiama į pažeidimo pobūdį, žalos dydį ir mastą, bei kitas įstatymuose numatytas aplinkybes) Ūkio subjekto informavimas apie jo teisę apskųsti sprendimą dėl poveikio priemonės taikymo	Balas skiriamas, jei Priežiūros institucija savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie ūkio subjektams taikytas poveikio priemones ir atitinka bent 3 kriterijus: PI savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie ūkio subjektams taikytas poveikio priemones nurodant: 1. Už kokius pažeidimus skirta poveikio priemonė; 2. Kokia poveikio priemonė buvo taikyta; 3. Nurodyta pažeidimo esmė ir motyvuotas išaiškinimas dėl poveikio priemonės skyrimo; 4. Pritaikytų poveikio priemonių viešinimas vykdomas sistemiškai, visų ūkio subjektų atžvilgiu.	
Verslo naujoko statusas	Ar priežiūros institucija turi nustačiusi procesus (veiksnius), kurie užtikrina, kad metodinės pagalbos priemonės pasiektų verslo naujoką? Dalis verslo naujokų, gavusių tikslines verslo naujokams skirtų metodinės pagalbos priemonių		
Mažareikšmiškumas		Vertinama, ar PI turi nustačiusi ne tik mažareikšmių pažeidimų, bet ir mažai pavojingos veikos ar jų apibrėžimo kriterijus.	
Grįžtamasis ryšys	Iniciatyvos, kurios padeda augti verslui/ užtikrina verslo plėtrą		

		Grįžtamojo ryšio rezultatų analizė Apklausų klausimų peržiūra Nustatyti atsakingi asmenys už apklausų organizavimą Ar ŪS apklausiamas iškart po konsultacijos suteikimo, patikrinimo ar suteiktos administracinės paslaugos Papildomi klausimai dėl turimų apklausų turinio: ar atliekant apklausas ir nuomonių tyrimus, atkreipiamas dėmesys į tai, kaip ūkio subjektas vertina PI vykdomų prevencinių priemonių naudą, kaip ūkio subjektas vertina informacijos prieinamumą, aiškumą, kaip ūkio subjektas vertina inspektoriaus elgesį/profesionalumą patikrinimo metu. Ar PI vykdo gyventojų (tikslinių grupių) apklausas siekiant įvertinti, kaip gyventojai supranta PI saugomos vertybės užtikrinimo lygį		
Preveninės (Naujas, nevertinama)	priemonės balais	Pažeidimų analizės atlikimas		
		Planuojamos prevencinės priemonės		
		Prevencinių priemonių veiksmingumo vertinimas		

